

Henri Sundholm

Katsaus SKDL:n

**Turun kunnallisjärjestöjen
ja Turun Vasemmistoliiton
historiaan 1945–2012**

Turun Vasemmistoliitto 2015

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	2
2. Kansandemokraattisen kunnallisjärjestön ensimmäiset askeleet 1945–1948.....	4
3. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön toiminnan vakiintuminen 1948–1955.....	11
4. Kansalaisliikehdinnän vuodet 1956–1964.....	16
5. Turku SKP:n hajaannuksen alkupisteenä 1964–1975.....	22
6. Turun kunnallispolitiikan käänne oikealle 1976–1984.....	30
7. SKP:n hajoamisesta Vasemmistoliiton perustamiseen 1984–1993.....	39
8. 1990-luvun haasteet: suuresta lamasta uudelle vuosituhanalle 1992–2000.....	45
9. Hidasta näivettymistä: Kunnallisjärjestö 2000–2012.....	51
10. Johtopäätökset.....	58
LÄHTEET.....	61
LIITTEET	65

1. Johdanto

Kyseessä oleva tutkimus SKDL:n ja Vasemmistoliiton kunnallisjärjestöjen historiasta on, kuten otsikostakin ilmenee, vain katsaus kunnallisjärjestöjen historiaan. Lokakuussa 2014 aloitettu työ on laadittu Turun Vasemmistoliiton juhlavuoden historiaseminaaria 10.1.2015 varten. Tarkoituksena on, että tämä katsaus toimisi paljon laajemman ja kattavamman tutkimuksen pohjustuksena SKDL:n ja Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestöjen vaiheista. Tällaista tutkimusta ei toistaiseksi ole ollut aikataulu- ja rahoitussyistä mahdollinen, mutta jo nykyinen tutkimus osoittaa aiheen olevan tärkeä.

Tämä katsaus selvittää, miten kunnallisjärjestö on vuosien saatossa toiminut, minkälaista toimintaa sillä on ollut lähinnä järjestöllisesti ja tiedonvälityksen osalta ja mitkä kunnalliset asiat ovat kunnallisjärjestössä nousseet erilaisina aikoina esille. Kunnallispolitiikka nousee vahvasti lähteiden takia esiin. Samalla tulee käsitellyksi yleisesti sekä Turun että SKDL:n historiaa.

Ensisijaisina lähteinä tässä työssä käytetään SKDL:n Turun ja myöhemmin Turun Vasemmistoliiton kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjoja, toimintakertomuksia sekä -suunnitelmia. Aiheen käsittelyä rajaa se, ettei edustajiston pöytäkirjoja ole saatavilla Kansan arkistossa kuin vuodesta 1976 lähtien, koska ne todennäköisesti hävisivät SKDL:n Turun järjestötalon muuton/muuttojen yhteydessä. Kolmenkymmenen vuoden aukkoa vuosilta 1945–1975 olen täyttänyt SKDL:n kunnallisjärjestön järjestämättömistä aineistoista löytyvillä dokumenteilla, järjestökirjeillä sekä yksittäisillä pöytäkirjoilla, SKDL:n Turun valtuustoryhmän pöytäkirjoilla ja toimintakertomuksilla, Varsinais-Suomen kansandemokraattien äänenkannattajalla Uudella Päivällä sekä SKP:n Turun aluejärjestön ja kaupunkijärjestön vuosikokousten pöytäkirjoilla. Johtuen suurelta osin vaihtelevasta lähdeaineistosta on katsaus kappaleittensa sisältöjen perusteella epätasainen. Ensisijaisen tärkeänä lähteenä on mainittava Pertti Postisen pro gradu -työ *SKDL:n järjestörakenteen kehitys Turussa 1944–1954*, joka on paikannut lähdemateriaalien jättämää aukkoa 40-luvulta ja 50-luvun alkupuolelta sekä valaissut muutenkin kansandemokraattisen liikkeen alkutaipaletta Turussa toisen maailmansodan jälkeen.

Lähteenä käytetyn kirjallisuuden osalta on mainittava Pekka Lehtosen Uusi Päivä -lehden historiateos *Uusi Päivä kaiken muuttaa voi. Turkulainen työväenlehti ajan ja aatteiden aallokossa*, joka on toiminut tärkeänä lähteenä, ei vain yksistään kansandemokraattisen tiedotustoiminnan osalta, vaan ylipäätensä Turun ja Varsinais-Suomen SKDL:n historian osalta. Arto Jokelan kirjoittama Turun sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön historia *Paremmän maailman rakentajat. Turun Sosialidemokraattisen Kunnallisjärjestön historia 1906–1996*, jossa hän käsittelee mm. työväenpuolueiden välisiä suhteita Turussa sekä myös yleisesti kaupungin kunnallispolitiikkaa, on myös avaava. Yleisesti Turun historian osalta on mainittava Sinikka Uusitalon *Turun kaupungin historia 1918–1970* (toinen nide), joka on taustoittanut kaupungin toisen maailmansodan jälkeistä historiaa, kuten myös uudempi Rauno Lahtisen kirjoittama *Turun Historia*, joka ilmestyi vastikään vuonna 2014. SKDL:n/SKP:n historian osalta olen nojautunut saatavilla oleviin perustutkimuksiin sekä pro gradu -töihin.

Suurempaa jatkotutkimusta varten on olennaista laajentaa lähteitä kunnallistoimikunnan pöytäkirjoihin, jotka ovat Kansan arkistossa saatavilla 70-luvun puolestavälistä lähtien sekä myös tarkemmin ja laajemmin valtuustoryhmän pöytäkirjoihin. Myös kaupunginvaltuuston pöytäkirjoihin on ehdottomasti syytä perehtyä. Tärkeää on myös haastatella aikalaisia kuten kunnallisjärjestön vielä elossa olevia puheenjohtajia sekä muita keskeisiä Turun kansandemokraattisia ja vasemmistoliittolaisia vaikuttajia. Aiheen jatkokäsittely edellyttää laajempaa perehtymistä kaupunginvaltuuston pöytäkirjoihin. Tärkeää on myös haastatella aikalaisia kuten kunnallisjärjestön vielä elossa olevia puheenjohtajia sekä muita keskeisiä Turun kansandemokraattisia ja vasemmistoliittolaisia vaikuttajia. Myös kunnallisjärjestön rinnakkaiselimenä toimineen SKP:n kaupunkijärjestön ja kaupunkikomitean pöytäkirjoja olisi syytä tarkastella. Myös Uuden Päivän jälkeen lyhyen aikaa ilmestynyt *Varsinais-Suomen Työväki* kannattaisi huomioida. Kiireestä johtuen työssä saattaa esiintyä huolimattomuusvirheitä, joista esitän pahoitteluni.

2. Kansandemokraattisen kunnallisjärjestön ensimmäiset asekeleet 1945–1948

Jatkosodan päätyttyä vuoden 1944 syksyllä alkoi Suomen historiassa aivan uusi aika. Suomi solmi Neuvostoliiton kanssa rauhansopimuksen, mikä takasi Suomen Kommunistiselle Puolueelle (SKP) toimintaoikeudet. Vankiloista, maan alta ja maanpaosta palasi joukoittain ihmisiä rakentamaan demokraattisempaa Suomea. Näitä ihmisiä varten perustettiin Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL) 29.10.1944. Liiton perustivat SKP, SDP:n sodanaikaista politiikkaa vastustanut sosialidemokraattinen rauhanoppositio eli ”kuutoset” sekä SDP:hen tyytymättömät sosialidemokraatit. Alun perin SKDL:ssä oli tarkoituksena, että siihen kuuluneet puolueet ja järjestöt toimisivat yhteistyössä keskenään. Tarkoituksena oli, että SKDL:ään liittyisivät SDP, sosialistit, SKP ja muut ”edistykselliset ja yhteistoiminnalliset voimat”.¹

Turussa SDP:stä SKDL:ään siirtyivät sosialidemokraattien kunnallistoimikuntaan kuulunut Eino Lehtinen sekä myöhemmin mm. presidenttiehdokkaana ja Turun ja Porin läänin maaherrana toiminut Paavo Aitio. Osastoista SKDL:ään siirtyi ainoastaan Maarian työväenyhdistys Valo, joka liittyi Sosialistiseen yhtenäisyyspuolueeseen (SYP).² SKDL:ään kuuluneen SYP:n perustivat liittoon kuuluneet sosialistit vuonna 1946³.

Varsinais-Suomen ensimmäinen ja julkinen SKP:n perusjärjestö SKP:n Turun osasto perustettiin marraskuussa 1944 Taisto-talossa Turun Nummenmäellä⁴. Eräässä Valtiollisen poliisin samalle kuukaudelle päivätyssä SKP:n Turun kommunisteja käsittelevässä ilmoituksessa kerrotaan, että SKP:n Turun osaston perustamista olivat haitanneet sääntöjä koskevat erimielisyydet. Jyrkemmän linjan kannattajat pitivät sääntöjä ”liian haileina”. Tämän linjan kannattajiksi mainittiin joukko vankilasta vapautuneita SKP:läisiä, joista valtaosa oli naisia. Sen sijaan ”tasaisen toiminnan linjaa” edustivat SKP:n johtohenkilöt puheenjohtaja Aimo Aaltonen ja pääsihteeri Ville Pessi. Erimieleisyyksissä oli ilmoituksen perusteella lähinnä kysymys alkuinnostuksesta: ”Useimmat aktiiviset skp-läiset odottivat heti alkavaa suoraa hyökkäystoimintaa ja kun sitä ei tullutkaan, ollaan ihmettelevällä, kysyvällä ja tyytymättömällä kannalla.”⁵ Vuoden 1944 lopussa perustettiin vielä SKDL:n Turun osasto ja seuraavan vuoden huhtikuussa SKDL:n Turun piirijärjestö⁶.

¹ Haikara 1975, 18–21.

² Jokela 1999, 177.

³ Haikara, 41–42.

⁴ Grönholm & Vanamo 1977, 101.

⁵ Pääosastolle tiedoksi n:o 2231/15.11.1944, Ilmoitus n:o 193/44 ”Koskee Turun kommunisteja”. Aimo Aaltosen henkilömappi, Valtiollisen poliisin I arkisto, Arkistolaitoksen digitaaliarkisto.

⁶ Lehtonen 2007, 13.

SKDL:n Turun kunnallisjärjestö perustettiin vasta 13.5.1945. Mukana perustamassa olivat SKP:n Turun osasto, Chrichton-Vulcanin osasto, SKDL:n Turun yhdistys, Raunistulan työväenyhdistys, SKDL:n Hirvensalon yhdistys, Turun demokraattiset naiset ja Entisten Sotilaiden Turun toverikunta. Kunnallisjärjestön perustavaan kokoukseen nämä yhdistykset lähettivät 90 henkilöä. Perustavassa kokouksessa hyväksyttiin kunnallisjärjestön säännöt, joiden mukaan ylintä valtaa järjestössä käyttää käytti kaksi kertaa vuodessa kokoontuva edustajisto. Kunnallisjärjestön päätehtävinä olisi ”järjestöorganisaatorinen toiminta”, kunnallispoliittinen vaikuttaminen ja SKDL:n luottamushenkilöiden johtaminen.⁷ SKDL:n monimutkaista järjestörakennetta ilmensi se, että kunnallisjärjestön rinnalla toimi SKP:n Turun kaupunkijärjestö⁸. Kunnallisjärjestön ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Ines Kytölä⁹.

Kunnallisjärjestön nimi ei kuitenkaan ollut kolmena ensimmäisenä toimintavuotenaan SKDL:n Turun kunnallisjärjestö, vaan Turun Sosialistinen kunnallisjärjestö. Pertti Postinen kummeksuikin järjestölle annettua nimeä: ”Ristiriitainen nimi oli siinä mielessä, että SKDL ei ollut ohjelmaltaan sosialistinen vaikka kylläkin jäsenistöltään. Nimi tuli ikään kuin vanhojen työväenyhdistysten mukaan perintönä”.¹⁰ Kansandemokraatit tarvitsivat Varsinais-Suomessa myös oman äänenkannattajansa ja 25.4.1945 ilmestyi ensimmäinen Uusi Päivä -nimisen lehden näyttenumero.¹¹

Jo ennen kuin kunnallisjärjestö perustettiin, olivat edessä eduskuntavaalit. SKDL:stä tuli Turun läänin eteläisen vaalipiirin suurin puolue lähes 40000 äänellä. Puolue sai eduskuntaan viisi kansanedustajaa.¹² Valtakunnallisesti kansandemokraatit saivat 49 paikkaa eduskuntaa ja noin 400 000 ääntä¹³. SKDL muodosti vaalien jälkeen maan hallituksen yhdessä SDP:n ja Maalaisliiton kanssa. Samana vuonna järjestettiin myös ensimmäiset sodanjälkeiset kunnallisvaalit, joihin SKDL osallistui vaaliliitossa SDP:n kanssa. Turussa molempien puolueiden kunnallisjärjestöt kokoontuivat yhteiseen neuvottelukokoukseen vaaleihin liittyen 16.8.1945 Turun työväenyhdistyksen talolle, jossa päätettiin vaaliliiton nimeksi ”Työväen ja henkisen työntekijäin vaaliliitto”. Sopimus yhteisestä vaaliliitosta päätettiin lopullisesti päättää vasta sitten, kun kunnallispoliittinen ohjelma oli saatu molempien puolueiden toimesta hyväksytyä.¹⁴ Arto Jokela

⁷ Postinen 1978, 42–43.

⁸ Uusitalo 1982, 281–282.

⁹ esim. seuraavasta lehtileikkeestä käy ilmi, että hän toimi puheenjohtajana UP 12.11.1946 ”Turun sosialistinen kunnallisjärjestö tekee kasvatustyötä niin poliittisella kuin kulttuurisellakin alalla”.

¹⁰ Postinen 1978, 42–43. Mielenkiintoista on myös huomata, että Loimaan kunnallisjärjestön nimi oli ainakin vielä vuonna 1959 Loimaan Sosialistinen kunnallisjärjestö (UP 25.2.1959 ”Loimaan Sos. kunnallisjärjestön vuosikokous”).

¹¹ Lehtonen 2007, 25.

¹² Lehtonen 2007, 14.

¹³ Haikara 1975, 31.

¹⁴ Pöytäkirja Turun sosialistisen kunnallisjärjestön ja Turun sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön yhteisestä neuvottelukokouksesta 16.8.1945 klo 19. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

mainitsee kunnallisjärjestöjen kirjoittaneen vaaliliittosopimuksen heinäkuussa 1945¹⁵, mutta ajoitusta täytyy sikäli tarkentaa, sillä sopimus hyväksyttiin vasta syyskuussa. Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön ja Turun Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön yhteisten kunnallisvaalikokousten pöytäkirjoista käy ilmi, ettei elokuussa pidetty neuvottelukokoukseen vielä hyväksynyt sitä, vaan puolsi sopimusta.¹⁶

Työväenpuolueet tekivät vuoden 1945 kunnallisvaaleja varten sopimuksen valtakunnallisesta kunnallispoliittisesta ohjelmasta ja Turussa puolueet tekivät myös paikallisen ohjelman. Paikallisen kunnallispoliittisen ohjelman mukaan ”[I]ähiaikojen kunnallispoliittisten asioiden hoitamisessa tullaan noudattamaan sosiaalisesti oikeudenmukaista ja demokraattista suuntaa, asettaen vähävaraisen kansanosan, henkisenalan työntekijäin sekä siirtoväen edut ja tarpeet etusijalle, kiireellisesti käsiteltäviksi ja hoidettaviksi”. Työttömyyden hoitamiseksi pyrittiin täystyöllisyyteen. Myös kaupungin rooliin kiinnitettiin huomiota. Sen tuli esiintyä palkka- ja työsuhdekysymysten osalta ”n.s. mallityönantajana” ottamalla huomioon pienituloistenkin toimeentulo ja palkka.¹⁷

Ohjelmassa asetettiin Turussa ensisijaiseksi tehtäväksi sodan jälkeen vallinneiden puutteellisten asunto-olosuhteiden poistaminen. Painopisteenä tuli olla täysi- ja puolikunnallisen rakennustoiminnan tehostaminen ja laajentaminen. Myös sosiaalihuoltoa, koulu-, urheilu- ja nuorison kasvatustyötä tuli uudistaa sekä eräitä tuotannollisia laitoksia kunnallistaa. Virkakoneistosta tuli poistaa ”kaikki tehtävänsä sopimattomat ainekset, sen mukaan kuin se voimassa olevien lakien ja asetusten puitteissa on suinkin mahdollista”. Etusijalla uusien virkapaikkojen täyttämässä tuli olla ”edistyksellisesti ajattelevat” henkilöt. Pienituloisten verotusta tuli keventää sekä suuryritysten valvontaa tehostettava ”todellisten ja salattujen tulolähteiden” selvittämiseksi.¹⁸

Kunnallisvaaleissa molemmat puolueet menettivät äänimääräänsä eduskuntavaaleihin verrattuna. SKDL sai 35,3 prosenttia äänistä ja 18 paikkaa kaupunginvaltuustoon, kun taas SDP sai äänistä 18,5 prosenttia ja yhdeksän paikkaa. Turun kaupunginvaltuustoon tuli siten vasemmistoenemmistö.¹⁹ Kaupunginvaltuusto säilyi vasemmistoenemmistöisenä vuoden 1976 kunnallisvaaleihin asti²⁰. Kommunistien suurta kannatusta selittää etenkin Turun telakka- ja

¹⁵ Jokela 1999, 178.

¹⁶ Pöytäkirja Turun sosialistisen kunnallisjärjestön ja sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön vaalikomitean kokouksesta 27.9.1945 klo 19. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

¹⁷ Turun sosialistisen kunnallisjärjestön ja Turun sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön vuoden 1945 kunnallisvaalien välinen vaaliliittosopimus ”Sopimus”, päivätty 2.11.1945. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

¹⁸ sama.

¹⁹ Postinen 1978, 44.

²⁰ Uusitalo 1982, 35.

tehdasteollisuus, jonka takia kaupunki oli ”suurteollisuuden työläiskeskus”²¹. Rauno Lahtisen mukaan vasemmiston suurta kannatusta selittää Turun 40-luvun alun alueliitokset, joiden takia kaupungin asukkaiksi tuli paljon työväestöä²². Turun lähiympäristö olikin laitavasemmiston ydinkannatusaluetta Suomessa. Kuvaavaa on, että sisällissodan jälkeen vuoden 1922 eduskuntavaaleissa Kaarinassa ja Maariassa kommunistit saivat yli puolet paikkakunnilla annetuista äänistä. Vaikuttavana tekijöinä kannatukselle toimivat myös Ruotsista tulleet vaikutteet sekä Turun SDP:n oikeistososialidemokratia.²³ Edellä esitettyihin syihin on syytä lisätä myös kommunistien johdonmukainen vastustus Suomen ja natsi-Saksan hyökkäyssodalle.

Ensimmäisenä valtuustovuonna työväenpuolueiden välinen yhteistyö rajoittui lähinnä virkanimityksiin. Tosin lautakunnissa yhteistyö oli tiiviimpää, jopa niin että molemmat puolueet pitivät yhteisiä ryhmäkokouksia.²⁴ SKDL vaikutti ensimmäisinä valtuustovuosinaan erittäin keskeisesti mm. kunnallisen teatterin syntyyn ja Nummen kaupunginosan viemäriverkoston rakentamiseen. Valtuutettujen aloitteet käsittelivät esim. saunojen sekä lastentarhan ja -kotien rakentamista ja höyläämön perustamista.²⁵ Kaupunginvaltuuston puheenjohtajaksi tuli heti sodan jälkeen kansandemokraatti Väinö Hannula²⁶.

Valtuustokauden 1946–1947 toimintakertomuksessa käsiteltiin ”virastojen puhdistusta”, jota oli myös esitetty (tosin ei tällä termillä) SDP:n kunnallisjärjestön kanssa tehdyssä kunnallispoliittisessa sopimuksessa. SDP tosin osallistui toimiin vain ”äärimmäisessä tapauksessa”. Kyseessä ei toimintakertomuksen perusteella kuitenkaan ollut virkakoneiston miehittäminen kansandemokraateilla. Virkakoneistosta erotettiin henkilöitä taloudellisten ja muiden epäselvyyksien sekä liiallisen alkoholinkäytön takia, eivätkä omat toimineet erityisasemassa. Työnjohtaja ja SKDL:n jäsen Eino Mäkinen sai kenkää ”erinäisten epäilyjen vuoksi” ja SKP:n jäsen, tarkastaja Yrjö Lehtinen erotettiin ja myös haastettiin oikeuteen lahjusten ottamisen takia. SKDL:n Judit Nedertström-Lundénin aloitteesta perustettiin myös työtehotoimikunta.²⁷

²¹ Postinen 1978, 16.

²² Lahtinen 2014, 151.

²³ Uusitalo 1982, 286.

²⁴ Selostus kaupunginvaltuuston SKDL:n ryhmän työstä, ptk:n 1.9.1946 liitteenä. Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1946, Turun SKDL:n valtuustoryhmän pöytäkirjat, k14, KansanA.

²⁵ Selostus kaupunginvaltuuston SKDL:n ryhmän työstä, ptk:n 1.9.1946 liitteenä. Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1946, Turun SKDL:n valtuustoryhmän pöytäkirjat, k14; SKDL:n Turun valtuustoryhmän työstä vv. 1946–47. Turun kaupunginvaltuuston SKDL:n ryhmä; Vuoden 1949 toimintakertomus. Da Toimintakertomukset 1946–1947 1949–1954, k22, KansanA.

²⁶ Lahtinen 2014, 151.

²⁷ SKDL:n Turun valtuustoryhmän työstä vv. 1946–47. Da Toimintakertomukset 1946–1947 1949–1954, k22, KansanA.

Työväenpuolueiden yhteistyö jatkui heti sodan jälkeen myös yhteisten vappujuhlien järjestämisenä vuosina 1945–47, mutta vuonna 1948 yhteisiä juhlia ei enää järjestetty. SDP:n puolelta syynä pidettiin kommunistien käyttäytymistä ja yhteisten päätösten rikkomista. Kun yhteisiä juhlia ei enää pidetty, nousi riidan aiheeksi molempien puolueiden omien juhlien pitopaikka, kun sekä SDP että SKDL halusivat juhlia Urheilupuistossa. Lopulta SKDL:n juhlapaikaksi tuli Kupittaa.²⁸

Puolueiden välisten suhteiden kärjistyminen tuli myös esille vuoden 1947 kunnallisvaalien yhteydessä. SDP ei enää suostunut vaaliliittoon SKDL:n kanssa syyttäen SKDL:ää aggressiivisista hyökkäyksistä. Sosialidemokraatit suuntasivat vaalikampanjansa SKDL:ää vastaan ja menestyivät vaaleissa saaden äänistä 27,2 prosenttia ja valtuustoon 13 paikkaa.²⁹ SKDL sen sijaan koki tappion saaden äänistä 28,9 % ja valtuustoon neljätoista paikkaa³⁰. Työväenpuolueiden välillä skismaa herättivät etenkin kommunistien vuonna 1947 masinoimat korpilakot³¹. Kyseisenä vuonna käytiin kaupungissa 59 työtaistelua, joihin osallistui 15000 ihmistä. Lakkoliike synnytti Kari Teräksen mukaan ”lähes ylitsepääsemättömän railon työväenpuolueiden välille”.³²

Kansandemokraattisten järjestöjen toiminnan alkamista haittasi heti sodan jälkeen kunnollisten toimintatilojen puute³³. Kunnallisjärjestön vuoden 1947 alussa lähettämässä järjestökirjeessä viitattiin tilaongelmiin, että ”[o]lemme ainaisessa huonepulassa, toiminta ei voi keskittyä, koska varmuus huoneiston saamisesta on epävarmaa”.³⁴ Kunnallisjärjestö päättikin rakentaa oman Järjestötalon Turkuun.

Kesäkuussa 1946 kunnallistoimikunta valitsi ”parakkitoimikunnan” valmistelemaan kysymystä oman Järjestötalon rakentamisesta kaupunkiin. Talon rakentamisesta laadittiin piirustus ja kansandemokraattisten järjestöjen edustajien neuvottelukokouksessa 2.5.1947 enemmistö asettui talon rakentamisen kannalle laaditun piirustuksen mukaan. Rakennus nousi pystyyn talkootyöllä. Eino Lehtinen esittää kirjoittamassaan Järjestötalon historiikissa, että ”[t]alkootyötuntien yhteistyömäärä kohosi kymmeneen tuhansiin tunteihin ja niillä oli aivan ratkaiseva merkitys talon valmistumisessa. Todettakoon tässä yhteydessä myös se, että useita sosiaalidemokraattisia työläisiä osallistui talkootyöhön antaen muutakin taloudellista tukea.” Rakennustöiden nopeuttamiseksi aloitettiin 40- ja 50-lukujen taiteessa myös kaksi talkootyökilpailua. Järjestöt ja yksityishenkilöt

²⁸ Jokela 1999, 181–184.

²⁹ Jokela 1999, 186–188.

³⁰ Postinen 1978, 44.

³¹ Jokela 1999, 186.

³² Teräs 1995, 472–474.

³³ Haikara 1975, 29; Postinen 1978, 43.

³⁴ Turun Sosialistisen Kunnallisjärjestön järjestökirje, päivätty 14.4.1947. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

osallistuivat talon rakentamiseen myös taloudellisesti esim. rahakeräyksiin.³⁵ Vuonna 1950 kunnallisjärjestö lähetti järjestöille kirjeen, jossa vedottiin raha-avustuksiin ja rahan lainaamiseen, jotta talo valmistuisi³⁶.

Järjestötalon rakentaminen sai myös apua läntisen naapurimaan tovereilta, kun Göteborgin kommunistit keräsivät sokeria turkulaisten aatesiskojensa ja -veljiensä hyväksi ja lähettivät kerätyt kilot Turkuun. Tosin Göteborgista lähetetyistä 173 kilosta saapui perille vain 43 kiloa. Kunnallistoimikunta oli tekemässä asiasta rikosilmoitusta, kunnes toinen lasti saapui sisältäen 180 kiloa sokeria ja muita hyödykkeitä. Ensimmäisen lastin katoaminen jäi mysteeriksi. Lehtinen piti kuitenkin todennäköisenä, että ensimmäisen lastin katoamisen takana olivat Turun ”porvarilliset ja sosialidemokraattiset piirit”, jotka lähettivät toisen lastin, koska ”[h]eille tuli kiire saattaa asia järjestykseen ennen kuin asiasta tehtiin rikosilmoitus”³⁷.

Kunnallisjärjestö siirsi toimistonsa 5.9.1949 Järjestötalolle Turun työväentalosta. Syynä oli historiikin mukaan Turussa alkaneet lakot, minkä takia Turun keskuslakkotoimikunta sijoittui kunnallisjärjestön kanssa samaan huoneeseen. Tilat kävivät ahtaiksi ja kunnallisjärjestö siirsi toimistonsa järjestötalolle. Ensimmäisen kokouksensa kunnallistoimikunta piti toimistossa siirtopäivänä. Rakennus hyväksyttiin virallisesti vuonna 1952.³⁸

Vuonna 1948 Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli Postisen esittämien lukujen perusteella 6252. Suurin jäsenjärjestö oli SKP, johon kuului 33,5 % kunnallisjärjestön jäsenistä. Seuraavaksi suurin oli Suomen Naisten Demokraattinen Liitto (SNDL), johon kuului 32 % ja SKDL, johon kuului 17,3 % jäsenistä. Kunnallisjärjestö oli kommunistien johtama, koska he uusia osastoja perustamalla saivat edustajistoon enemmistön.³⁹ SDP:n kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli vuonna 1948 noin 2500, joten SKDL:n kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli yli kaksinkertainen verrattuna sosialidemokraatteihin⁴⁰. SNDL:n suuri jäsenmäärä selittyi taas sillä, että Turussa oli tekstiili- ja vaatetusteollisuutta, jotka olivat leimallisesti naisvaltaisia teollisuudenaloja. Turun alue oli yleisesti myös vahvaa SNDL:n kannatusaluetta.⁴¹ Naisten vahva asema Turussa ilmeni ehkä myös siinä, että kunnallisjärjestön ensimmäinen puheenjohtaja oli nainen.

³⁵ Eino Lehtisen kirjoittama Järjestötalon historiikki, päivätty 2.2.1974. Df Turun Järjestötalon historiikki 72/79, k22, KansanA.

³⁶ SKDL:n Turun kunnallisjärjestön lähettämä järjestökirje, päivätty 5.4.1950. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

³⁷ Eino Lehtisen kirjoittama Järjestötalon historiikki, päivätty 2.2.1974. Df Turun Järjestötalon historiikki 72/79, k22, KansanA.

³⁸ sama.

³⁹ Postinen 1978, 69.

⁴⁰ Jokela 1999, 164.

⁴¹ Katainen 1994, 230–231; Postinen 1978, 67. Ks. myös Lahtinen, Ojala & Vainio-Korhonen 2010, 131, 140.

SKDL:n tiedotustoiminnan osalta oli Varsinais-Suomen äänenkannattajaksi perustettu Uusi Päivä, joka ilmestyi kolmesti viikossa. Lehden levikki vuoden 1948 alussa oli 8200 kappaletta. Lehden tavoitteena oli lisätä ilmestymiskertoja kuuteen viikossa sekä saada oma painokone. Lopulta painokone jäi haaveeksi taloudellisista syistä, vaikka painopaikka saatiinkin. Painopaikan osalta turkulaiset saivat jälleen apua Göteborgista.⁴²

Järjestöllisesti kunnallisjärjestön toiminta lähti kankeasti liikkeelle. Syyskuussa 1946 pidettiin yhteinen kansandemokraattisten järjestöjen neuvottelukokous, jossa valiteltiin, etteivät perusjärjestöt olleet riittävän aktiivisesti osallistuneet kunnallisjärjestön toimintaan. Järjestöjen edustus edellisessä edustajiston kokouksessa oli ollut liian heikko, kuten oli ollut myös muiden tapahtumien osalta. Ongelmana pidettiin myös perusjärjestöjen heikkoa taloudellista tilannetta. Kokouksessa alustuksen pitänyt puheenjohtaja Kytölä kiinnitti myös huomiota siihen, että kansandemokraatit arkailivat kunnallisessa nimityspolitiikassa: ”Kun on kysymys jonkin avain aseman täyttämässä tai muulla alalla meikäläisillä voimilla, on rohkeasti täytettävä k.o. paikat”.⁴³ Perusjärjestöjen jäsenistön aktiivisuuden lisäämiseksi kunnallisjärjestö palkkasi toimitsijan⁴⁴. Heikko taloudellinen tilanne sen sijaan tuli ilmi myös Järjestötalon rakentamisen yhteydessä, mutta myös eräässä kunnallisjärjestölle tulleesta ilmoituksesta⁴⁵.

SKDL:n kunnallista toimintaa leimasi Turussa kaksijakoisuus. Toisaalta SKDL oli kaupungin suurin puolue, sillä oli vahva asema työpaikoilla (etenkin telakoilla, mutta myös tekstiilialalla) ja suurilukuinen jäsenistö. Toisaalta vuoden 1946 alussa kerrottiin eräässä järjestökirjeessä, että valtuustossa ”[e]dustajiemme toimintaa vaikeuttaa sodan rappeuttama talous, taantumuksellisten aineiden vastustus ja demokratian vastainen toiminta. Lisäksi, me olemme joutuneet olemaan 15 vuotta syrjässä kunnallisesta elämästä. Näin ollen puuttuu kokemusta”. Eräässä toisessa järjestökirjeessä taas avattiin SKDL:n valistustyön ongelmia, joita ilmensivät vain kolmesti viikossa ilmestynyt Uusi Päivä sekä jo mainittu kokemattomuus. Kansandemokraateilta puuttui myös opillista koulutusta: ”Meillä ei ole mielestämme vastaavia koulutietoja, jotka ovat vastustajallamme. Siitä aiheutuu, että valistustyössämme emme tunne riittävää varmuutta, emme luota taitoihimme ja

⁴² Lehtonen 2007, 38, 41, 52–54.

⁴³ Pöytäkirja SKDL:n alaisten järjestöjen neuvottelukokouksesta, päivätty 29.9.1946. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

⁴⁴ UP 12.11.1946 ”Turun sosialistinen kunnallisjärjestö tekee kasvatustyötä niin poliittisella kuin kulttuurisellakin alalla”. H leikkeet 1946, k60, KansanA.

⁴⁵ Entisten Sotilaiden Turun toverikunnan ilmoitus Turun Sosialistiselle kunnallisjärjestölle, päivätty 18.11.1946. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA. Toverikunnan ilmoituksessa kerrottiin, että heidän jäsenmääränsä (2000) oli todellisuudessa pienempi (1500). Syynä oli se, että toverikuntalaiset olivat tilittäneet jäsenmaksujaan myös rästilaisten puolesta ”[t]ietäen Kunnallisjärjestön vaikeudet rahakysymyksissä”.

kykyihimme”. Sen sijaan elämäkoulun tuomat kokemukset mainittiin kansandemokraattien vahvuudeksi.⁴⁶

Täten ei olekaan yllättävää, että kunnallisjärjestö alkoi järjestään puhujakursseja sekä kunnallisen tiedon kursseja jäsenten esiintymistaitoja sekä kunnallispolitiikan tietämystä kehittääkseen⁴⁷. Järjestöjen piti myös avautua ulospäin. Tätä varten ehdotettiin, että jokaisen jäsenen tulisi seurustella vakituisesti 2-3 ulkopuolisen ihmisen kanssa. ”Siten he oppivat tuntemaan meidät ihmisinä”.⁴⁸ Tarkoituksena oli siis poistaa kansandemokraatteihin kohdistuneita epäluuloja. Arto Jokelan mukaan yhtenä SDP:n ja SKDL:n välejä hiertävänä tekijänä 40-luvun jälkimmäisellä puoliskolla oli kansandemokraattien taipumus ”sanaradikalismiin, jonka sosialidemokraatit herkästi tulkitsivat yliampuviksi lupauksiksi ja herjauksiksi”⁴⁹. Ottaen huomioon kansandemokraattien kokemattomuuden, on kovaan kielenkäyttöön vaikuttanut yhtenä tekijänä myös kansandemokraattien epävarmuus.

⁴⁶ Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön lähettämä järjestökirje, ei päivämäärää (kirjeessä käy kuitenkin ilmi, että se on todennäköisesti lähetetty aivan vuoden 1946 alussa); Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön lähettämä järjestökirje, päivätty 14.4.1946. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

⁴⁷ UP 7.9.1946 ”Turun sosialistisen kunnallisjärjestön työsaralta”; UP 12.11.1946 ”Turun sosialistinen kunnallisjärjestö tekee kasvatustyötä niin poliittisella kuin kulttuurisellakin alalla”. H leikkeet 1946; Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön lähettämä järjestökirje, päivätty 12.4.1946. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

⁴⁸ Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön lähettämä järjestökirje, päivätty 14.4.1946; Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

⁴⁹ Jokela 1999, 186.

3. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön toiminnan vakiintuminen 1948–1955

Vuonna 1948 kunnallisjärjestön nimi muuttui SKDL:n Turun kunnallisjärjestöksi. Samana vuonna pidetyissä eduskuntavaaleissa SKDL kärsi murskatappion ja hävisi 11 kansanedustajan paikkaa. Vuonna 1948 päättyi myös työväenpuolueiden ja Maalaisliiton välinen kansanrintamayhteistyö hallitustasolla. SKDL joutui lähes kahdeksikymmeneksi vuodeksi oppositioon.⁵⁰

Vuosien 1950 ja 1953 kunnallisvaaleissa SKDL:n kannatus Turussa palasi lähes vuoden 1945 tasolle. Vuonna 1950 puolue sai 15 169 ääntä ja 33,1 prosenttia annetuista äänistä. Valtuustossa paikkamäärä nousi takaisin kahdeksaantoista. Kolme vuotta myöhemmin äänimäärä oli 17 982 ja 33,5 % paikkaluvun pysyessä samana. Vuosien 1951 ja 1954 eduskuntavaaleissa puolue sai Turussa 33,7 ja 32,8 prosentin kannatuksen ja Varsinais-Suomesta eduskuntaan neljä kansanedustajaa.⁵¹ Puolueen kannatus vakiintui reiluun kolmeenkymmeneen prosenttiin, ja kaupunginvaltuustossa SKDL:llä oli määrävähemmistö. Muiden puolueiden täytyi siten tehdä ”määrättyjä myönnytyksiä SKDL:n harjoittamaan kunnallispolitiikkaan nähden”⁵².

SKDL:n ja SDP:n suhteet viilenivät 40-luvun lopulla. Vuonna 1951 tuli SKDL:n Turun valtuustoryhmälle ylempää (”[k]eskusjärjestöjen taholta”) kuitenkin neuvo valtuuston puheenjohtajapaikkojen jakamisesta työväenpuolueiden kesken. Ryhmien yhteenlasketun voiman avulla tämä nähtiin mahdolliseksi. Puolueiden välisten neuvottelujen tuloksena SKDL oli saamassa kaupunginvaltuuston puheenjohtajan paikan itselleen, mitä pidettiin suurena poliittisena saavutuksena. Ennen valtuuston kokousta, jossa asia käsiteltäisiin, SKDL kuitenkin luopui sopimuksesta SDP:n ”sopimuskumppanin pettämisajatuksen” takia. Mistä tarkemmin oli kysymys, ei tule valtuustoryhmän vuoden 1951 toimintakertomuksessa ilmi.⁵³

Suurempaa yhteistyötä ryhmien kesken ei syntynyt enää 50-luvun alkupuoliskolla. Vuonna 1954 ryhmä yritti synnyttää yhteistyötä SDP:n kanssa, siinä kuitenkin onnistumatta. Tähän vaikutti myös kansandemokraattien oma toiminta. Oikeistososialidemokraattien puheenvuorot saivat SKDL:n valtuutetut ”puhumaan ja käyttämään sellaista kieltä, joka on ulospäin vaikuttanut häiritsevästi”.⁵⁴ Samana vuonna SKP:n johto ohjeistikin kielenkäytön siistimisestä suhteessa

⁵⁰ Postinen 1978, 50.

⁵¹ Postinen 1978, 75–76.

⁵² Kertomus SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1966. Valtuuston vuosikokous 1967 liitteet, Turun SKDL:n valtuustoryhmän pöytäkirjat, k15, KansanA.

⁵³ Valtuustoryhmän toimintakertomus v. 1951. Da Toimintakertomukset 1946–1947 1949–1954, k22, KansanA.

⁵⁴ Turun kaupunginvaltuuston SKDL:n ryhmän toimintaselostus vuodelta 1954. Da Toimintakertomukset 1946–1947 1949–1954, k22, KansanA.

socialidemokraatteihin⁵⁵. Vaikuttavana syynä yhteistyöyrityksiin sekä omien kielen siistimiseen toimi saman vuoden SKP:n johdon Työväki yhteistoimintaan -vetoomus⁵⁶.

Kunnallispoliittisista teemoista SKDL piti Turussa 50-luvun alussa esillä etenkin työväestön verotuksen pienentämistä, työttömyyden vähentämistä sekä asuntotuotannon lisäämistä ja asuntokurjuuden poistamista. Tammikuussa 1953 SKDL jätti työttömyystilanteesta välikysymyksen kaupunginvaltuustossa. Myös asuntokurjuus oli polttava kysymys. Kunnallisjärjestön vuonna 1953 julkaisemassa propagandavihkosessa ”Turun kunnallinen toiminta totuuden valokeilassa” kerrottiin kymmenesosan asukkaista olevan joko asunnottomia tai asuvan asumiskelvottomissa olosuhteissa. Vihkosessa todettiin, että kaupungin asunnoista n. 30 % sijaitsi yli kuusikymmentä vuotta vanhoissa rakennuksissa.⁵⁷ Eino Lehtinen tekikin vuonna 1954 aloitteen täyskunnallisten vuokra-asuntojen rakentamisesta⁵⁸.

Vuonna 1948 SKDL:n Turun järjestörakenteessa tapahtui huomattava muutos, kun SKP muutti ammattikohtaiset osastonsa alueellisiksi osastoiksi. Esimerkiksi Elintarviketyöläisten osasto muuttui Kurjenmäen osastoksi ja Vaatetustyöläisten osasto Raunistulan osastoksi. Osastojen tehtäväksi tuli valvoa alueensa kehitystä sekä tehdä ”kunnallisjärjestön kautta aloitteita kaupungin elimille”.⁵⁹ Yhtenä muutokseen vaikuttaneena tekijänä oli ilmeisesti lisätä kansandemokraattien kiinnostusta kunnallispolitiikkaan. Jäsenistön poissaolot edustajiston kokouksista kun olivat vuoden 1948 loppupuolella edelleenkin ongelma⁶⁰.

Vuonna 1951 tilanne oli muuttunut. Aluesihteerin Alvar Lundén selosti SKP:n Aluejärjestön (kaupunkijärjestön edeltäjä) vuoden 1952 vuosikokouksen tilannekatsauksessa, että SKDL:n kunnallisjärjestö oli kyennyt lisäämään huomattavasti järjestöväen kiinnostusta kunnallisiin asioihin. Järjestöt olivat aktivoituneet aloitteiden tekemisessä ja myös valtuuston kokouksia oli käyty seuraamassa.⁶¹ Saman totesi kunnallisjärjestön puheenjohtaja Heikki Heimo myös Uudelle

⁵⁵ Lehtonen 2007, 92; Rentola 1997, 309.

⁵⁶ Rentola 1997, 309.

⁵⁷ SKDL:n Turun kunnallisjärjestö 1953; ks. myös Toimintakertomus v. 1951; Yhteenveto Turun SKDL:n ryhmän toiminnasta v. 1953. Da Toimintakertomukset 1946–1947 1949–1954, k22, KansanA.

⁵⁸ UP 18.5.1954 ”Turun kaupungin rakennettava täysikunnallisia asuntotaloja”; UP 5.9.1965 ”Asunto joka perheelle, jokaiselle oma huone”.

⁵⁹ Postinen 1978, 56.

⁶⁰ SKDL:n Turun kunnallisjärjestön järjestökirje, päivätty 7.10.1948. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

⁶¹ ptk 24–25.3.1952. Ca SKP:n Turun aluejärjestön vuosikokous 1952, k1, KansanA.

Päivälle⁶². Vaikka aktivoitumista tapahtuikin, tuli järjestöjen tehostaa toimintaansa kunnallisten kysymysten osalta entisestään⁶³.

Järjestörakenteen muutos oli Turun SKP:ltä tärkeä uudistus, koska muuttamalla työpaikkaosastot alueosastoiksi pääsivät jäsenet suoraan puuttumaan omienn asuin ympäristöjensä ongelmiin aloitteiden avulla. Sodan jälkeen asuinalueilla esiintyneet puutteet esim. asuntojen, päivähoitopaikkojen, pesuloiden jne. osalta olivat ilmeisiä. Kaupunginosat kuten Raunistula, Kausela, Kärsämäki ja Hirvensalo olivat työläisten asuttamia SKDL:n tukialueita⁶⁴, joten on varsin ilmeistä suuren osan alueiden asukkaista kuuluneen myös SKP:n/SKDL:n paikallisosastoon. Näillä alueilla työväenpuolueiden suuri kannatus oli myös itsestään selvyys⁶⁵.

Vuonna 1955 kunnallisjärjestön puheenjohtaja Oiva Laine kertoi Uudelle Päivälle kansandemokraattien saavutuksista Turussa. Näitä olivat mm. päätös Teräsrautelan kansakoulun rakentamisesta, Kähärin lastenseimen toiminnan alkaminen ja päätös pesula- ja lastentalon rakentamisesta Kärsämäkeen.⁶⁶ Aloitteita tehtiin yhdessä myös muiden järjestöjen kuten SDP:n paikallisten yhdistysten ja asuinyhdistysten kanssa. Esimerkkinä tästä oli kärsämäkiläisten aloite kunnallisen saunan ja pesulan rakentamisesta kaupunginosaan vuonna 1954. Aloitteen allekirjoitti 557 alueen asukasta ja siihen yhtyivät mm. molempien työväenpuolueiden paikallisyhdistykset sekä SKDL:n naisten ja nuorten yhdistykset.⁶⁷

SKDL:n naisten järjestöt olivat erittäin aktiivisia aloitteiden tekijöitä, koskettivathan kaupungissa esiintyneet puutteet vahvasti naisia mm. pesuloiden, lastenseimien ja koulujen osalta. Elina Kataisen mukaan SKDL:n naisten järjestöjen aloitteet koskettivatkin sodan jälkeen usein heidän jokapäiväistä elämää⁶⁸. Esimerkiksi Turun Demokraattisten Naisten Raunistula-Pohjolan osasto teki vuonna 1953 Turun kaupunginhallitukselle kirjelmän toisen pesukoneen hankkimisesta Kastun

⁶² UP 21.2.1953 ”Mielenkiinto kunnallisiin kysymyksiin on lisääntynyt”.

⁶³ SKDL:n Turun kunnallisjärjestö r.y:n toimintasuunnitelma ajalle 1.9.52 – 30.6.53. Da Toimintasuunnitelmat 1952, 1986–89, k22, KansanA.

⁶⁴ Postinen 1978, 67.

⁶⁵ Turun tilastollisessa vuosikirjassa 1956/57 ei ole vuoden 1956 kunnallisvaalien osalta nimetty äänestysalueita, vaan vain numeroitu ne. Työväenpuolueiden kannatus äänestysalueilla 33–36 oli 75–80 %. Aivan selvästi kyseessä olivat työväen asutusalueet ja näillä alueilla SKDL:n kannatus oli selvästi myös SDP:tä suurempaa, ollen yli viisikymmentä prosenttia. (Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1956/57, 164.)

⁶⁶ UP 26.2.1955 ”Valitsijain, järjestöjen ja edustajain yhteistyöllä on Turussa saavutettu tuloksia”.

⁶⁷ UP 27.5.1954 ”Kärsämäkeen rakennettava kunnallinen sauna ja pesula”; UP 3.9.1954 ”Kärsämäkiläiset esittivät kunnallisen saunan ja pesulan rakentamista”.

⁶⁸ Katainen 1994, 241–244.

pesulaan⁶⁹. Vaikka nykypäivästä katsottuna pesukoneen hankkiminen on itsestään selvyys, oli 50-luvun alussa kysymys isosta asiasta.

SKDL:n piirissä kiinnitettiin 50-luvulla Turussa huomiota myös naisten osuuden lisäämiseen kunnallispolitiikassa. Asia nousi esille etenkin ennen vuoden 1953 kunnallisvaaleja, jolloin Turun kansandemokraattiset naiset kiinnittivät asiaan huomiota⁷⁰. Taustalla oli naisten vähäinen äänestysaktiivisuus edellisissä kunnallisvaaleissa. Heljä Meltti kirjoitti Uudessa Päivässä, että myös naisten lukumäärä valtuustoissa ja lautakunnissa oli liian pieni.⁷¹ Naisten oli aktivoitettava, koskettihan suuri osa Turussa esiintyneistä puutteellisuuksista nimenomaan heitä. Vuodesta 1945 aivan 70-luvun alkuun asti naisten osuus kaikista kaupunginvaltuutetuista olikin vain 17 %. Sotien jälkeen valtuustossa eniten naisia kuului SKDL:n ryhmään.⁷²

Naisiin kiinnitettiin myös toisesta syystä erityistä huomiota. SKP:n aluejärjestön vuoden 1951 tilanneselostuksessa korostettiin puolueen työpaikkatyön merkitystä puolueen jäsenmäärän lisäämiseksi. Tässä yhteydessä ”[n]aisvoittoiset työpaikat on otettava aivan erityisen huolenpidon kohteeksi ja Demokraattisten naisten on saatava ymmärtämään työpaikkatyön tärkeys”.⁷³ SKP:n tuli panostaa jäsenrekrytoinnissaan tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijöihin, joista lähes kaikki olivat naisia. Painopisteen kohdistamista naisvaltaisille työpaikoille vahvistivat vuoden 1953 kunnallisvaalit, joissa Kansanpuolueen Irma Karvikko menestyi⁷⁴.

Tiedotustoiminnan osalta Uusi Päivä muuttui kuusipäiväiseksi vuonna 1948. Tilausmäärän uskottiin kasvavan, mutta kävikin toisinpäin, mikä johti lehden taloudellisiin vaikeuksiin jo vuonna 1949. Selviytyäkseen taloudellisista ongelmista, siirtyi lehti SKDL:n Turun piirijärjestön kustannettavaksi ja sille perustettiin myös oma kannatusyhdistys. Levikki kuitenkin laski edelleen, ollen vuoden 1954 alkupuoliskolla vähän päälle 7500.⁷⁵ Tiedotustoiminnan osalta alkoi kunnallisjärjestö vuonna 1949 julkaista myös omaa kunnallis- ja järjestölehteä⁷⁶.

⁶⁹ UP 6.5.1953 ”Lisäpesukoneen hankkiminen Kastun kunnalliseen pesulaan”; UP 28.5.1953 ”Toinen pesukone Kastun kunnalliseen pesulaan”.

⁷⁰ UP 12.4.1953 ”Naisten osanotto kunnallisvaaleihin on saatava aikaisempaa runsaammaksi”; UP 5.10.1953 ”Naiset antakoon äänensä kotien ja lasten onnen sekä työn ja leivän puolesta”.

⁷¹ UP 14.10.1952 Meltti Heljä ”Naiset kunnallisessa elämässä”.

⁷² Uusitalo 1982, 40.

⁷³ Selostus Aluejärjestön tilasta ja tehtävistä, ptk:n 24–25.3.1952 liite. Ca SKP:n Turun aluejärjestön vuosikokous 1952, k1, KansanA.

⁷⁴ SKP:n Turun kaupunkijärjestön selostus järjestön tilasta ja tehtävistä, ptk:n 25.3.1953 liite. Ca SKP:n Turun aluejärjestön vuosikokous 1953, k1, KansanA.

⁷⁵ Lehtonen 2007, 55–97.

⁷⁶ Postinen 1978, 86.

Jäsenmäärän osalta jäsenistön määrä laski rajusti ollen vuonna 1954 jo selvästi alle viisi tuhatta. Heti sodan jälkeen kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli ollut 6770, joten kyseessä oli dramaattinen lasku. Postinen selittää jäsenmäärän laskua sillä, että SKDL:ään tuli heti sodan jälkeen suuri joukko ihmisiä ”alkuinnostuksen” vallassa. Turussa kommunistien osuus oli lähes puolet SKDL:n jäsenistä ja edustajistossa heillä oli enemmistö.⁷⁷ Jäsenmäärä ei laskenut ainoastaan SKDL:llä, vaan myös SDP:llä. Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön jäsenmäärä laski vuoden 1948 noin kahdesta ja puolesta tuhannesta vuoden 1953 vajaan 1500:aan.⁷⁸ Jäsenmäärän lasku ei siis koskettanut ainoastaan SKDL:ää.

Järjestöllisesti huomattava tapahtuma oli kunnallissihteerin viran perustaminen vuonna 1952. Syyksi esitettiin julkisuudessa sitä, ettei ylätason ja ruohonjuuritason välinen yhteydenpito toiminut. Kunnallistoimikunnan ja jäsenjärjestöjen välistä yhteistyötä tuli tiivistää.⁷⁹ Ilmeisesti kunnallisjärjestön tehtävät olivat jäsenistölle vielä epäselviä, koska vuonna 1955 Yrjö Salonen selosti Uudessa Päivässä seikkaperäisesti kunnallisjärjestön tehtäviä. Hänen mukaansa kunnallisjärjestö ”suunnittelee ja ohjaa SKDL:ään kuuluvien järjestöjen yhteisten tehtävien toimeenpanoa ja toisaalta ohjaa varsinaisten SKDL:n järjestöjen kaikkea toimintaa kunnan alueella”. Muita tehtäviä olivat kunnallispolitiikan ohjaus, valistustyö (etenkin lehdistöä koskevat tehtävät) sekä vaalivalmistelut kunnan alueella. Salonen painotti kunnallistoimikunnan edustavan paitsi jäsenjärjestöjen kokonaisuutta, myös eri alojen parasta asiantuntemusta. Toimikunnan muodostamista vain jokaisen perusjärjestön edustajista hän piti siten virheellisenä. Kunnallistoimikuntaan tuli myös valita aina vähintään yksi nainen ja nuorison edustaja.⁸⁰

Kunnallisjärjestön koulutustoiminta kunnallisista asioista jatkui 50-luvun ensimmäisellä puoliskolla mm. kunnallis- ja järjestökurseilla ja kunnallislakiin liittyvillä kurseilla. Myös tutustumisretkiä sekä selostustilaisuuksia järjestettiin. Loppuvuodeksi 1952 suunniteltiin retkiä mm. Turun historialliseen museoon, puhelinlaitokseen ja kaasulaitokselle. Erittäin tärkeä osa kunnallisjärjestön toimintaa oli veroilmoitusten täyttöneuvonta sekä -palvelu.⁸¹ Toiminnan tarkoituksena oli avustaa pienituloisia kansalaisia lomakkeiden täytössä, ”joiden olisi saatava kaikki mahdolliset

⁷⁷ Postinen 1978, 43, 77, 92.

⁷⁸ Jokela 1999, 161–166.

⁷⁹ UP 23.2.1952 ”Turun työläiset hyväksyvät kansademokraattien toiminnan”.

⁸⁰ UP 2.2.1955 Salonen Yrjö ”SKDL:n kunnallisjärjestö demokraattisen yhteistyön yksikkönä”.

⁸¹ Järjestökirje Kunnallis- ja järjestökurseista, päivätty 2.10.1950. Kunnallisjärjestö, k60; SKDL:n Turun kunnallisjärjestö r.y:n toimintasuunnitelma ajalle 1.9.52 – 30.6.53. Da Toimintasuunnitelmat 1952, 1986–89, k22, KansanA; UP 18.9.1952 ”Kunnallisjärjestö valmistautuu ensi vuoden kunnallisvaaleihin”; UP 29.11.1952 ”Kunnallisen toiminta-alan kurseja eri puolilla kaupunkia”.

vähennykset”. Toisena syynä neuvonnalle ja -palvelulle oli se, että se muodosti huomattavan tuloerän kunnallisjärjestölle.⁸² Palvelua ja neuvontaa jatkettiin koko 50-luvun ajan.

⁸² Kunnallisjärjestön järjestökirje, päivätty 2.11.1951. Kunnallisjärjestö, k60, KansanA.

4. Kansalaisliikehännän vuodet 1956–1964

Samana päivänä kun Urho Kekkonen valittiin presidentiksi vuonna 1956, puhkesi Suomessa yleislakko. SAK:n vaatimukseen kuului etenkin 12 markan palkankorotus tunnilta. Työläiset saavuttivat vaatimuksensa kolmen viikon yleislakolla, mutta lopulta mittavalla kansalaisliikehännällä aikaansaadut palkankorotukset mitätöityivät hintojenkorotuksilla.⁸³ Vuoden 1957 alussa SKDL:n Turun kunnallisjärjestö järjesti tilaisuuden hinta- ja palkkakysymyksestä sekä silloin myös ajankohtaisesta hallituskysymyksestä. Kokouksen julkilausumassa vedottiin hallitukseen, jotta se turvaisi työväestölle kunnolliseen toimeentuloon riittävät ansiot. Julkilausumassa vaadittiin myös yleislakon aikana sattuneista mellakoista annettujen tuomioiden peruuttamista.⁸⁴

Lakon aikaisista mellakoista langetettiin Turussa tuomioita 27 henkilölle. Eduskunta kuitenkin armahti osan tuomituista, mutta Turussa armahdusten ulkopuolelle jäi seitsemän henkilöä.⁸⁵ Tuomioiden peruuttamisen sekä palkankorotusten puolesta lähti Turusta yli 200 työpaikkaa edustanut lähetystö SAK:n, eduskunnan ja hallituksen puheille⁸⁶. Lähetystön matka ei kuitenkaan tuottanut tulosta ja seitsemälle lakkoilijalle langetettiin tuomiot. Tästä syystä kauppatorilla järjestettiin kymmenen tuhatta ihmistä kerännyt mielenosoitus tuomittujen puolesta.⁸⁷

Yleislakkovuonna 1956 järjestettiin kunnallisvaalit, joissa SKDL sai Turussa 33,7 prosenttia äänistä ja saman määrän kuin edellisissä vaaleissa eli 18 paikkaa valtuustoon. Neljä vuotta myöhemmin järjestetyt vaalit eivät tuoneet muutoksia paikkamäärään, kansandemokraattien koettua noin puolentoista prosentin vaalitappion saaden 32,3 % äänistä. Vuoden 1960 vaaleissa SKDL oli silti selvästi Turun suurin puolue, toiseksi suurimman SDP:n saadessa vain vajaat parikymmentä prosenttia äänistä.⁸⁸ SKDL oli myös Suomen suurin puolue reilulla neljällä sadalla tuhannella äänellä ja ympäri Suomea liitolla oli yhteensä 2409 valtuutettua. Kaksi vuotta aikaisemmin SKDL:stä oli tullut myös eduskunnan suurin puolue viidelläkymmenellä kansanedustajan paikallaan. Eduskuntaan tuli tällöin myös vasemmistoenemmistö.⁸⁹ Kansandemokraattien vaalivoittoon eduskuntavaaleissa keskeisesti vaikuttavana tekijänä oli vuoden 1957 lapsilisäliikehännä, kun ennen vuoden 1958 eduskuntavaaleja niiden maksamista yritettiin siirtää. SAK:n lähetystöjä

⁸³ Uljas 2012, 144, 302.

⁸⁴ UP 5.3.1957 ”Hallitus on ajanut suurpääoman etuja”, Kokouksen julkilausuma ”On aika saada hallitus joka nojautuu kansaan”.

⁸⁵ Lehtonen 2007, 114–115.

⁸⁶ UP 19.1.1957 ”Turun työläisten suurlähetystö eilen SAK:ssa, eduskunnassa ja valtioneuvostossa”.

⁸⁷ UP 1.2.1957 ”Turkulaiset puolustavat tovereitaan 10.000 työläistä mielenosoituksessa”.

⁸⁸ Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1960/61, 138.

⁸⁹ Haikara 1975, 145–146.

matkasi asian tiimoilta Arkadianmäelle eri puolita Suomea, myös Turusta. Lopulta SKDL sai estettyä lisien maksamisen siirtämisen jarruttamalla asian käsittelyä eduskunnassa.⁹⁰

Suomalainen yhteiskuntapoliittinen ajattelu muuttui merkittävästi 50- ja 60-lukujen taitteessa. Poliittisen eliitin suosimasta yövärtijavaltioajattelusta siirryttiin hyvinvointivaltiomyönteiselle linjalle. Päivi Uljaksen mukaan ”[v]uosien 1958–1962 vasemmistoenemmistöinen eduskunta tuotti yhteiskunnallisen käänteän sekä valtion toimialan laajentamiseksi että pelkästään palkallaan eläville sopivan sosiaalivakuutuksen rakentamiseksi”. Käännettä ei saanut ainoastaan aikaan vasemmistoenemmistöinen eduskunta, vaan olennaisena tekijänä käänteän aikaansaamisessa toimi myös yleislakosta alkanut kansalaisliikehdintä.⁹¹

SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokouksessa vuonna 1958 käsiteltiin edellisen vuoden liikehdintää. Selostuksen mukaan Turussa oli pidetty kuusi kansalaiskokousta, joihin oli osallistunut yhteensä lähes 30 000 ihmistä. Suurin kokoontuminen oli ollut lakkotuomioiden vastainen mielenosoitus. ”Luokkatuomioiden” takia kaupungissa oli esiintynyt lukuisia työnseisauksia, telakoilla oli ollut monia istumalakkoja ja 1700 kunnantyöntekijää oli ollut viikon lakossa. Lukuisia lähetystöjä oli myös käynyt eduskunnassa.⁹²

Kunnallispoliittisten kysymysten osalta nousivat Turun sairaalaolojen parantaminen vahvasti esille 50-luvun lopussa ja 60-luvun alussa. Sinikka Uusitalon mukaan kirurgista sairaalaa oli kaivattu jo 20-luvulta asti ja vaikka sisätautisairaalan rakentamisesta päätettiin valtuustossa vuonna 1961, oli se käytettävissä vasta kymmenen vuotta myöhemmin. Uusitalo toteaaakin, että ”[t]urkulaiset saivat jonottaa paitsi leikkauksiin myös sisätautisairaalaan”.⁹³

Vuonna 1959 SKDL:n valtuustoryhmän edustaja Vilho Maskula jätti kaupunginvaltuustolle aloitteen sisätautisairaalan rakennustöiden nopeuttamisesta ja vuonna 1962 Urho Jokinen teki aloitteen kirurgisen sairaalan rakentamisesta⁹⁴. Viisi vuotta myöhemmin todettiin valtuustoryhmän toimintakertomuksessa, että sairaala oli ryhmän aloitteesta rakennettu ja työt myös sisätautisairaalan

⁹⁰ Katainen 1994, 302–309; Uljas 2012, 167–169. Turun ja ympäryskuntien lähetystöstä UP 6.4.1957 ”Hallituksen esitys on väärä ja tunnoton”; ks. myös. UP 7.6.1957 ”Lapsilisiin ei saa puuttua vaan niitä on korotettava”.

⁹¹ Uljas 2012, 247–256, 306–307.

⁹² SKP:n Turun kaupunkijärjestön selostus vuoden 1958 edustajakokoukselle 9 p:nä maaliskuuta järjestön tilasta ja tehtävistä, ptk:n 9.3.1958 liite. Ca SKP:n Turun aluejärjestön vuosikokous 1958, k1, KansanA.

⁹³ Uusitalo 1982, 231.

⁹⁴ ptk 9.11.1959. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1959; ptk 27.1.1962. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1962, k 15, KansanA.

rakentamiseksi alkavan⁹⁵. Myöhemmin 60-luvulla nousi esille kysymys sisätautisairaalan rakennuttajasta, minkä osalta kunnallisjärjestö oli sen kannalla, että kaupungin tulisi rakentaa se⁹⁶. 50-luvun lopussa kansandemokraatit kiirehtivät myös keskussairaalan laajennustöiden aloittamista. Asian tiimoilta kävi eduskunnassa ja Turun kunnallisissa päätäntäelimissä lukuisia lähetystöjä vaatimassa sairaalan rakentamisen kiirehtimistä⁹⁷. SKDL:n turkulainen kansanedustaja Judit Nederström-Lundén jätti keskussairaalan rakentamisesta eduskunta-aloitteen, jossa kiinnitettiin huomiota etenkin synnytys- ja naistentautiosastojen puutteisiin sekä lastenklinikan tarpeeseen⁹⁸.

Sairaalakysymys nousi vahvasti esille myös kunnallisjärjestön edustajiston kokouksissa. Uuden Päivän vuoden 1959 vuosikokouksen kokousselostuksen mukaan Elsa Mikkola-Marklund vaati naisia tekemään sairaalakysymyksestä taistelukysymyksen ja Eino Lehtonen toivoi ”varsinkin” naistenjärjestöjen käsittelevän asiaa.⁹⁹ Vuonna 1963 asiasta alusti Paavo Aitio kertoen sairaalakysymysten olevan SKDL:n ensisijainen tavoite kunnallispolitiikassa¹⁰⁰. Edellisenä vuonna valtuustoryhmässä oli päätetty kehottaa SKDL:n Turun piirin kunnallisjaostoa jo ”harkitsemaan mahdollisuuksia Turun ja muiden sairaalan kuntainliittoon kuuluvien kuntien asukkaiden liikehtimisen aikaansaamiseksi sairaalakysymyksessä”¹⁰¹. Sairaalan laajennusosa valmistui lopulta vuonna 1968¹⁰².

Vuonna 1963 nousi esille kauaskantoinen kunnallispoliittinen kysymys, nimittäin raitiotieliikenteen lopettaminen ja korvaaminen linja-autoliikenteellä Turussa. SKDL oli liikennöinnin lopettamisen kannalla, mutta halusi ennen päätöstä käydä asiasta laajempaa keskustelua kaupunkilaisten kanssa. Turun suurimman puolueen valtuustoryhmässä ei liikennöinnin lopettamisesta tosin oltu täysin yksimielisiä. Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Kalle Koskinen oli kaukaa viisas huomioimalla päätöksen ympäristövaikutukset: ”Eräänä ilmansaastuttajana ovat autojen pakokaasut. Sen vuoksi raitiotieliikenteellä tai siihen verrattavalla on merkityksensä, koska se ei pilaa ilmaa. Vaikka arvostelemme kunnallisia laitoksia, emme ole niiden lakkauttamisen, vaan parantamisen kannalla. On mahdollista kehittää Turun raitiotieliikennettä, koska Turun väkiluku nousee tulevaisuudessa kaksinkertaiseksi.” Elsa Marklund sen sijaan esitti maanalaisen perustamista Turkuun.

⁹⁵ Kertomus SKDL:n Turun valtuustoryhmän toiminnasta 1966. Valtuustoryhmän vuosikokous 1967 liitteet, k 15, KansanA.

⁹⁶ UP 26.4.1968 ”Sisätautisairaala kaupungin työksi”.

⁹⁷ Esim. UP 19.6.1957 ”Turkulaisten naisten lähetystö Helsingissä keskussairaala-asiassa”; UP 30.8.1958 ”Turun keskussairaalan laajennustyöt pitäisi jo aloittaa”.

⁹⁸ UP 18.10.1958 ”Eduskunnalle esitetään lisämäärärahaa keskussairaalaan varten”; ks. myös UP 18.1.1959 ”Keskussairaalan rakentamiseen varattava riittävästi varoja”.

⁹⁹ UP 3.12.1957 ”Kunnallisjärjestön edustajisto keskusteli vilkkaasti erilaisista kysymyksistä”; UP 24.2.1959 ”Pohdittiin kaupunkikuntamme työläisille tärkeitä kysymyksiä”.

¹⁰⁰ UP 26.2.1962 ”Vuokra-asuntoja ja sairaaloita Turkuun”.

¹⁰¹ ptk 14.3.1960. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1960, k 15, KansanA.

¹⁰² Uusitalo 1982, 235.

Keskustelussa raitiotieliikenteen lopettamista puolsivat taloudelliset syyt ja Pekka Silanderin mukaan suurin osa kaupunkilaisista oli myös ratkaisun kannalla.¹⁰³ Vuonna 1965 tehtiin päätös raitiotieliikenteen lopettamisesta¹⁰⁴.

Ympäristöluottavuus nousi 60-luvun alussa esille myös Rikkohappo Oy:n tonttikaupan yhteydessä, jolloin SKDL kiinnitti Pansioon suunnitteilla olleen lannoitesekoittamon mahdollisiin ympäristövaikutuksiin huomiota. Alueen asukkaat olivat huolissaan tehtaan mahdollisista vaikutuksista asuinympäristöönsä ja kääntyivät asian osalta siksi SKDL:n puoleen. Tärkein vaatimus oli, ettei Pansioon perustettaisi Rikkihappotehdasta.¹⁰⁵ Vuoden 1962 toimintakertomuksen mukaan muut valtuustoryhmät olisivat aluksi myös hyväksyneet Rikkihappotehtaan perustamisen¹⁰⁶.

SKDL:n Turun kunnallisjärjestö viljeli 60-luvun alussa myös yhteistyömahdollisuuksia sosialidemokraattien kanssa kunnallispoliittisissa kysymyksissä. Kunnallisjärjestö esimerkiksi esitti SDP:n kunnallisjärjestölle yhteistyötä Turun Tie- ja Vesirakennuspiirin Raision työpisteen työläisten erottamisen ja mahdollisten erottamisten takia. Myös valtuustossa suunniteltiin yhteistyötä asian osalta.¹⁰⁷ Työläisten lähetystöjä virtasi tiuhaan tahtiin niin eduskuntaan kuin Turun kaupunginhallitukseen, jota irtisanomiset peruutettaisiin¹⁰⁸. Lopulta myös SKDL:n eduskuntaryhmä tarttui asiaan, mutta erottamiset jatkuivat läpi 60-luvun alkupuoliskon¹⁰⁹.

Suurin asia, jonka osalta yritettiin saada yhteistyötä SDP:n ja SKDL:n välille Turussa syntymään oli Paavo Aition kaupunginjohtajaehdokkuus. Vasemmistopuolueiden yhteisellä enemmistöllä olisi Aitio valinta kaupunginjohtajaksi ollut mahdollinen. SDP teki kysymyksessä kuitenkin uhkavaatimuksen oikeistolle: elleivät he äänestäisi sosialidemokraattia kaupunginjohtajaksi, äänestäisivät sosialidemokraatit Aitiota. Näin ollen sosialidemokraatti tuli valituksi kaupunginjohtajaksi.¹¹⁰ Lisäksi SKDL:n Turun kunnallisjärjestö yritti rakentaa vahvempaa

¹⁰³ ptk 2.9.1963. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1963, k 15, KansanA.

¹⁰⁴ Uusitalo 1982, 100.

¹⁰⁵ ptk 21.5.1962; ptk 8.6.1962. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1962, k15, KansanA; UP 19.5.1962 ”Rikkohappo Oy:n tontin neliöhinnaksi 600 mk”.

¹⁰⁶ Yhteenveto SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta vuonna 1962, ptk:n 3.1.1963 liite.

Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1963, k15, KansanA.

¹⁰⁷ UP 13.10.1961 ”Työväenryhmät yhteistyöhön tietyöläisten puolustamiseksi”; ptk 16.10.1961. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k15, KansanA.

¹⁰⁸ esim. UP 29.9.1961 ”Ohitustietyöläiset lujaan vastaiskuun”; UP 5.10.1961 ”Irtisanottujenkin lähetystö Helsingissä”; UP 20.10.1961 ”Työsoituspelleilyä erotettuja vastaan”; UP 20.10.1961 ”Tietyöläiset eduskunnassa”.

¹⁰⁹ UP 15.10.1961 ”Pyhä muodollisuus tietyöläisiä vastassa”; erottamisista esim. ptk 9.4.1962. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1962, k15, KansanA.

¹¹⁰ Jokela 1999, 231; UP 1.11.1963 ”Kansandemokraatit asettivat ehdokkaansa”.

yhteistyötä SDP:n kanssa työllisyys- ja palkankorotusasioiden avulla¹¹¹. 60-luvun alussa ei huomattavampaa yhteistoimintaa SDP:n kanssa ilmeisesti kuitenkaan saatu aikaan, joistakin yksittäisistä asioista lukuun ottamatta mm. sosiaalilautakunnassa¹¹².

50-luvun lopussa ja 60-luvun alussa keskeisiä kunnallispoliittisia asioita olivat virka- ja työsopimussuhteessa olevien palkkakysymys¹¹³, vuokra-asuntojen rakentamisen edistäminen, työttömyyden vähentäminen sekä irtisanomisten ja työstä erottamisten estäminen¹¹⁴. Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksissa nousivat esille täyskunnallinen asuntotuotanto, työttömyys ja sen osalta naistyöttömyys, kouluasiat ja jo mainitut sairaalakysymykset¹¹⁵. Kansandemokraatit olivat kyseisellä ajanjaksolla myös aktiivisia aloitteentekijöitä. SKDL:n jättämiä merkittäviä aloitteita olivat mm. aloitteet sairaalahoidon maksuttomuudesta¹¹⁶, maksuttomasta syöpätutkimuksesta ja -hoidosta, joka toteutui ainakin tutkimuksen osalta naisille¹¹⁷ sekä kaupungin urheilupaikkojen kehittämistä koskevat aloitteet¹¹⁸. Kunnallispoliittiset asiat nousivat esille myös vuoden 1962 presidentinvaalien yhteydessä, kun SKDL asetti presidenttiehdokkaaksi Paavo Aition. Kunnallisjärjestön, kunnallistoimikunnan ja valtuustoryhmän yhteisessä kokouksessa päätettiin vaalien avulla tuotavan esille myös paikallisia kysymyksiä¹¹⁹.

Muun toiminnan osalta SKDL:n Turun kunnallisjärjestö jatkoi 50-luvun jälkimmäisellä puoliskolla kunnallistiedon kurseja järjestämällä kurssin mm. kunnallistaloudesta ja -verotuksesta¹²⁰. Puheenjohtajaksi vuonna 1958 valittu Kalle Koskinen kertoi Uudelle Päivälle kaksi vuotta myöhemmin, että kunnallisjärjestön jäsenjärjestöt olivat halunneet selostustilaisuuksia mm. yleisistä töistä, rakennustoimesta, kiinteistö-, sairaala- ja sosiaaliasioista. Sen sijaan varsinkin kulttuuriasiat

¹¹¹ UP 8.3.1961 ”Sosiaalidemokraateille tarjous yhteistyöstä”; ptk 19.5.1962. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1962, k 15, KansanA.

¹¹² mm. Yhteenveto SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta vuonna 1962, ptk:n 3.1.1963 liite. Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1963, k15, KansanA; yksittäisistä yhteistyökysymyksistä esim. UP 9.11.1963 ”Vähävaraisille joulurahaehdotus”; UP 25.2.1964 ”Järjestövoimaa lujitettava – vaalivoitto varmistettava”.

¹¹³ esim. ptk 31.1.1958; ptk 3.3.1958. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1958; Yhteenveto Turun kansandemokraattisen valtuustoryhmän toiminnasta v. 1960, ptk:n 2.1.1961 liite. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k 15, KansanA.

¹¹⁴ esim. Yhteenveto Turun kaupunginvaltuuston kansandemokraattisen ryhmän toiminnasta v. 1960, ptk:n 2.1.1961 liite. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k 15, KansanA.

¹¹⁵ UP 24.2.1959 ”Pohdittiin kotikuntamme työläisille tärkeitä kysymyksiä”; UP 1.3.1960 ”SKDL:n vaikutusvaltaa Turussa lisättävä – porvarien määrävähemmistö murskattava”; UP 26.2.1962 ”Vuokra-asuntoja ja sairaaloita Turkuun”.

¹¹⁶ UP 10.4.1956 ”Sairaalahoito maksuttomaksi”.

¹¹⁷ UP 20.6.1961 ”Turun syöpäsairaille maksuton hoito sekä toipilasaraha”; ptk 19.6.1961. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k 15, KansanA; UP 13.11.1962 ”Syöpätarkastus Turussa naisille”. Tarkastuksilla oli erittäin merkittävä vaikutus kohdunkaulasyövän ilmaantuvuuden vähenemiseen (Grönroos 1997, 94).

¹¹⁸ esim. ptk 13.6.1960. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1960, k 15, KansanA; UP 6.9.1964 ”SKDL:n aloitteiden pohjalta saatu runsaasti urheilulaitoksia Turkuun”.

¹¹⁹ ptk kunnallisjärjestön, kunnallistoimikunnan ja valtuustoryhmän yhteisestä kokouksesta 12.6.1961. Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k15, KansanA.

¹²⁰ UP 16.12.1956 ”Luentotilaisuus kunnan taloudesta ja veroista”; myös ptk 4.3.1956. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1956, k1, KansanA.

olivat olleet vain vähäisen kiinnostuksen kohteena.¹²¹ Samat asiat kiinnostivat järjestöjä myös vuonna 1963¹²².

Kunnallisjärjestön jäsenmäärä jatkoi laskuaan 50-luvun jälkipuoliskolla. Vuonna 1958 mainittiin järjestön jäsenmääräksi noin 4500¹²³. Sinikka Uusitalo esittää jäsenmäärän taas olleen kaksi vuotta myöhemmin noin 4000¹²⁴. Kunnallisjärjestö kiinnittikin huomiota järjestöjen jäsenhankintaan järjestämällä jäsenhankintakilpailuja¹²⁵. SKP:n kaupunkijärjestössä taas kiinnitettiin huomiota nuorisoin jäsenmäärän lisäämiseen ja nuorisotoimintaan. Toiminta naisten parissa vahvistui ainakin vuonna 1958, minkä nähtiin vaikuttaneen siihen, ettei Kansanpuolueen Irma Karvikkoa enää valittu eduskuntaan.¹²⁶

Tiedotustoiminnan osalta tapahtui vuonna 1956 merkittävä uudistus kansandemokraattisessa lehdistössä. SKP:n Työkansan Sanomat ja SKDL:n Vapaa Sana yhdistettiin Kansan Uutisiksi. Tästä syystä Uutta Päivää oltiin lopettamassa, mutta lopulta SKP:n piirikomiteassa päätettiin äänestyksen jälkeen kuitenkin jatkaa lehden tekemistä. Lehden levikki kuitenkin jatkoi laskuaan 50-luvun lopulla lehden ajautuessa myös taloudellisiin vaikeuksiin. Uuden Päivän sisältöön ei myöskään oltu tyytyväisiä, mistä syystä päätoimittaja Lauri Orell, joka oli vuonna 1953 valittu kaupunginvaltuuston toiseksi puheenjohtajaksi, erosi. Hänen tilallensa tuli SKP:n Turun piirin piirisihteerinä toiminut Urho Jokinen. Jokisen päätoimittajakaudella lehden levikki ampaisikin nousuun.¹²⁷ 60-luvun alussa myös kunnallisjärjestössä nousi lehden levikin lisääminen esille¹²⁸. Vuonna 1960 lehden levikki oli vajaa 4000 kappaletta ja kolme vuotta myöhemmin jo reilut 5000 kappaletta, mutta tämän jälkeen levikki alkoi laskea ollen vuosien 1964–65 vaihteessa enää reilut neljä tuhatta kappaletta. Syynä levikin laskuun olivat SKP:n sisällä puhjenneet vakavat riidat.¹²⁹

¹²¹ UP 24.11.1960 ”Työtä parannettava ja voimaa lisättävä”.

¹²² UP 5.11.1963 ”Kunnalliset asiat neuvoteltavina”.

¹²³ UP 25.2.1958 ”Turun kunnallisjärjestön edustajisto kokoontui vaalivoitto tähtäimessään”.

¹²⁴ Uusitalo 1982, 282.

¹²⁵ UP 19.2.1959 ”Järjestöjen käsiteltävä myös kunnallisia asioita”; UP 1.3.1960 ”SKDL:n vaikutusvaltaa Turussa lisättävä – porvarien määrävähemmistö murskattava”; UP 26.2.1962 ”Vuokra-asuntoja ja sairaaloita Turkuun”.

¹²⁶ ptk 1.3.1959 ja sen liite SKP:n kaupunkikomitean selostus Kaupunkijärjestön tilasta ja tehtävistä. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1959; ptk 8.5.1960. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1960, k1, KansanA.

¹²⁷ Lehtonen 2007, 104–108, 122–133.

¹²⁸ UP 28.2.1961 ”Järjestövoimaa ja lehtien levikkiä lisättävä”; UP 25.2.1964 ”Järjestövoimaa lujitettava – vaalivoitto varmistettava”.

¹²⁹ Lehtonen 2007, 151–155.

5. Turku SKP:n hajaannuksen alkupisteenä 1964–1975

SKP hajosi vuonna 1966 puolueen 14. edustajakokouksessa sisäisesti kahtia, kun puolueen johtoon nousi uudistusmielinen puolue-enemmistö ay-mies Aarne Saarisen johdolla. Vanhoillinen, NKP:n tukeen nojautunut ja vähemmistöön jäänyt, fraktio jäi puolueoppositioon. Puolue hajosi julkisesti kahteen leiriin, kun vuoden 1969 edustajakokouksessa vähemmistöläiset marssivat kokouksesta pois pitämään omaa kokoustaan. NKP:n aktiivisella myötävaikutuksella molemmat osapuolet kuitenkin pidettiin samassa puolueessa vuodesta 1970 lähtien solmittujen osapuolisopimusten turvin.¹³⁰

Veli-Pekka Leppäsen mukaan SKP:n sisäisissä riidoissa oli kysymys ihmisten välisestä valtataistelusta eikä aatteellispoliittisista erimielisyyksistä, joihin taas Jukka Paastela viittaa. Näitä olivat mm. kysymykset puolueen hallitusosallistumisesta, suhtautumisesta SKDL:ään, SDP:hen ja tulopolitiikkaan. Ensiksi mainittu tulkinta edustaa enemmistöläisten kantaa riidan syntymiseen ja jälkimmäinen taas vähemmistöläisten tulkintaa.¹³¹ Sen sijaan Juhani Ruotsalo ja Leevi Lehto yhdistivät SKP:n hajaannuksen 60-luvun lopulla alkaneeseen rakennemuutokseen. SKDL muodosti vuonna 1966 kansanrintamahallituksen yhdessä sosialidemokraattien, TPSL:n ja Keskustapuolueen kanssa. Enemmistöläiset korostivat hallitustasolla ja valtiokoneistossa vaikuttamista, kun taas vähemmistö korosti ulkoparlamentaarisen toiminnan merkitystä.¹³² Matti Viialainen sen sijaan korostaa ”ajan henkeen” liittyneitä tekijöitä SKP:n riitojen taustalla, kuten suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutosta, ay-liikkeen eheytymistä ja SDP:n vasemmistolaistumista.¹³³

Turusta tuli Pekka Lehtosen mukaan SKP:n sisäisten riitojen ”kehto, alkuunpanija ja vahvin yksikkö”. Tämän taustalla oli lähinnä Turun perinteisesti vahva laitavasemmistolaisuus sekä henkilökysymykset. Vuonna 1966 puheenjohtajan paikalta syrjäytetty Aimo Aaltonen oli Paraisilta kotoisin ja varapuheenjohtajana toiminut Oiva Lehto Turusta. Vuonna 1965 Aaltonen siirsi myös tukihenkilökseen keskuskomiteaan Uuden Päivän päätoimittajan Urho Jokisen.¹³⁴ Veli-Pekka Leppänen kuvaa Aaltosen ja Jokisen edustamaa linjaa termillä ”kotimainen stalinismi”. Hänen

¹³⁰ Ks. Leppänen 1999, 63–78, 233–363.

¹³¹ Leppänen 1999, 18, 363; Paastela 1999, ”SKP:n hajaannus”. Työväentutkimus 1999 verkkoversio <<http://www.tyovaenperinne.fi/tyovaentutkimus/1999/TTkir7.htm>>. [Luettu 22.12.2014]. Vuonna 1984 myös keskeiset enemmistöläiset Aarne Saarinen ja Aarno Aitamurto totesivat riitojen taustalla olleen aatteellispoliittiset ristiriidat (Sundholm 2014, 146).

¹³² HS 2.4.1983 ”Työväenliikkeen kriisistä kommunistiseen vapautusliikkeeseen”.

¹³³ Viialainen 2005, 225–234.

¹³⁴ Lehtonen 2007, 180.

mukaansa ”Jokisesta ei koskaan tullut mitään NKP:n liehittelijää”, eikä Aaltonenkaan kumarrellut NKP:tä samalla tavalla kuin monet muut johtavat kommunistit.¹³⁵

Vähemmistöläiset keräsivät kannatuksensa Turussa ”varttuneilta kaadereilta” ja ammattiosasto Metalli 49:ltä, kun taas enemmistöläiset nojasivat kannatuksessaan pienempiin työläisryhmiin, rakennustyöläisiin, nuoriin kommunisteihin ja sivistyneistöön. Uusi Päivä oli uudistajien hallussa kuten SKDL:n Turun piiri. SKP taas oli Turussa vähemmistöläisten hallussa.¹³⁶ Vähemmistö tosin sisälsi ainakin myöhemmin, mutta ilmeisesti jo 60-luvun loppupuolella, kaksi erillistä linjaa. Toisen muodostivat tiukempaa linjaa ajaneet ns. ”forssilaiset” ja toisen ay-ryhmittymä, joka keräsi kannatuksensa Turun metalliteollisuudesta¹³⁷. Mahdollisesti ”forssilaiset” olivat lähinnä näitä ns. vanhempia kaadereita.

SKP:n uudistumiskehityksen laukaisivat SKDL:n vuoden 1964 kunnallisvaalitappio ja NKP:n pääsihteerin Nikita Hruštševin syrjäyttäminen. Tyytymättömyyttä puolueen sisällä oli tosin esiintynyt jo 50-luvun puolessavälissä.¹³⁸ Kunnallisvaaleissa SKDL koki valtakunnallisesti tappion, eikä Turku muodostanut poikkeusta. Kansandemokraatit menettivät kaupungissa yhden paikan, saaden 30,9 prosenttia äänistä.¹³⁹ Pahinta vaalitappiossa oli se, että paikanmenetyksellä SKDL menetti Turussa määrävähemmistöasemansa. Arto Jokelan mukaan SKDL oli määrävähemmistöllään pystynyt kaatamaan kaupungin suuria maakauppoja, mutta nyt maapolitiikalle avautui kansandemokraattien menetettyä määrävähemmistönsä mahdollisuus.¹⁴⁰ Avautunut mahdollisuus nousi myöhemmin esille esim. valtuustoryhmän vuoden 1969 toimintakertomuksessa, jossa käsiteltiin porvareiden keinottelua liittyen maa- ja tonttikauppoihin¹⁴¹.

SKDL:n lehdistössä alkoi kunnallisvaalien jälkeen vuonna 1965 keskustelu, jossa SKP:n sisäiset erimielisyydet nousivat esille. Aloittajana toimi Uusi Päivä, jonka päätoimittajaksi nousi vuonna 1965 enemmistöläinen Seppo Siivonen. Uudesta Päivästä keskustelu levisi muihin

¹³⁵ Leppänen 1999, 150, 386 (lähdeviite 80). Myös Kimmo Rentola mainitsee Aaltosen pienemmästä nöyristelystä (Rentola 1997, 340). Epäsuorasti kotimainen stalinismi tuli mahdollisesti esille eräässä yhteydessä 80-luvun alussa, kun NKP:n edustaja Vitali Šapošnikov kertoi Aarne Saariselle, etteivät he hyväksy kaikkea Tiedonantajan kirjoittelua (Sundholm 2014, 112). Ottaen huomioon päätoimittajana lehdessä silloin toimineen Urho Jokisen vahvan aseman lehdessä, voidaan lausuma tulkita osittaiseksi kritiikiksi häntä kohtaan. Toisaalta yhden lausuman perusteella pitää tietenkin varoa ylitulkintaa.

¹³⁶ Leppänen 1999, 269–270.

¹³⁷ Dellinger 2013, 33–35.

¹³⁸ Viialainen 2005, 225–226. Tyytymättömyyttä nousi esille NKP:n 20. edustajakokouksen ja Unkarin kansannousun takia.

¹³⁹ UP 8.10.1968 ”Kunnallisvaalit Turussa v. 1964”.

¹⁴⁰ Jokela 1999, 253.

¹⁴¹ SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1969. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA.

kansandemokraattisiin lehtiin.¹⁴² Vähemmistöläisten vähän myöhemmin julkaisemassa ja levittämässä *Hajotustyön todelliset kasvot* -lehtisessä hyökättiin voimakkaasti Uuden Päivän uudistusmielistä kirjoittelua kohtaan¹⁴³.

SKP:n sisäiset riidat vaikuttivat lähes jokaisella kansandemokraattisen liikkeen osa-alueella. SKDL:n Turun valtuustoryhmään riidat levisivät vuonna 1967. Toimintakertomuksessa todettiin ryhmän jäsenten olleen kunnallispolitiikassa passiivisia, mikä oli näkynyt aloitteiden määrän vähenemisessä. ”Myöskin monien ryhmään kuuluvien aikaa ja voimia on kulunut aatteellisissa selvittelyissä, jotka kuluneena vuonna ulottuivat lähes jokaiseen järjestöorgaaniin ja täten ei ehkä kunnallisessakaan toiminnassa ole päästy selkeään ja johdonmukaiseen linjaan”.¹⁴⁴

Kunnallispolitiikassa SKP:n riidat tulivat vuonna 1968 näkyviin SKDL:lle suunnitellun apulaiskaupunginjohtajan paikan valinnassa. SKDL:n ehdokkaana oli ollut jo monien vuosien ajan Paavo Aitio. Kun paikka oli vihdoinkin aukeamassa kansandemokraateille, oli SKP:n poliittisen toimikunnan kanta Aition valitsemiseen kuitenkin kielteinen. Näin ollen SKDL:n piti löytää Turussa uusi henkilö pestiin. Kunnallisjärjestön, kunnallistoimikunnan ja kaupunkikomitean yhteiskokouksessa nousivat varteenotettavimmiksi ehdokkaiksi vähemmistön Ensio Laine ja enemmistöläiset Lauri Orell ja Kalle Koskinen. Valtuustoryhmässä nousivat esille myös SKP:n varapuheenjohtaja Erkki Salomaa, kansanedustajat Pekka Silander ja Eino Roine.¹⁴⁵ Turun organisatorisessa toimikunnassa muiden valtuustoryhmien edustajat päätyivät esittämään Orellin valitsemista omille ryhmilleen¹⁴⁶.

Vuoden 1968 toimintakertomuksen mukaan enemmistö yhteiskokouksen puheenvuoronkäyttäjistä kannatti Ensio Laineen valintaa pestiin. Valtuustoryhmän äänestyksessä olivat kuitenkin lopulta vastakkain Lauri Orell ja Esko Laiho Laineen tilalla Orellin voittaessa äänestyksen 10-5. Vähemmistöläinen ja SKP:n Turun piirijärjestön piirisihteeri Toivo Forss jätti eriävän mielipiteen päätöksen johdosta. Hänen mukaansa Aitio oli toiminut kaupunginjohtaja-asian valmistelussa ”diktatoorisesti” ja syytti tätä järjestöväen kannan sivuuttamisesta, mikä oli hänen mukaansa ollut

¹⁴² Leppänen 1999, 56–59. Tarkemmin ns. sosialismikeskustelusta ks. Lehtonen 2007, 167–177 ja Leppänen 1999, 56–63.

¹⁴³ SKP:n Turun piirijärjestö 1968.

¹⁴⁴ Kertomus SKDL:n Turun kaupunginvaltuusto ryhmän toiminnasta vuodelta 1967. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA.

¹⁴⁵ SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1968. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81; ptk 20.4.1968. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k 16, KansanA. SKDL:n apulaiskaupunginjohtajan alaisuuteen kaavailtiin sosiaali- ja lastensuojelulautakuntia, terveydenhuoltoa ja urheilulautakuntaa (ptk 27.2.1967. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k 16, KansanA).

¹⁴⁶ Paavo Aition kirje kunnallisjärjestölle koskien kaupunginjohtajasta käytyjä neuvotteluja, päivätty 3.5.1968. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k16, KansanA.

Ensio Laineen ehdokkuuden puolella.¹⁴⁷ Jälkeenpäin vähemmistön puolelta syytettiin enemmistöläisiä virheellisestä informoimisesta apulaiskaupunginjohtaja-asiassa¹⁴⁸.

Vuonna 1969 kaupunginvaltuustoryhmä jakautui kahtia. Valtuustoryhmän enemmistö, jonka muodostivat vähemmistöläiset, alkoi noudattaa fraktion hallussa olleen kaupunkijärjestön antamia ohjeistuksia. Enemmistöläiset sen sijaan noudattivat kunnallisjärjestön päätöksiä.¹⁴⁹ Vuoden 1969 kaupunginhallituksen ja lautakuntien jäseniä valittaessa kaupunkijärjestö ja kunnallisjärjestö kävivät neuvottelut luottamuspaikkojen jaosta. Luottamustoimiin valituista henkilöistä päästiin muuten sopimukseen, paitsi kaupunginhallituksen ja parin lautakunnan osalta.¹⁵⁰ Valtuustoryhmässä enemmistö asetti kaupunginhallitusehdokkaakseen Toivo Forssin ja Oili Suomen ja kunnallisjärjestö enemmistöläisen Erkki Tabellin. Enemmistöläiset olivat kuitenkin esittäneet myös omat kolme ehdokastaan hallitukseen, joista kaksi oli enemmistöläistä ja yksi vähemmistöläinen. Tämä lista hävisi valtuustoryhmän äänestyksessä.¹⁵¹ Enemmistöläisten lista oli tosin hyväksytty kunnallisjärjestössä äänin 91–54¹⁵².

Kun asia tuli kaupunginvaltuustossa käsittelyyn, tuli kunnallisjärjestössä hyväksytty lista valtuuston päätökseksi¹⁵³. Valtuustoryhmän puheenjohtaja Ensio Laine kirjoittikin kaupunginvaltuuston tapahtumien jälkeen luottamustoimien täyttämistä Uudessa Päivässä otsikolla ”Valtuustoryhmät vaiko kunnallisjärjestöt päättävät luottamustoimista”. Hän selosti vasemmistopuolueiden erilaisia käytäntöjä muutamissa kunnissa ja vetosi lakiin, joka Laineen mukaan ”ei tunne mitään yhdistyksiä, aluejärjestöjä, kunnallisjärjestöjä, kunnallistoimikuntia vaan ainoastaan valtuutettujen ryhmät”. Näin ollen hän tulkitsi valtuustoryhmällä olevan ylin päätösvalta luottamustoimiin päätettävien henkilöiden valinnan suhteen.¹⁵⁴

Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Kalle Koskinen kommentoi Laineen kirjoitusta muutaman päivän päästä huomauttamalla kunnallislain tuntevan kunnan alueella olevat rekisteröidyt yhdistykset. Koskisen mukaan laki taas ei tuntenut valtuustoryhmiä, vaan vain yksittäiset valtuutetut. SKDL:n käytäntö Turussa oli se, että kunnallisjärjestö nimesi ehdokkaat lautakuntiin. Koska aiemmin ei

¹⁴⁷ SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1968. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81; ptk 2.9.1968. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k16, KansanA.

¹⁴⁸ ptk 31.3.1969. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k16, KansanA.

¹⁴⁹ SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1969. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA.

¹⁵⁰ Nimetön puheenvuoro (ilmeisimmin Esko Laihon) ptk:n 19.1.1969 liite. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1969, k3, KansanA; Koskinen Kalle, UP 11.2.1968 ”SKP:n kaupunkijärjestö syyllistyy vääristelyyn”.

¹⁵¹ ptk 13.1.1969. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k16, KansanA.

¹⁵² UP 21.12.1968 ”SKDL jakoi Turun lautakuntapaikkojaan”.

¹⁵³ UP 14.1.1969 ”Koikkalainen, Salo ja Halme valtuuston puheenjohtajiksi”. Kalle Koskisen selostus äänestyksestä ks. UP 11.2.1968 ”SKP:n kaupunkijärjestö syyllistyy vääristelyyn”.

¹⁵⁴ Laine Ensio, UP 26.1.1969 ”Valtuustoryhmät vaiko kunnallisjärjestöt päättävät luottamustoimista”.

epäselvyyksiä henkilöiden nimeämisestä luottamuspaikkoihin ollut esiintynyt, peräänkuulutti Koskinen uusia sääntöjä siitä, miten asian suhteen tulisi jatkossa menetellä.¹⁵⁵ Kyseessä ei ollut ainoa päätös, jonka osalta enemmistöläiset eivät noudattaneet valtuustoryhmän vaan kunnallisjärjestön päätöksiä. He tekivät jatkossakin eräissä kysymyksissä (mm. henkilökysymyksissä) yhteistyötä muiden valtuustoryhmien ja sosialidemokraattien kanssa. Syyskuussa 1969 tilanne meni jo siihen pisteeseen, että sitä oli pakko käsitellä valtuustoryhmässä.

Valtuustoryhmän keskustelussa enemmistöläiset perustelivat menettelyään sillä, että he noudattivat kunnallistoimikunnan päätöksiä, joita taas valtuustoryhmä ei ollut noudattanut. Vähemmistön puolelta korostettiin sen sijaan valtuustoryhmän päätösten noudattamista. Toivo Forssin mukaan ”[k]aupunkikomitea ja kunnallistoimikunta voivat neuvotella asioista ja tekevät ehdotuksen ryhmälle. Jos yksimielistä ehdotusta ei tule, niin ryhmä ratkaisee asian. Muutoin asioita ei voida ollenkaan saada eteenpäin.” Vähemmistöläiset syyttivät enemmistöläisiä myös järjestödemokratian väärinkäytöstä liittyen kunnallisjärjestön vuoden 1969 vuosikokoukseen. Valtuustoryhmän enemmistö varoitti enemmistöläisiä ryhmän päätösten rikkomisesta ja toiminnan jatkumisen samanlaisena johtavan ryhmästä erottamiseen.¹⁵⁶ Kunnallisjärjestön kanta taas oli se, että se käytti kunnallispolitiikassa viimekätistä päätösvaltaa¹⁵⁷.

Valtuustoryhmän voimasuhteeksi muodostui 60-luvun lopussa ja 70-luvun alussa 9-5 vähemmistöläisten hyväksi, kun SKDL:n valtuustoryhmä pienentyi kolmella paikalla vuoden 1968 kunnallisvaalien jälkeen. SKDL kärsi murskatappion niin Turussa kuin valtakunnallisestikin.¹⁵⁸ Vaalien jälkeen muodostettiin kaupungissa laaja vasemmistopuolueiden vaaliliitto, jotta ”vasemmiston asema tulisi mahdollisimman hyvin turvatuksi kunnallisia lauta- ja johtokuntia valittaessa”¹⁵⁹.

70-luvun ensimmäisellä puoliskolla valtuustoryhmän tilanne jatkui sisäisesti hajanaisena. Kun luottamuspaikkojen jakamista vuodelle 1971 käsiteltiin, oli ryhmän puheenjohtaja Ensio Laine jo valmis turvautumaan nopan heittoon eräissä kiistanalaisessa henkilökysymyksessä, ”jotta ei turhaa kiistaa valtuustossa syntyisi”¹⁶⁰. Luottamuspaikkojen jako jatkui fraktioiden välisenä

¹⁵⁵ Koskinen Kalle, UP 30.1.1969 ”Valtuustoryhmät vaiko kunnallisjärjestöt päättävät luottamustoimista”. Ennen ensimmäistä uuden valtuuston kokousta, lähetti SKP:n kaupunkijärjestö Turun puoluejärjestöille myös kirjeen, jossa esitettiin kunnallisjärjestön toiminnasta eräitä väitteitä, joihin taas Kalle Koskinen Uudessa Päivässä antoi oman selvityksensä. Ks. UP 11.2.1968 ”SKP:n kaupunkijärjestö syyllistyy vääristelyyn”.

¹⁵⁶ ptk 22.9.1969. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69; SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1969. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA.

¹⁵⁷ UP 26.2.1969 ”Päätösvalta on kunnallisjärjestöllä”.

¹⁵⁸ Tilastokeskuksen vuoden 1968 kunnallisvaalien virallinen tilasto 1969, 38.

¹⁵⁹ UP 11.2.1968 ”SKP:n kaupunkijärjestö syyllistyy vääristelyyn”.

¹⁶⁰ esim. ptk 10.1.1971. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1970–73, k16, KansanA.

kiistakysymyksenä eräiden yksittäisten poliittisten kysymysten ohella 70-luvun alkupuoliskolla.¹⁶¹ Vuoden 1973 luottamuspaikkojen jaosta muodostui kaiken lisäksi ”poikkeuksellisen hankala”¹⁶². Vuoden 1972 kunnallisvaalien jälkeen valtuustoryhmän voimasuhteet tasoittuivat (8-8), kun kunnallisvaaleissa SKDL sai 26,1 prosenttia äänistä ja 16 paikkaa valtuustoon¹⁶³. Ryhmässä ei 70-luvun puolivälissä ilmeisesti enää kiistanalaisista kysymyksistä juurikaan äänestetty, vaan tyydyttiin ryhmän hajanaiseen käytökseen kaupunginvaltuustossa¹⁶⁴.

Vaikka SKDL:n kunnallisjärjestön aikaa ja energiaa tuhlautui sisäiseen riiteltyyn, tekivät kansandemokraatit 60-luvun loppupuolella ja 70-luvun alussa myös kunnallispolitiikkaa. Yksi kuumimpia kysymyksiä 60-luvulla Turun kunnallispolitiikassa oli tie- ja viemäröintimaksujen perintä. SKDL vastusti maksujen perintää asuntotarkoituksiin käytettäviltä sekä nuoriso- ja urheilujärjestöjen omistamilta tonteilta ja esitti maksujen siirtämistä yhteiskunnalle¹⁶⁵. Maksut olivat esillä jo 60-luvun alussa ja sitä vastustettiin omakoti- ja pienkiinteistöjen asukkaiden taholta. Valtuustoryhmän 13.2.1961 pidetylle kokoukselle kävivät omakoti- tai pienkiinteistöyhdistysten lähetystöt yhdeksältä eri asuinalueelta tuomassa vastustavan kantansa ryhmän tietoon.¹⁶⁶

Vuonna 1967 tehtiin valtuustossa päätös tie- ja viemäröintimaksuista kansandemokraattien vastustaessa ainoana ryhmänä maksujen perintää. Valtuustoryhmään tulleet kirjelmät ja useiden eri asuinalueen lähetystöjen vierailut osoittavat kuinka tärkeä asia oli alueiden asukkaille. Sekä kunnallisjärjestö että kaupunkikomitea järjestivät kysymyksestä myös selostustilaisuuksia. Vuoden 1967 toimintakertomuksessa todettiin asukkaiden aktiivisuuden olleen merkki ”todellisesta kansanliikehinnästä”.¹⁶⁷ Mahdollisesti päätös maksujen perimisestä perustui SKDL:n määrävähemmistön menetykseen vuoden 1964 kunnallisvaaleissa, mikä mahdollisti asian läpiviemisen.

¹⁶¹ Esim. Ensi Laineen selostus kaupunkijärjestön toiminnasta, ptk 7.2.1970. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1970, k3, KansanA; ptk 26.1.1970. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1970–73, k16, KansanA; Mauno Salon puheenvuoro ptk:n 9.3.1972 liite 4 ja Esko Laihon puheenvuoro liite 6. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1972, k3, KansanA.

¹⁶² KU 8.2.1973 ”Mistä on ollut kysymys Turun erimielisyyksissä?”.

¹⁶³ Tilastokeskuksen vuoden 1972 kunnallisvaalien virallinen tilasto 1974, 32; KU 8.2.1973 ”Mistä on ollut kysymys Turun erimielisyyksissä?”.

¹⁶⁴ ptk 24.11.1975. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1975–76, k16, KansanA.

¹⁶⁵ UP 21.11.1967 ”Korvausten perintä nostaa asumiskustannuksia”.

¹⁶⁶ ptk 13.2.1961 ja liitteet; Yhteenveto Turun kansandemokraattisen valtuustoryhmän toiminnasta v. 1961, ptk:n 2.1.1961 liite. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1961, k 15, KansanA.

¹⁶⁷ ptk Kunnallisjärjestön, kunnallistoimikunnan ja kaupunginvaltuuston tyhjän yhteisestä kokouksesta 14.1.1967; ptk 27.2.1967 ptk; 27.11.1967. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1967; Kertomus SKDL:n kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta vuodelta 1967. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA; UP 28.11.1967 ”Omakotikiinteistöjen omistajille miljoonalasku”.

Sairaalakysymykset olivat edelleen myös tapetilla. SKDL teki vuonna 1968 aloitteen naistentautisairaalan perustamiseksi Turkuun¹⁶⁸. Aloitteen tekemiseen vaikutti ilmeisesti myös se, että vuonna 1968 vihdoinkin valmiiksi saadusta U-sairaalan uudesta naisklinikasta ja synnytysosastosta, joista oli esiintynyt vaatimuksia jo 30-luvulla, luovutettiin kaksi naisklinikan osastoa ja yksi lastenklinikan osasto sisätautiklinikalle¹⁶⁹. Samana vuonna oli Nederström-Lundén myös tehnyt aloitteen kaupungin synnytyslaitoksen puutteellisuuksien korjaamisesta¹⁷⁰.

Kuuma peruna Turun kunnallispolitiikassa oli 70-luvulla Turpiinatien rakentaminen. Kyse oli Turku – Piikkiö – Naantali -moottoritiestä, joka tiestä tehtyjen suunnitelmien perusteella tulisi halkaisemaan Raunistulan kaupunginosan¹⁷¹. Valtuustoryhmä ei muodostanut aluksi selvää kantaa asiasta, vaan halusi tien rakentamisesta lisäselvityksiä.¹⁷² Tyydyttäviä selvityksiä ei jatkossakaan saatu, koska SKDL:n kunnallisjärjestö otti lopulta vastustavan kannan tien rakentamiseen liittyen ja teki vuonna 1979 myös päätöksen kansalaisten nimienkeruukampanjan järjestämisestä tien rakentamista vastaan¹⁷³.

1960-luvun lopussa olivat myös ympäristökysymykset edelleen esillä. Esimerkiksi vuonna 1968 nousi esille Peltolan kaatopaikan siirtäminen. Kaatopaikka aiheutti sen läheisyydessä asuville asukkaille terveydellisiä haittoja, ja lopulta SKDL ja SDP jättivät asiasta yhteisen välikysymyksen valtuustossa. Ratkaisuna jäteongelmaan esitettiin jätteenpolttolaitoksen perustamista, mihin SKDL suhtautui myönteisesti.¹⁷⁴ Jätteenpolttolaitos valmistui vuonna 1975¹⁷⁵.

Vuonna 1967 käsiteltiin Kaksikerran, Kaarinan, Liedon ja Raision mahdollista liittymistä Turkuun. SKDL:n kunnallisjärjestö oli alueliitosten kannalla, mutta vaatimuksena oli niiden toteutuminen yhteisten neuvottelujen kautta¹⁷⁶. Kaksikerta liitettiin kaupunkiin lopulta vuonna 1968 pakkoliitoksella¹⁷⁷. Myös liikenneasioita käsiteltiin runsaasti, kuten myös kaavoitus- ja

¹⁶⁸ UP 19.6.1968 ”Naistensairaala tarvitaan Turkuun”.

¹⁶⁹ Nederström-Lundén Judit, UP 22.5.1968 ”U-Sairaala käytettävä päätettyyn tarkoitukseensa”; UP 1.6.1968 ”U-sairaala luovuttaa kaksi synnytysosastoa”.

¹⁷⁰ ptk:n 8.4.1968 liite. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69, k16, KansanA.

¹⁷¹ Jokela 1999, 265.

¹⁷² ptk 4.12.1972. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1970–73, k16, KansanA.

¹⁷³ ptk 22.11.1979. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1979, k2, KansanA.

¹⁷⁴ SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1969. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81; ptk 25.8.1969. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69; ptk 11.5.1970. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1970–73, k16, KansanA; UP 18.9.1968 ”Kaupungin kaatopaikasta terveydellisiä vaaroja”.

¹⁷⁵ Lahtinen 2014, 175.

¹⁷⁶ ptk Kunnallisjärjestön, kunnallistoimikunnan ja kaupunginvaltuuston tyhjän yhteisestä kokouksesta 14.1.1967. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1967, k16, KansanA.

¹⁷⁷ Lahtinen 2014, 171.

maavaihtokysymyksiä¹⁷⁸. Työväenpuolueet tekivät myös yhteisen välikysymyksen kaupungin yleiskaavasta vuonna 1969¹⁷⁹.

Kuten edellä käy ilmi, tekivät vasemmistopuolueet aikaisempaa enemmän yhteistyötä kaupunginvaltuustossa 60-luvun lopulla ja 70-luvun alkupuoliskolla verrattuna esim. 50-lukuun. 60-luvun puolivälissä saatiin yhteistyötä aikaan SDP:n kanssa yksittäisissä kysymyksissä, mutta molempien puolueiden tappio vuoden 1968 kunnallisvaaleissa muutti tilanteen. Vuoden 1968 toimintakertomuksen mukaan molempien puolueiden vaalitappion jälkeen ”syntyi yhteistyö kuin itsestään ja useita yhteisiä neuvotteluja käytiin lautakuntapaikkojen jaosta”.¹⁸⁰ Parempia yhteistyöedellytyksiä synnytti se, että vaalien jälkeen molempien ryhmien paikkamäärä valtuustossa oli sama (14). Yhteistyö SDP:n kanssa liittyi myös SKP:n sisäisiin riitoihin, kun enemmistöläiset tekivät yhteistyötä sosialidemokraattien kanssa mm. lautakuntapaikkojen jaossa ja eräissä poliittisissa kysymyksissä, joihin vähemmistöläisillä oli toisenlainen kanta. Yhteistyöhön vaikutti kunnallisvaalien lisäksi myös SKDL:n ja SDP:n vuonna 1966 alkanut hallitusyhteistyö sekä ay-liikkeen eheytyminen ja tässä mielessä myös vallinnut ajan henki¹⁸¹.

Järjestöllisesti sisäiset riidat johtivat siihen, että kunnallisjärjestön toiminta lamaantui. Kunnallissihteeri Lauri Lehti kertoi Kansan Uutisille vuonna 1973, että ”nyt on päästy irti edellisten vuosien lamatilasta, johon vaikutti yleinen liikettämme vaivannut kriisi”. Toiveita herätti mm. nuorison ja opiskelijoiden mielenkiinnon herääminen kunnallispolitiikkaa kohtaan. Kunnallisjärjestö suunnitteli myös yhteistyön lisäämistä naapurikuntien kanssa.¹⁸² Vuonna 1975 järjestön johdossa tapahtui merkittävä muutos, kun pisimpään kunnallisjärjestön puheenjohtajana toimineen Kalle Koskisen 17 vuoden pituinen kausi päättyi. Puheenjohtajaksi valittiin Heli Astala.¹⁸³ 70-luvun puolivälissä päättyi myös toinen merkittävä aikakausi kunnallisjärjestön historiassa, kun Järjestötalo myytiin kaupungille ja kunnallisjärjestö osti uuden toimitalon osoitteesta Tampereentie 22¹⁸⁴.

¹⁷⁸ esim. ptk 3.6.1969. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1968–69; ptk 22.2.1971; ptk 28.6.1971. cd Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1970–73, k16, KansanA.

¹⁷⁹ UP 11.2.1969 ”Yleiskaavan puute hidastaa kehitystä”.

¹⁸⁰ Kertomus SKDL:n Turun kaupunginvaltuustoryhmän toiminnasta 1966; SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1968; SKDL:n Turun kaupunginvaltuuston ryhmän toiminnasta 1969. Db valtuustoryhmä toimintakertomukset 1967–81, k16, KansanA.

¹⁸¹ Ajan hengestä ks. Viialainen 2005, 141–142.

¹⁸² KU 21.12.1973 ”SKDL:n Turun k-järjestöllä runsaasti tuulta purjeissa”.

¹⁸³ KU 9.3.1975 ”SKDL:n Turun k-järjestö valitsi Astalan”.

¹⁸⁴ KU 21.12.1973 ”SKDL:n Turun k-järjestöllä runsaasti tuulta purjeissa”; Eino Lehtisen kirjoittama Järjestötalon historiikki, päivätty 2.2.1974. Df Turun Järjestötalon historiikki 72/79, k22, KansanA.

Tiedotustoiminta koki 60-luvun lopulla pahan takaiskun, kun Uuden Päivän ilmestyminen loppui vuonna 1969. Syynä oli SKP:n osapuolitaistelu. Uusi Päivä oli enemmistöläisten hallussa SKDL:n Turun piirin kustantaessa lehteä ja toimittajakunnan ollessa uudistusmielistä. SKP:n piirijärjestö vastusti Uuden Päivän kirjoittelua ja veti tukensa pois lehdeltä, mikä oli suurin syy siihen, että lehti lakkasi ilmestymästä. Lehden levikki laski, ollen vuonna 1969 vajaa 2700 kappaletta ja aiheutti taloudellisia tappioita, mikä johti päätökseen Uuden Päivän lopettamisesta. Vähemmistöläisten oma ja valtakunnalliseksi lehdeksi lopulta muodostunut Tiedonantajan alkoi ilmestyä vuonna 1968. Uuden Päivän loppumisen jälkeen ilmestyi lyhyen aikaa Varsinais-Suomen Työväki, joka ei tosin pystynyt paikkaamaan Uuden Päivän jättämää aukkoa.¹⁸⁵ Myöhemmin ilmeni, että Uuden Päivän jättämä aukko tiedotustoiminnan osalta oli vakavampi asia kuin 60-luvun lopussa aavistettiin.

¹⁸⁵ Lehtonen 2007, 198, 205–237, 249–257.

6. Turun kunnallispolitiikan käänne oikealle 1976–1984

Turun kunnallispolitiikassa tapahtui merkittävä käänne vuoden 1976 kunnallisvaaleissa, kun yli 30 vuotta kestänyt kaupunginvaltuuston vasemmistoenemmistö vaihtui porvarienemmistöksi. Oikeistopuolueet saivat enemmistön valtuustoon paikkaluvuin 32–35. SKDL sai yhden paikan lisää, paikkaluvun ollessa näin seitsemäntoista, 25,3 prosentin ääniosuudella.¹⁸⁶ Samana vuonna kunnallisjärjestön puheenjohtaja myös vaihtui, kun nuijaan varten tarttui tiukahkon äänestyksen jälkeen, äänin 68–51 vastaehdokkaansa Heli Astalan voittanut, Yrjö Paajanen¹⁸⁷.

Vuoden 1977 kunnallisjärjestön toimintakertomuksessa annettiin karu kuva porvarienemmistöisen kaupunginvaltuuston ensimmäisestä toimintavuodesta: vesimaksuihin ja jätevesimaksuihin oli tullut yli sadan prosentin kokonaiskorotukset, sähkömaksujen yhteiskorotus oli ollut 27 % ja bussimaksuja oli korotettu vuoden 1977 toukokuussa keskimääräisesti 34 %. Kunnallispolitiikan oikeistolaistuminen oli tullut selkeästi ilmi.¹⁸⁸ Seuraaviin vuoden 1980 kunnallisvaaleihin SKDL:n Turun kunnallisjärjestö aloittikin vaalivalmistelut aikaisemmin kuin ennen. Esim. vaalityöntekijä palkattiin tavallista aikaisemmin hoitamaan vaalivalmisteluja. Tavoitteena oli vasemmistoenemmistön palauttaminen ja ”oikeistovaaran” torjuminen.¹⁸⁹

Poliittista käännettä oikealle vahvistivat myös vuoden 1979 eduskuntavaalit, joissa Kokoomus menestyi, minkä tulkittiin heijastuneen Turun kunnallispolitiikkaan puolueen aseman vahvistumisena¹⁹⁰. Huolestumisen aihetta antoivat myös vuoden 1978 kouluvaalit, joissa Kokoomus eteni saaden neljä kertaa niin paljon ääniä kuin SDNL, joka menetti kaksi paikkaa. SKDL:n kunnallisjärjestön edustajistossa keskusteltiin siitä, miten kansandemokraattien suosiota nuorison keskuudessa nostettaisiin. Pauli Rantanen ehdotti ”nuorison työ- ja ideointiryhmän asettamista”, kun taas Asko Mäki kertoi nuorisoliiton Turun aluejärjestön jo asettaneen nuorisotyöryhmän. Alli Lehtisalo taas näki ongelmana sen, ettei nuorisoon uponnut kansandemokraattien retoriikka: ”Nuorisolle on puhuttava sen omalla kielellä”.¹⁹¹

Kunnanvaltuuston muuttumisen oikeistoenemmistöiseksi olisi voinut uumoilla edistäneen työväenpuolueiden välistä yhteistyötä Turussa. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, koska sekä SDP:n

¹⁸⁶ Kunnallisvaalien 1976 äänestystiedot 1977, 38.

¹⁸⁷ ptk 25.2.1976. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1977–1978, k2, KansanA.

¹⁸⁸ Vuoden 1977 toimintakertomus 23.2.1978 ptk:n liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1977–1978, k2, KansanA.

¹⁸⁹ ptk 15.5.1979. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1979, k2, KansanA.

¹⁹⁰ Toimintakertomus vuodelta 1979, ptk:n 1.3.1980 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1980, k2, KansanA.

¹⁹¹ ptk 28.11.1978. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1978, k2, KansanA.

että SKDL:n valtuustoryhmät olivat sisäisesti hajanaisia. SKDL:n valtuustoryhmässä voimasuhteet enemmistön ja vähemmistön välillä keikahtivat 70- ja 80-lukujen vaihteessa vähemmistön hyväksi. Voimasuhteet olivat siis ilmeisesti olleet niukasti enemmistön hyväksi vuoden 1976 vaalien jälkeen. Syynä keikahdukseen oli se, että traagisesti Rissalan lento-onnettomuudessa vuonna 1978 kuolleen kansanedustajan Arto Merisaaren tilalle kaupunginvaltuustoon tuli Toivo Forss ja maaheraksi siirtyneen Paavo Aition tilalle Erkki Tabell. Tabell alkoi vuoden 1978 toimintakertomuksen mukaan ajan mittaan kuitenkin myötäillä yhä enemmän SKP:n Turun kaupunkijärjestön ehdotuksia ja päätöksiä, mikä vaikeutti valtuustoryhmän yhteistyötä niin kaupunkijärjestön kuin SDP:nkin kanssa. Vuonna 1979 tilanne paheni enemmistöläisten kannalta vielä entisestään kun valtuutettu Suvitie muutti Raisioon ja tilalle tuli vähemmistöläinen Eino Korpinen. Näin ollen ryhmän enemmistön muodostivat vähemmistöläiset.¹⁹²

Rauno Lahtinen liittää valtuuston vasemmistoenemmistöisen aikakauden päättymisen myös ns. grynderirakentamista suosineen aikakauden loppumiseen Turussa. Grynderit vastasivat suurelta osin kaupungin 60- ja 70-lukujen lähiörakentamisesta. Rakennusliikkeiden valta alkoi kasvaa jo 50-luvun asuntopulan aikana, jolloin päätösvaltaa kaavoituksen ja rakentamisen osalta siirtyi rakennusyhtiöille.¹⁹³ Lahtinen ei käsittele asioiden välistä suhdetta sen enempää, mutta siihen on suhtauduttava erittäin kriittisesti. SKDL:n vaatimuksena 50-luvulla kun oli nimenomaan lisätä kunnallista asuntotuotantoa asuntopulan ratkaisemiseksi. Esimerkiksi vuoden 1961 helmikuussa Eino Lehtinen kertoi kaupunginvaltuustossa, että SKDL:n valtuustoryhmän ”käsityksen mukaan tässä on aivan tahallisesti jarrutettu kunnallista asuntorakennustoimintaa, nimenomaan ainakin vuokra-asuntojen rakentamista, ja näin on tehty siitä huolimatta, että varmasti kaupungin johdolla on tiedossa, että Turussa vallitsee erittäin ankara asuntopula...”¹⁹⁴

Suomea kohtasi 70-luvun jälkipuoliskolla lama, joka vaikutti luonnollisesti myös Turussa. Vuoden 1977 toimintakertomuksen mukaan Turussa oli reilut 7000 ihmistä vailla työtä ja erityisen huolestuttavana pidettiin nuorisotyöttömyyttä, johon kiinnitettiin kunnallisjärjestössä erityisesti huomiota. Kertomuksessa kuitenkin muistutettiin, ettei lama ollut iskenyt Suomeen niin voimakkaasti kuin muualle länsimaihin. Syynä nähtiin Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kanssa harjoitettu kaupankäynti, johon kapitalistisen maailman lama ei ollut vaikuttanut.¹⁹⁵

¹⁹² Vuoden 1978 toimintakertomus ptk:n 3.3.1979 liitteenä. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1979; Vuoden 1979 toimintakertomus ptk:n 1.3.1980 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1980, k2, KansanA.

¹⁹³ Lahtinen 2014, 161, 172.

¹⁹⁴ ptk 13.2.1961. Turun kaupunginvaltuuston keskustelupöytäkirjat 1961, s.28. Ca: 114, TKa.

¹⁹⁵ Vuoden 1977 toimintakertomus ptk:n 23.2.1978 liitteenä; julkilausuma ”Demokraattinen käänne välttämätön” ptk:n 8.6.1978 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1978, k2, KansanA.

Taloudellisen kriisin tulkittiin vaikuttaneen myös ääri-ilmiöiden kuten fasismin ja muun äärioikeistolaisen toiminnan nousuun. Tällaiseen tulkintaan antoi aihetta Tiedonantajaa painaneen kirjapaino Kursiivin joutuminen ”murhapolton” uhriksi marraskuussa 1977. Lisäksi Kansan Uutisten Turun konttoriin sekä Vaasan Demokraattisen Nuorisoliiton piiritoimistoon lähetettiin samana vuonna kirjepommit.¹⁹⁶

Koska Turun kaupunginvaltuusto oli oikeistoenemmistöinen, oli SKDL:n Turun kunnallisjärjestön tavoitteena palauttaa kaupunki takaisin vasemmistoenemmistöiseksi. Vuoden 1980 kunnallisvaaleja varten kunnallisjärjestö oli aloittanut vaalivalmistautumisen tavallista aikaisemmin, mutta tuloksena oli jälleen tappio. SKDL koki kahden prosentin tappion ja menetti yhden valtuustopaikan. Kunnallisvaaliarviossa nähtiin, että suurimpana syynä tappioon oli Suomessa 1960-luvun puolestavälistä alkanut luokkarakenteen muutos. Koska SKP:n osapuolisota oli alkanut samoihin aikoihin, tulkittiin kunnallisvaaliarviossa asioiden liittyvän toisiinsa. Positiivisena nähtiin tuloksen vaikutus kansandemokraattien sisäisiin voimasuhteisiin, kun SKDL:n kunnallisjärjestön edustajat saivat enemmistön valtuustoryhmään voimasuhtein 9–7. Johtopäätöksenä oli työn voimistaminen toimihenkilöiden parissa, joiden suhteellinen osuus oli rakennemuutoksen vuoksi kasvamassa sekä päivänpolitiikan terävöittäminen.¹⁹⁷

Vaikka työväenpuolueet saivat kunnallisvaaleissa valtuustoon enemmistön paikkaluvuin 34–33, muuttuivat voimasuhteet pian, kun ensiksi Kirsti Smolander loikkasi SDP:stä Kokoomukseen ja Eva-Liisa Välke oikeiston sitoutumattomaksi¹⁹⁸. Loikkausten jälkeen alkoi julkisuudessa keskustelu Turun taudista, jolle oli ominaista ”epäterveiden ja väärin menetelmien käyttö asioita valmisteltaessa ja niistä päätettäessä. Liike-elämä huolehtii kaupungin hallintoelimissä olevien ’edustajiensa’ kautta eduistaan”. Turun kunnallispolitiikasta oli tullut vaalien jälkeen sekavaa, koska oikeistoenemmistö nojasi pienpuolueisiin. Tästä syystä valtuustossa ei ollut vankkaa enemmistöä päättämässä asioista.¹⁹⁹ Ensiksi mainittu loikka johti myös Kokoomuksen ja SDP:n välisten suhteiden kylmenemiseen Turussa²⁰⁰.

Vuonna 1980 tapahtui Turussa poikkeuksellisen paljon puolueloikkauksia. Jo ennen kunnallisvaaleja oli kaksi sosialidemokraattia eronnut puolueen valtuustoryhmästä. Eronneet

¹⁹⁶ Vuoden 1977 toimintakertomus ptk:n 23.2.1978 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1978, k2, KansanA.

¹⁹⁷ Vuoden 1980 kunnallisvaalien vaaliarvio, ptk:n 27.11.1980 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1980, k2, KansanA.

¹⁹⁸ Jokela 1999, 285.

¹⁹⁹ Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

²⁰⁰ Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtajana toimineen SDP:n Jukka Mikkolan haastattelu (Kokoomuksen Turun aluejärjestö 1999). Hänen mukaansa loikka aiheutti ”syvän ja pitkän haavan Sdp:n ja kokoomuksen suhteisiin Turussa.”

kritisoivat SDP:n valtuustoryhmää marxilaisuudesta ja kommunistien myötäilystä. Vaalien jälkeen kahden oikeistoon siirtyneen SDP:läisen lisäksi Eeva Kuuskoski-Vikatmaa siirtyi Kokoomuksesta Keskustaan.²⁰¹ SDP:n loikkausten taustalla oli puolueen sisällä 70-luvun lopulla käynnissä ollut kova sisäinen taistelu²⁰².

Myöskään SKDL ei ollut immuuni Turun taudille. SKDL sairastui eräiden Uittamon kaavoitusta koskeneiden kunnallispoliittisten kysymysten yhteydessä. Uittamon Naulatehtaan alueelle suunniteltiin rakennettavaksi rivitaloja. Keskiryhmät hajosivat rakennuskaavan hyväksymisen suhteen valtuustossa, mutta kaava hyväksyttiin, kun SKP:n vähemmistöläiset valtuutetut äänestivät sen hyväksymisen puolesta.²⁰³ SKDL:n Turun kunnallisjärjestön kantana kaavan suhteen sen sijaan oli, että alue kaavoitettaisiin ”asukkaiden yleisiin tarpeisiin” ja, että alueelle kaavoitettaisiin myös nuoris- ja koulutilat²⁰⁴. Myöhemmin vähemmistöläiset hajosivat Uittamon Ratsukonpuiston kaava-asian käsittelyn yhteydessä, kun muutamat vähemmistöläiset äänestivät kaavoituksen puolesta. Vähemmistöläisten äänillä myös Ratsukonpuiston kaava hyväksyttiin.²⁰⁵ Vähemmistöläisille annettiin äänestysmenettelyidensä johdosta myös varoitus²⁰⁶.

Vaikuttaa siltä, etteivät kaavoitus- ja rakennuspäätökset pelkästään olleet enemmistön ja vähemmistön välinen kiistakysymys, vaan molemmissa fraktioissa esiintyi niin kaavoitus- ja rakennuspäätösten vastustajia kuin puolustajiaakin. Enemmistön sisällä kyse oli sen verran vakavasta asiasta, että kunnallisjärjestön puheenjohtaja Yrjö Paajanen erosi tehtävästään lähinnä kunnallisjärjestön kaavoitus- ja rakennustoimintaan ottaman kannan takia. Hän kritisoi enemmistöä Turun Sanomissa antamassaan haastattelussa poliittisesta pelistä, mitä ”oman siiven tai koko puolueen sisällä pelataan”. Hän myös korosti työllisyyden edistämistä työväenedustajien ensisijaisena tehtävänä.²⁰⁷ Vähemmistön keskuudessa perusteltiin äänestysmenettelyä taas Naulatehtaan kaavassa kaupunkijärjestön ja kunnallisjärjestön vuonna 1976 tekemillä päätöksillä

²⁰¹ Jokela 1999, 282–285.

²⁰² Jokela 1999, 282–285; Klami 1982, 24–25.

²⁰³ Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

²⁰⁴ ptk 2.2.1982. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA; ks. myös SKDL:n vuoden 1980 kunnallisvaali-esite *SKDL – Vasen voittoon, yhteistyöllä Turku kuntoon* (SKDL:n Turun kunnallisjärjestö 1980).

²⁰⁵ Klami 1982, 79; Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

²⁰⁶ Toimintakertomus toimikaudelta 1982–83 ptk:n 27.3.1983 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k2, KansanA.

²⁰⁷ TS 16.1.1982 ”Paajanen jättää Skdl:n Turun kunnallisjärjestön”.

sekä kaupunkijärjestön aikaisemmin ottamalla kannalla keskeneräisten asuntoalueiden rakentamisesta valmiiksi. Jo aiemmin oli asiaa myös perusteltu työllisyysnäkökohdilla.²⁰⁸

Erilainen menettely Uittamon kaava-asiassa muodosti poikkeuksen SKDL:n sisäisen tilanteen kehityksen osalta Turun kunnallispolitiikassa. Jukka Tammisen kertoi SKP:n kaupunkijärjestön vuosikokouksessa vuonna 1983, että kunnallispolitiikassa oli ”kyetty yhteisesti toimimaan ilman suurempia vaikeuksia. Poikkeuksen muodostaa Uittamon kaava-kiista, jossa ei yhteistä menettelyä löydetty”.²⁰⁹ Kansandemokraatit toimivat yhtenäisesti myös Turun kaupungin vuoden 1983 budjetin käsittelyssä ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen²¹⁰. Eräänä tekijänä aikaisempaa parempaan yhtenäisyyteen voidaan tulkita olleen puolueen oppositioasema suhteessa oikeistoenemmistöiseen kaupunginvaltuustoon. Mahdollisesti asiaan vaikutti myös SKP:n sisällä samoihin aikoihin käynnissä ollut yhtenäisyyskehitys²¹¹. Yhtenäisempään toimintaan vaikutti varmasti myös kyllästyminen vuosia jatkuneisiin sisäisiin riitoihin.

SKDL:n Turun kunnallisjärjestössä ei nähty Turun tautia täysin negatiivisena asiana. Poikkeuksellinen tilanne loi kansalaisjärjestöille tilaa toimia eikä niiden ”mielipiteitä ja esityksiä ole ennalta kaikkien mielissä hylätty”. Samoihin aikoihin Turun taudin syntymisen kanssa esiintyikin kaupungissa uudenlaista kansalaisliikehdintää. Turkuun syntyi ympäristöliike, joka nousi laajempaan julkisuuteen vastustaessaan Vartiovuorenmäelle suunniteltuja asuin- ja liiketaloja. Vaikka rakennustontti Vartionvuorenmäellä vallattiin ja tontin omistaja joutui kutsumaan poliisit paikalle tyhjentääkseen alueen, ei kaupunginhallitus muuttanut päätöstään kaavoituksen suhteen.²¹²

Turun 1980-luvun alun kansalaisliikehdintä oli ajalle ominaista. Yhdenasianliikkeet kuten Kojjärviliike ja rauhanliike ilmensivät ajan henkeä. Vaikka syyt kaavoituspäätöksiä vastustamaan syntyneeseen liikehdintään olivat paikallisessa päätöksenteossa, voidaan ajan hengellä todeta olleen vaikutusta turkulaisen kansalaisliikehdinnän syntyyn. Tosin suhtautuminen uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja niiden esiin nostamiin kysymyksiin myös jakoi kansandemokraattista liikettä.

²⁰⁸ Esko Laihon puheenvuoro, 18.3.1982 ptk:n liite 4. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1982; Esko Laihon puheenvuoro ptk:n 12.3.1983 liite 7. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1983, k3, KansanA.

²⁰⁹ ptk 12.3.1983. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1983, k3, KansanA.

²¹⁰ Toimintakertomus toimikaudelta 1982–83 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²¹¹ Sundholm 2014, 66–71; viitteitä Turun kommunistien keskuudessa tapahtuneesta yhtenäisyyskehityksestä antaa myös SKP:n Turun enemmistöläisten osastojen vetoamus puolueen keskuskomitealle syyskuussa 1981. Vetoamuksessa kerrottiin, että Turussa oli vuosien tauon jälkeen onnistuttu pitämään kommunistien yhteiset maakuntajuhlat. Toisaalta vetoamuksessa myös korostettiin, että juhlien jälkeen oli tilanne Turussa jälleen kärjistynyt. (vetoamus pol. tmk:n 23.9.1981 liitteenä. Cc SKP:n poliittisen toimikunnan pöytäkirjat heinä-syyskuu 1981, MF 143, KansanA.)

²¹² Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

Vastakkain olivat uudet teemat kuten luonnonsuojelu ja työväenliikkeen perinteisesti ajamat asiat kuten työllisyyden edistäminen. Suhtautuminen ei ilmeisesti noudattanut perinteisiä fraktiojakoja²¹³.

Valmistauduttaessa vuoden 1984 kunnallisvaaleihin kunnallissihteeri Lauri Lehti painotti sitoutumattomien ja vihreiden saamista kunnallisjärjestön listoille. Myös eri ikäryhmien ja sukupuolien edustus listoilla tuli huomioida. Käydyssä keskustelussa Paavo Pitkänen huomautti, ettei SKDL ollut kyennyt pysymään vallitsevassa kehityksessä mukana. Aune Järvinen taas näki, että ”[o]n olemassa sivuun jääneitä kansandemokraatteja, jotka eivät halua sitoutua enemmistöön tai vähemmistöön. Nämä jäsenet olemme sulkeneet pois ja he ovat paenneet kansalaisjärjestötoimintaan”.²¹⁴

Järvinen olikin oikeassa. SKP ei kyennyt 80-luvun puolivälissä näyttäytymään houkuttelevalla vaihtoehdolla uusien liikkeiden silmissä. Syynä oli se, että vähemmistön edustamaa dogmaattista marxismi-leninismää ja toisaalta kirveslinjan (enemmistön enemmistösiipi, joka käytännössä ajoi vähemmistön heittämistä ulos puolueesta) kurinalaista SKP:n sääntöjenkorostamista ja sääntökeskeistä politiikkaa karsastettiin uusissa yhteiskunnallisissa liikkeissä.²¹⁵ Merkittävä määrä nuorisoa oli 70-luvulla mennyt taistolaiseen opiskelijaliikkeeseen, mutta 70- ja 80-lukujen taitteessa yhteiskunnallisesti aktiivinen nuoriso meni uusiin kansalaisliikkeisiin kuten vihreisiin ja uuteen naisliikkeeseen, joita yhdistivät ja jotka korostivat erilaisia kysymyksiä verrattuna taistolaisiin.²¹⁶

Kysymys oli lopulta hyvin vakavasta asiasta. SKP:n jätti 80-luvulla huomattava määrä sekä sivistyneistöä että nuorisoa²¹⁷. SKDL:n valtakunnallinen kehitys näytti vastaavalta myös paikallisesti Turussa. Ns. kolmaslinjalaiset Leevi Lehto ja Juhani Ruotsalo nostivatkin 80-luvun alussa vastauksena työväenliikkeen kriisiin ja ajan haasteisiin esiin punavihreän suuntautumisen ja uudenlaisen puolueen perustamisen eli uudenlaisen punavihreän puolueen perustamisen.²¹⁸ Jälkeenpäin näyttää siltä, että SKDL menetti yhden sukupolven, koska ei kyennyt reagoimaan uuden ajan tuomiin haasteisiin. Vasta kaksikymmentäviisi vuotta myöhemmin uudella vuosituhannella on ns. punavihreä-ajattelu saanut enemmän vastakaikua.

1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa nousi kunnallisjärjestössä kunnallispoliittisista teemoista esille etenkin Turun sisäisen ja alueellisen joukkoliikenteen kehittäminen, erilaiset

²¹³ viitteitä tästä vähemmistön puolella esim. 18.3.1982 ptk. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1982, k3, KansanA.

²¹⁴ ptk 27.11.1983. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²¹⁵ Hyvärinen & Paastela 1985, 32; Sundholm 2014, 141.

²¹⁶ Metsämäki & Nisula 2006, 255–256.

²¹⁷ Sundholm 2014, 141–142, huomio lähdeviitteet 605 ja 606.

²¹⁸ HS 2.4.1983 ”Työväenliikkeestä kriisistä kommunistiseen vapautusliikkeeseen”; ks. Sundholm 2014, 9-14.

tieliikennehankkeet, vahvasti ympäristökysymykset (mm. vedenpuhdistustoimenpiteiden tehostaminen, luonnonsuojelukysymykset ja Turun vanhan rakennuskannan suojeleminen), kaapelitelevision saapuminen Turkuun ja kulttuurilautakunnan perustaminen.²¹⁹ Aloitteiden osalta on mainittava SKDL:n aloite eräiden keskustassa sijaitsevien kiinteistöjen (mm. Antintalo) suojelemisesta. Kaupunki ei kerinnyt antamaan asiasta minkäänlaista kannanottoa, kun kiinteistö jo purettiin.²²⁰ Turun kunnallispolitiikkaa sävyttivät 80-luvun ensimmäisellä valtuustokaudella Kokoomuksen ja SDP:n pyrkimykset yhteistyöhön²²¹. Tosin molemmat puolueet olivat myös sisäisesti hajanaisia, mikä vaikutti siihen, että SKDL sai tavoitteitaan kunnallispolitiikassa lävitse²²².

Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa kansandemokraattien tappiokierre jatkui. Verrattuna edellisiin vaaleihin sai SKDL Turussa 2,6 % (3463) vähemmän ääniä, ääniosuuden ollessa kaikista annetuista äänistä 20,8 %. Kunnallisjärjestön kunnallisvaaliarviossa nähtiin ihmisten olevan tyytymättömiä politiikkaan, minkä tulkittiin näkyneen sekä vihreiden kannatuksen kasvuna että äänestysprosentin laskuna. SKP:n sisäinen tilanne oli heikentänyt SKDL:n julkisuuskuvausta uskottavana vaihtoehtona kasvaneiden väestökerroksien eli lähinnä toimihenkilöiden silmissä. Lisäksi SKDL:n katsottiin samastuneen muihin puolueisiin.²²³

Esitetyt syyt vaativat lisävalaistusta. Yhteiskuntarakenteen muutoksen takia SKDL:n perinteinen kannattajakunta oli vähenemässä. Toimihenkilöiden suhteellinen osuus työväestöstä oli kasvamassa. SKDL:n piirissä pelättiin, että elleivät kansandemokraatit kykenisi lisäämään kannatustaan uusien työntekijäryhmien keskuudessa, jäisi SKDL kymmenen prosentin puolueeksi.²²⁴ Samaistuminen ”perinteisiin puolueisiin” liittyi sen sijaan 80-luvun puolivälissä Suomessa vallinneeseen protestimielialaan. SMP sai vuoden 1983 eduskuntavaaleissa huomattavan vaalivoiton, mikä oli lähinnä seurausta perinteisiä puolueita kohdanneista lahjusskandaaleista (”rötösherrat”) ja niiden

²¹⁹ Esim. Lauri Lehden selostus Turun sisäisestä joukkoliikenteestä ptk:n 8.6.1978 liite. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1978; julkilausuma ”Turkulaiset toimimaan ympäristön puolesta!”, ptk:n 3.1.1980 liite. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1980; ptk 26.3.1981. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1981, k2; ptk 11.9.1983; vetoamus ympäristöministeriölle ptk:n 27.11.1983 liite 6. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²²⁰ Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

²²¹ ptk 29.5.1983 Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²²² Toimintasuunnitelma kaudella 1982 ptk:n 28.11.1981 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1981; ptk 20.10.1983. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²²³ Vuoden 1984 kunnallisvaalien yhteenveto, ptk:n 1.11.1984 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1984, k3, KansanA.

²²⁴ Sundholm 2012, 25; ks. myös Sundholm 2014, 9.

nostamasta protestista. Vallitseva ilmapiiri vaikutti myös SKDL:n kannatukseen, koska SKDL samaistettiin muihin perinteisiin puolueisiin.²²⁵

Turun tautia on perusteltua tarkastella myös 80-luvun alussa nousseen protesti-ilmapiirin valossa. SKDL näyttäytyi kaava-äänestyksien ja sisäisten riitojen takia hyvin hämärässä valossa, kuten kunnallisvaaliarviossa myös mainittiin: ”SKP:n kaupunkijärjestön edustajien sotkeutuminen Uittamon kaavoitusasioihin ja samaistuminen epämääräiseen tonttien jakoon ei myöskään lisännyt luottamusta meitä kohtaan”²²⁶. Tosin on myös muistettava kunnallisjärjestön puheenjohtajan Paajasen eroaminen ja syytökset SKDL:ää kohtaan poliittisen pelin pelaamisesta.

Kunnallisjärjestö kiinnitti huomiota myös jäsenjärjestöjen passivoitumiseen 80-luvun alussa, millä nähtiin olleen suora yhteys SKDL:n kannatukseen. 98 jäsenjärjestöstä vain 25 toimi aktiivisesti. Järjestöjen toiminnan aktivoimiseksi asetti kunnallistoimikunta järjestöjaoston, jonka puheenjohtajaksi tuli vuonna 1982 myös kunnallisjärjestön johtoon noussut Pentti Wallander. Kunnallisjärjestö aloitti vuoden 1983 syyskuussa myös ”kuukauden osasto” -kampanjan, jonka tarkoituksena oli motivoida perusosastojen toimintaa.²²⁷ Järjestötaloa sen sijaan laajennettiin toukokuussa 1980, kun viereinen kiinteistö (Tampereentie 20) ostettiin reilun sadantuhannen markan hintaan²²⁸.

SKDL:n Turun kunnallisjärjestö ei toiminut aktiivisesti pelkästään paikallisesti kunnallispolitiikassa. Myös valtakunnallisesti turkulaiset aktivoituivat. Vuoden 1978 toimintakertomuksen mukaan kunnallisjärjestön aloitteesta aloitettiin Etelä-Suomen suurimpien kaupunkien kunnallisjärjestöjen väliset säännölliset tapaamiset, joista ensimmäinen pidettiin Vantaalla. Samana vuonna kunnallisjärjestö aktivoitui myös lähiseudun kuntien välisen yhteistyön saralla.²²⁹ Tapaamiset todennäköisesti loppuivat varsin pian, koska niistä ei enää 80-luvun alussa ollut merkintöjä edustajiston pöytäkirjoissa taikka toimintakertomuksissa.

Kunnallisjärjestössä nousi vahvasti 70- ja 80-luvun taitteessa esille järjestön tiedotustoiminnan kehittämien ja tässä yhteydessä oman lehden perustaminen. Vuoden 1977 toimintakertomuksessa

²²⁵ Sundholm 2014, 139.

²²⁶ Vuoden 1984 kunnallisvaalien yhteenveto, ptk:n 1.11.1984 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1984, k3, KansanA.

²²⁷ Toimintasuunnitelma kaudella 1982 ptk:n 28.11.1981 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1981, k3, KansanA; Toimintakertomus 1982–1983 ptk:n 24.3.1983 liitteenä; ptk 11.9.1983. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1983, k3, KansanA.

²²⁸ Toimintakertomus toimikaudelta 1981–82 ptk:n 27.3.1982 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA.

²²⁹ Vuoden 1978 toimintakertomus 3.3.1979 ptk:n liitteenä. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1979, k2, KansanA.

pidettiin erittäin vahingollisena sitä, ettei kunnallisjärjestöllä ollut omaa lehteä, ”jossa olisi seikkaperäisesti tuotu esille oikeiston harjoittama vahingollinen politiikka sekä kansandemokraattien vaihtoehdot”²³⁰. Tiedotustoiminnan aukkoja täytettiin aloittamalla vuonna 1980 julkaisemaan Kansan Uutiset Turussa -nimistä lehteä Kansan Uutisten liitteenä²³¹. Se ei kuitenkaan kyennyt paikkaamaan tiedotustoiminnassa ollutta suurta aukkoa. Porvarilehdillä nähtiin Turussa olevan lähes täydellinen hegemonia, mikä patosi SKDL:n poliittisten aloitteiden, ehdotusten ja aikaansaannosten päätymistä kuntalaisten tietoon. Turun kunnallisjärjestön mukaan SKDL:ää pidettiin ”uutispimennossa”.²³² Valtuustoryhmän puheenjohtaja Juha Toivonen sen sijaan kertoi edustajistolle vuonna 1983, että ”[v]aikka SKDL:n puheet ja teot ovat käyneet yksiin keskenään ja asukkaiden tahdon kanssa, ovat porvarit hoitaneet asian niin, että meidät on saatu kielteiseen valoon”.²³³

Ei olekaan sattumaa, että kunnallisjärjestössä pantiin paljon toiveita SKP:ssä samaan aikaan tekeillä olleeseen lehdistöratkaisuun, johon liittyi yhtenä aspektina kansandemokraattisten maakuntalehtien asema. Koska Turussa ei ollut omaa lehteä, oli ratkaisun tarkoituksena korvata Kansan Uutiset Turussa ja Varsinais-Suomessa pää-äänenkannattajan yhteydessä ilmestyvällä alueellisella liitteellä.²³⁴ Lopulta myöskään Kansan Uutisten Turun alueliite ei kyennyt ratkaisemaan tiedotusongelmia. Kansan Uutisissa ymmärrettiin lopulta oman lehden tärkeys Turun alueella, joten alueen oma lehti Kansan Uutiset – Uusi Päivä aloitti ilmestymisen vuonna 1985. Lehden julkaisemista varten perustettiin Varsinais-Suomen Lehti Oy, josta osake-enemmistön sai ja jonka perustamiseen tuli aloite SKDL:n pää-äänenkannattajalta. Kansan Uutisten tarkoituksena oli ilmeisesti saada lehden kautta mainostajia ja nostaa sen avulla myös sen omaa levikkiä.²³⁵

Tilaaajia uudelle lehdelle uskottiin löytyvän. Olihan SKDL saanut vuoden 1984 kunnallisvaaleissa noin 20000 ääntä, kun taas Kansan Uutisten levikki Turun alueella oli ollut vain viisi tuhatta kappaletta²³⁶. Oman lehden paljon suuremmalle levikille nähtiin näin olevan hyvät edellytykset. 70-luvun puolivälistä alkanut kausi, jolloin SKDL:llä Turussa ei ollut omaa lehteä, päättyi lopulta

²³⁰ Vuoden 1977 toimintakertomus 23.2.1978 ptk:n liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1977–1978, k2, KansanA.

²³¹ ptk 22.11.1979. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1979, k2, KansanA.

²³² Toimintasuunnitelma toimikaudella 1982, ptk:n 28.11.1981 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1981, k2, KansanA.

²³³ ptk 29.5.1983. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1973, k3, KansanA.

²³⁴ Toimintasuunnitelma vuodelle 1983, ptk:n 27.11.1982. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1982, k2, KansanA. Lehdistöratkaisusta ks. Sundholm 2014, 72–82.

²³⁵ SKDL:n johdolle esitetty ”KU-Uusi Päivä, tausta ja pikaisia toimenpiteitä vaativat tehtävät” -niminen dokumentti, päivätty 4.4.1986. H julkaisutoiminta. KU – Uusi Päivä 1986–1987, k52, KansanA.

²³⁶ Kansan Uutisten Uusi Päivä Turussa -esite, ptk:n 29.11.1984 liite 4. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1984, k3, KansanA.

vuonna 1984. Samana vuonna päättyi myös toinen, tosin huomattavasti raskaampi, aikakausi kansandemokraattisen liikkeen historiassa.

7. SKP:n hajoamisesta Vasemmistoliiton perustamiseen 1984–1993

SKP:n vuoden 1982 ylimääräisessä edustajakokouksessa valittiin puolueen johtoon ns. kolmaslinjalainen Jouko Kajanoja, jonka tavoitteena oli vielä yrittää saavuttaa puolueen yhtenäisyys. Toiveet yhtenäisyyden osalta kohdistuivat etenkin ns. lehdistöratkaisuun, jonka yhtenä tavoitteena oli lopettaa vähemmistön lehti Tiedonantaja. Sen ympärille fraktio oli rinnakkaistoimintansa rakentanut. Lopulta puolue-enemmistö ei kuitenkaan saanut takeita lehden ilmestymisen loppumisesta, mikä oli käännepointe heidän piirissään esiintyneiden yhtenäisyystoiveiden osalta. Enemmistö myös menetti enemmistöasemansa 80-luvun alkupuoliskolla fraktiota kohdanneen jäsenkadon, enemmistöläisten passivoitumisen ja ns. kolmaslinjalaisuuden nousun takia. Fraktion keskuudessa esiintyi pelkoja puolueen ajautumisesta vähemmistölle. Vuonna 1984 pidetyssä 20. edustajakokouksessa vähemmistö jättäytyi puolueen johtolimistä pois, kun enemmistö ei enää hyväksynyt kompromisseja fraktion kanssa.²³⁷ Puolue käytännössä hajosi kahtia.

Vuoden 1984 edustajakokouksen jälkeen vähemmistöläisiä ja vähemmistön hallussa olleita piirijärjestöjä alettiin erottaa puolueesta. Turun SKP:n vähemmistöläinen piirijärjestö ei muodostanut tässä suhteessa poikkeusta. Vähemmistöläiset organisoituivat SKP (yhtenäisyys) -nimen alle ja perustivat vaalijärjestökseen Demokraattisen Vaihtoehdon (Deva). Vuoden 1987 eduskuntavaaleihin SKDL ja Deva osallistuivat omilla erillisillä listoillaan.²³⁸

Vuoden 1984 kunnallisvaalien jälkeisillä valtuustokausilla kaupunkia hallitsivat Kokoomus ja SDP, eikä vasemmistoyhteistyön näkymät näyttäneet hyviltä. Kaupungin vuoden 1986 talousarvion osalta karsittiin määrärahoja asuntojen rakentamisesta ja korjaamisesta sekä sosiaali- ja terveystalouksista. Syinä vasemmistoyhteistyön heikkouteen olivat kunnallisjärjestön mukaan kaupunginvaltuuston oikeistoenemmistö ja molempien työväenpuolueiden hajanaisuus. SDP:n oikeistosiipi teki yhteistyötä oikeiston kanssa ja SKDL:n ryhmässä enemmistönä jälleen olleet vähemmistöläiset vaikeuttivat työväenpuolueiden yhteistyötä.²³⁹ Yhteistyö toimi vain yksittäisissä tapauksissa. Esimerkkinä oli periaatepäätös viiden päiväkodin rakentamisesta vuosittain kunnes päivähoitopaikkojen tarve Turussa olisi tyydytetty. Lopulta oikeisto puolitti määrärahat

²³⁷ Sundholm 2014, 139–146.

²³⁸ Poliittinen kalenteri 2007, 154–158.

²³⁹ SKDL:n Turun kunnallisjärjestön Toimintakatsaus kaudelta 1985–1986; Toimintakertomus kaudelta 1986–1987. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

alkuperäisestä päivähoitopaikkapäätöksestä, mikä tarkoitti vain kahden päiväkodin rakentamista vuosittain.²⁴⁰

Vaikka vähemmistöläiset oli erotettu SKP:stä, toimivat molemmat osapuolet silti vielä yhdessä samassa kaupunginvaltuustoryhmässä. Devalaiset eivät muodostaneet omaa ryhmäänsä Turun valtuustoon. Samassa ryhmässä toimimista käsiteltiin SKDL:n Turun kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnassa, jossa tehtiin päätös olla eroamatta ryhmästä: ”Ryhmän nimi kun säilyisi devalaisilla”.²⁴¹ Vuoden 1988 kunnallisvaalien jälkeen enemmistöläiset ja vähemmistöläiset eriytyivät erillisiin valtuustoryhmiin. Enemmistöläisille jäi SKDL ja vähemmistöläiset muodostivat Devan valtuustoryhmän.²⁴²

Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa SKDL kärsi Turussa niukan tappion, mutta voitti seuraavan vuoden kuntavaaleissa kaksi lisäpaikkaa kaupunginvaltuustoon, kun otettiin huomioon vain enemmistöläisten saamat äänet. Deva sen sijaan kärsi kolmen paikan tappion. SDP:n oikeistosiipi kuitenkin menestyi vaaleissa, minkä tulkittiin tiivistävän SDP:n ja Kokoomuksen välistä yhteistyötä kaupungin politiikassa.²⁴³ Vuodet 1987–1988 olivat vaalien aikaa, kun puolentoista vuoden sisällä järjestettiin neljät eri vaalit, mikä vaati jäsenistöltä kestävyyttä. Merkittäviksi muodostuivat vuoden 1988 presidentinvaalit, joita varten kansandemokraatit perustivat uudenlaisen kansalaisliike Liike 88:n, joka asetti ehdokkaakseen Kalevi Kivistön. Liike 88:n tarkoituksena oli laajentaa kansandemokraattisen liikkeen pohjaa mm. vihreisiin, sitoutumattomiin ja kulttuuriväkeen ja muuttaa SKDL:n perinteisiä toimintatapoja.²⁴⁴ Turussa uutta väkeä ei kuitenkaan ollut paljoa mukana ja uudenlaiset toimintatavat olivat perinteiselle järjestöväelle haasteellisia ja vieraita²⁴⁵. Jälkimmäinen kohta oli ongelmana myös valtakunnallisesti ja vaikutti siihen, että osa vanhasta SKDL:n jäsenistöstä koki loukkaantumista. Tämä taas vaikutti siihen, että perinteistä väkeä jättäytyi Vasemmistoliitosta pois.²⁴⁶

²⁴⁰ SKDL:n Turun Kunnallisjärjestön ry:n edustajiston kokouksen kanta Turun kaupungin vuoden 1986 talousarvioluonnokseen, ptk:n 28.3.1985, liite. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1985, k3; SKDL:n Turun kunnallisjärjestön Toimintakatsaus kaudelta 1985–1986. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

²⁴¹ Toimintakertomus kaudelta 1986–1987. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

²⁴² Toimintakertomus toimikaudelta 1988–1989, ptk:n 30.3.1989 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

²⁴³ Vaaliyhteen veto kunnallisvaaleista, ptk:n 3.11.1988 liite 4. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1988; Toimintakertomus toimikaudelta 1988–1989, ptk:n 30.3.1989 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

²⁴⁴ Sundholm 2012, 2, 27–32.

²⁴⁵ Vaaliarvio ”Kokemuksia, ajatuksia ja arvioita presidentinvaalista Varsinais-Suomessa 1988”, ptk:n 30.3.1988 liite. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1988, k3, KansanA.

²⁴⁶ Sundholm 2012, 27–34; ks. myös Andersson & Hokkanen 2007, 100.

Kunnallispoliittisista asioista keskustelua 80-luvun jälkipuoliskolla edustajistossa herättivät erityisesti yhtenäistariffijärjestelmä, keskustan liikenteen vaihekaava, ns. Fin Fun -hanke ja Turkuhallin rakentaminen. Keskustan liikenteen vaihekaavan osalta SKDL:n Turun kunnallisjärjestön lähtökohtana oli ydinkeskustan liikenteen rajoittaminen sekä joukkoliikenteeseen panostaminen. Kaavan osalta edustajistossa keskustelua herätti kunnallistoimikunnan ottama kanta Sorsatien rakentamiseen, jonka rakentamista suurin osa edustajistosta vastusti.²⁴⁷ Vuoden 1985 lopulla oli edustajista esillä jälleen Turpiinatien rakentaminen, minkä osalta edustajisto oli edelleen kielteisellä kannalla²⁴⁸.

Fin Fun -hankkeessa sen sijaan oli kysymys vesipuiston rakentamisesta Hirvensaloon. Tärkeä kysymys oli, toimisiko Turun kaupunki Fin Fun -hankkeen -lainojen takaajana vai ei. Edustajistokeskusteluissa hanketta vastustettiin lähinnä vetoamalla taloudellisiin laskelmiin, kun taas hanketta kannatettiin siksi, että SKDL vastusti ”kaikkea” sekä nuorison ja lasten huomioimisella. Äänestysten jälkeen hanketta vastustava kanta voitti. Edustajistolle tuli myös yhdeksän jäsenjärjestön kielteiset kannanotot hankkeeseen liittyen.²⁴⁹ Kaupunki ei lopulta rakentanut vesipuistoa.

Turkuhallia kaavailtiin rakennettavaksi vuoden 1991 Jääkiekon maailmanmestaruuskisoja varten. Kunnallissihteeri Lauri Lehti esitti kunnallisjärjestön ottavan hallin rakentamiseen myöntyväisen kannan, mikäli SDP ja Kokoomus hyväksyisivät kunnallisjärjestön esittämän neljäntoista kohdan vaatimuslistan. Vaatimuslista sisälsi mm. esityksiä sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseksi. Asiasta käydyssä keskustelussa käytettiin lähinnä hanketta vastustavia puheenvuoroja. Äänestyksessä kunnallistoimikunnan esittämä sopimus voitti kuitenkin hankkeen suoran vastustamisen tiukasti 15–13.²⁵⁰ Halli nousi vielä uudestaan edustajistossa esille, kun kunnallisjärjestön täytyi ottaa kantaa sen rakennuspaikasta. Kunnallistoimikunta oli esittänyt rakennuspaikaksi Impivaaraa, mutta edustajistossa nousi esille myös Artukainen ja Kupittaa. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan saanut kannatusta, joten edustajisto joutui äänestämään Artukaisen ja Impivaaran välillä, josta jälkimmäinen tuli valituksi edustajiston esitykseksi äänin 8-24.²⁵¹ Lopulta halli rakennettiin Artukaisiin.

²⁴⁷ ptk 9.5.1985, liite ”Kannanotto liikenteen vaihekaavasta”. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1985, k3, KansanA.

²⁴⁸ ptk 28.11.1985. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1985, k3, KansanA.

²⁴⁹ ptk:n 27.11.1986 liite 3. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1986, k3, KansanA.

²⁵⁰ ptk 28.3.1987. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1987, k3, KansanA.

²⁵¹ ptk 4.2.1988. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1988, k3, KansanA.

Osapuolisodan loppuminen toimi SKDL:n kunnallisjärjestön kauden 1986–87 toimintakertomuksen mukaan jäsenistöä aktivoivana tekijänä. Monet vanhat jäsenet palasivat sekä uusia liittyi kunnallisjärjestöön. Hehkutus oli lopulta pitemmällä tähtäimellä katsottuna liioiteltua: 80-luvun loppuun mennessä jäsenjärjestöjen lukumäärä väheni. Kun vuonna 1988 jäsenjärjestöjä kerrottiin olevan 90, oli niitä vuonna 1989 enää 65. Jäsenjärjestöjen lukumäärän pieneneminen voidaan pohtia johtuneen jäsenmäärän vähenemisestä, mikä näkyi myös SKP:n osastojen yhdistämisenä sekä SKP:n hajoamisesta. Myös Järjestötalo aiheutti kunnallisjärjestölle päänvaivaa 80-luvulla. Vuoden 1984 alussa sattui talossa vesivahinko ja samana vuonna taloon myös murtauduttiin. Toimikaudella 1985–1986 sattui jälleen vesivahinko ja sen korjaustöistä syttyi tulipalo. Ehkäpä jatkuvat vastoinkäymiset vaikuttivat siihen, että vuonna 1988 kunnallisjärjestö möi järjestötalon ja muutti seuraavana vuonna uusiin tiloihin osoitteeseen Hakakatu 13.²⁵²

Kunnallisjärjestön tiedotustoiminnan osalta vuonna 1985 sovittiin Kansan Uutisten kanssa, että seuraavan vuoden joulukuusta vuoden 1987 eduskuntavaaleihin asti KU – Uusi Päivä ilmestyisi joka viikko. SKDL:n Turun kunnallisjärjestölle tulikin täten järkytyksenä Kansan Uutisten ehdotus lehden lopettamisesta alkuvuonna 1986. Kunnallisjärjestö vetosikin SKDL:n johtoon lehden ilmestymisen turvaamiseksi jatkossa, etenkin kun edessä olivat eduskuntavaalit. Järjestön mielestä lopettamista eivät puoltaneet taloudelliset eivätkä poliittiset tekijät.²⁵³

Lopulta lehti lopetettiin, mutta vasta eduskuntavaalien jälkeen. Turkulaiset eivät kuitenkaan lannistuneet, vaan perustivat vuonna 1987 Turun Uusi Päivä -nimisen lehden Turun kansandemokraattien omaksi tiedotusvälineeksi. Varoja lehdelle ei pääkaupungista herunut, joten julkaisua alettiin tehdä talkootyöllä. Olihan oman lehden merkitys turkulaisille tullut vuosien saatossa selväksi. Kun edesmennyt KU – Uusi Päivä perustettiin, todettiin SKDL:n tiedotustoiminnan heti tehostuneen, koska ”[e]nää ei oikeistolainen ’tiedotusmafia’ voi sivuuttaa vaikutustamme, koska käytettävissämme on oma lehti”²⁵⁴

Kunnallisjärjestössä päätettiin, ettei lehti saanut tuottaa tappiota. Ensimmäisenä vuonna julkaisu tuotti voittoa, ilmestyttyään kuusi kertaa, reilut 27 000 markkaa. Talkootyön merkitys kasvoi entisestään, kun kunnallisjärjestön vähensi työntekijöitään vuonna 1989. Kaksi vuotta myöhemmin lehti levittäytyi myös ympäryskuntiin mm. Lietoon, Halikkoon ja Saloon. Vuonna 1991 jouduttiin

²⁵² Toimintakertomus kaudelta 1985–1986; Toimintakertomus kaudelta 1986–1987; Toimintakertomus kaudelta 1988–1989. D Toimintakertomukset, k52; Katsaus toimintakaudelta 1989–1990, ptk:n 22.3.1990 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

²⁵³ SKDL:n johdolle esitetty ”KU-Uusi Päivä, tausta ja pikaisia toimenpiteitä vaativat tehtävät” -niminen dokumentti, päivätty 4.4.1986. H julkaisutoiminta. KU – Uusi Päivä 1986–1987, k52, KansanA.

²⁵⁴ Luonnos toimintasuunnitelmaksi kaudelle 1986–1987, ptk:n 18.3.1986 liite. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1986, k3; Toimintakertomus kaudelta 1987–1988. D Toimintakertomukset, k52KansanA.

tosin päätöstä lehden tappiottomuudesta rikkomaan johtuen samana vuonna pidetyistä eduskuntavaaleista sekä Suomea kohdanneesta taloudellisesta lamasta, jotka käänsivät julkaisutoiminnan tappiolliseksi.²⁵⁵ 80-luvun ja 90-luvun taitteessa Lehti ilmestyi tavallisesti 7-8 kertaa vuodessa.

SKDL:n Turun kunnallisjärjestön 80-luku päättyi merkittävään tapahtumaan, kun vuonna 1990 perustettiin Vasemmistoliitto SKP:n, SKDL:n ja SNDL:n pohjalle kaikille avoimessa kokouksessa. Päätös johti siihen, että SKP:stä muutama vuosi takaperin erotetut vähemmistöläiset toimivat jälleen samassa puolueessa enemmistöläisten kanssa. Uuteen puolueeseen liittymistä käsiteltiin edustajistossa vuoden 1989 marraskuussa, tosin mitään keskustelua aiheesta ei kirjattu pöytäkirjaan, vaan muutos vain todettiin.²⁵⁶ Vasemmistoliiton perustamisen takia myös kunnallisjärjestön sääntöjä muutettiin. Sääntöjen osalta Annika Lapintie esitti muutaman muun kannattamana, että kunnallisjärjestöön saisi kuulua myös henkilöjäseniä. He kuitenkin peruivat ehdotuksensa, kun kunnallistoimikunnan esittämän jäsenjärjestöjäsenyyden puolesta pidettiin kuusitoista puheenvuoroa.²⁵⁷ Lopulta toukokuussa 1990 SKDL:n Turun kunnallisjärjestön nimi muuttui Turun Vasemmistoliitoksi²⁵⁸.

Toisin kuin SKDL:n Turun kunnallisjärjestössä Vasemmistoliitosta käytiin vilkasta keskustelua SKP:n Turun kaupunkijärjestössä. Vähemmistö oli asian suhteen hajanainen ay-ryhmittymän ajaessa ”yhtenäistä vasemmistoa”, kun taas jyrkemmän linjan kannattajat olivat SKP:n säilyttämisen kannalla. Osa meni ilmeisesti myös jyrkempää linjaa ajaneiden perustamaan KTP:hen.²⁵⁹ Ennen uuden puolueen perustamiskokousta kehotti SKP (y):n työpaikkatoiminnasta vastannut sihteeri Arto Viitaniemi vähemmistökommunisteja osallistumaan perustamiskokoukseen. Tavoitteena oli Vasemmistoliiton perustaminen ”väljänä rakenteena”, jossa kommunistit voisivat toimia myös SKP:n jäseninä. Hän nostatti toiveita kokouksen osalta huomauttamalla, että ”[n]yt jo on saatu murtuma Käkelän (Reijo Käkelän, silloisen SKDL:n puheenjohtajan ja keskeisen uuden puolueen puuhamiehen, jonka ajatuksena oli Vasemmistoliitto ilman vähemmistöläisiä - HS) ajamaan ahtaaseen malliin”. Vasemmistoliittoon liittymistä vastustaneiden puolelta pidettiin puoluetta sen sijaan pikkuporvarillisena ja siihen olevan järjestäytymässä SKP:n vastustajat.²⁶⁰

²⁵⁵ Toimintakertomus kaudelta 1986–1987; Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52; Katsaus toimintakaudelta 1991–1992, ptk 28.3.1992 liite 3. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁵⁶ ptk 2.11.1989. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

²⁵⁷ ptk 10.5.1990. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

²⁵⁸ Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

²⁵⁹ Dellinger 2013, 69–70, 89.

²⁶⁰ ptk 21.3.1990. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1990, k4, KansanA.

Devan puolelta esitettiin myös vuonna 1990 neuvotteluja valtuustoryhmien yhdistymisestä, mihin SKDL:n kunnallisjärjestö ei ottanut kantaa, koska kysymys oli valtuustoryhmien välisestä asiasta²⁶¹. Saman vuoden aikana kaupunginvaltuustossa toimivat vähemmistöläiset siirtyivät kuitenkin Vasemmistoliiton valtuustoryhmään Kaija Sinervää lukuun ottamatta²⁶². Kysymys Vasemmistoliittoon kuulumisesta jakoi SKP (y):n kahtia Turussa sekä sekoitti puolueen toiminnan 90-luvun alussa. Osa oli sitä mieltä, että Vasemmistoliittoon tuli liittyä, kun taas osa halusi säilyttää SKP:n ja toimia sen puitteissa. Jälkimmäiset näkivät Vasemmistoliiton liittona, johon voisivat liittyä myös SKP:n jäsenet. Vasemmistoliitolle ei Turussa kaksoisjäsenyys kelvannut, vaan he vaativat puolueeseen liittymistä yksittäisinä henkilöinä.²⁶³ Martti Leppänen totesikin osuvasti SKP (y):n tilanteesta Turussa vuonna 1992, että: ”Totuuden kiertämistä on jollei sanota rehellisesti, että sekamelska ja toimimattomuus on seurausta vasemmistoliitosta ja siihen meidän väkemme suhtautumisesta eri tavalla ja siitä seurauksena on puolueen toiminnan ajalehtiminen”.²⁶⁴ Seuraavan vuoden vuosikokouksessa kävi ilmi vähemmistöläisten siirtymisen Vasemmistoliittoon jatkuneen²⁶⁵.

²⁶¹ Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

²⁶² Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52; SKP:n kaupunkijärjestön toimintakertomus vuodelta 1990, ptk:n 21.3.1991 liitteenä. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1991, k4, KansanA.

²⁶³ ptk 21.3.1991. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1991, k4, KansanA.

²⁶⁴ ptk 24.2.1992. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1992, k4, KansanA.

²⁶⁵ ptk 16.3.1993. Ca SKP:n Turun kaupunkijärjestön vuosikokous 1993, k4, KansanA.

8. 1990-luvun haasteet: suuresta lamasta uudelle vuosituhanalle 1992–2000

Vuonna 1992 olivat edessä jälleen kunnallisvaalit, joihin valmistauduttiin lama-Suomen tunnelmissa. Toimikauden 1991–1992 katsauksen mukaan Suomessa oli lähes 350 000 työtöntä. Turun katsottiin joutuneen suurtyöttömyyden sekä oikeisto–SDP-akselin politiikan seurauksena katastrofaaliseen tilaan. Katsauksen mukaan oikeisto esitti kaupungin velan vähentämiseksi ”kaupungin liikelaitosten, puhelin, pesulain, siivoustoimen ja halkosahan myyntiä sekä energialaitoksen, sataman ja liikennelaitoksen yhtiöittämistä, että kaupungin talo- ja katurakennustyöt supistetaan minimiin, että ulkoilu ja leirintäalueet vuokrataan ulkopuolisille ja että urheiluseuroilta ryhdytään perimään liikuntapaikkojen käyttökorvauksia”.²⁶⁶

Valtuustoryhmän puheenjohtajan Sauli Saarisen mukaan Turun taloudellinen tilanne oli poikkeuksellisen vakava, koska kaupunki ei voinut ottaa lisälainaa eikä purettavia rahastoja ollut. Kaupungin oli pakko karsia menojaan. Vasemmistoliiton tavoite vuoden 1992 lisätalousarvion osalta oli, etteivät menovähennykset kohdentuisi sosiaali-, terveys- ja muihin peruspalveluihin ja lapsiperheisiin.²⁶⁷ Vaikka taloudellinen tilanne oli äärimmäisen vakava ja Suomessa vallitsi massatyöttömyys, ei Turun Vasemmistoliitossa oltu täysin luottavaisia tulevien kunnallisvaalien osalta. Pelkona oli, että taloudellinen tilanne ja työttömyydestä johtuva epävarmuus laskisivat äänestysaktiivisuutta. Vähäinen äänestysprosentti koituisi Vasemmistoliiton tappioksi. Kunnallisvaalikampanjan erityisenä kohteena ajateltiin peruskannattajia sekä nuoria että naisia. Tavoitteena oli vasemmistoenemmistön palauttaminen Turkuun. Mahdollisena pidettiin myös ennenaikaisia eduskuntavaaleja.²⁶⁸

Turun Vasemmistoliitto ja SKP:n kaupunkijärjestö kävivät myös tavanomaiset neuvottelut vaaleihin valmistautumisesta. Tällä kertaa jo osapuolivuosilta tavaksi muodostunut menettely ei enää käynyt. Kaupunkijärjestön puheenjohtajan Pekka Aaltosen ehdotus, että kaupunkijärjestön ja kunnallisjärjestön ehdokkaat esiintyisivät vaaleissa samalla listalla ja näiden saamien äänimäärien mukaan jaettaisiin luottamuspaikat ja kaupungin avustukset, ei enää sopinut Vasemmistoliitolle. Kunnallisjärjestön puheenjohtajaksi vuonna 1989 valittu Raimo Huhtanen linjasi, että ”[a]siasta on keskusteltu Kunnallisjärjestössä ja todettu, että entinen kirjallinen sopimuskäytäntö on mennyttä

²⁶⁶ Katsaus toimikaudelta 1991–1992, ptk:n 28.2.1992 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA. Esityksen oikeisto teki vuoden 1992 budjettikäsitteilyn yhteydessä.

²⁶⁷ Valtuustoryhmän puheenjohtajan Sauli Saarisen puheenvuoro, ptk:n 28.3.1992 liite 3. Ca Turun Vasemmistoliiton kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁶⁸ Vuoden 1992 toimintasuunnitelman luonnos, ptk:n 9.4.1991 liite. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

aikaa, että tulevassa kunnallisvaalissa palataan entiseen normaaliin käytäntöön”. Ehdokkaan sai asettaa kunnallisjärjestöön kuuluva perusjärjestö ja ehdokkaan tuli olla Vasemmistoliiton jäsen tai puolueisiin sitoutumaton.²⁶⁹

Vasemmistoliitto kärsi ensimmäisissä vaaleissaan kuitenkin tappion verrattua vuoden 1988 kunnallisvaaleihin. Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna tuli tappiota 2,6 % ja kahden valtuustopaikan menetys. Vasemmistoliitolla oli vuoden 1992 vaalien jälkeen 11 valtuustopaikkaa. Yhteiskunnallisen tilanteen ja passiivisuuden nähtiin kunnallisvaaliarviossa näkyneen ongelmina ehdokasasettelussa. Positiivista sen sijaan oli naisten ja nuorten aktiivinen kampanjointi ja se, että Annika Lapintie oli vaalien ääniharava Turussa 3481 äänellä.²⁷⁰ Vasemmistoenemmistö jäi kuitenkin yhden paikan päähän.

Turun Vasemmistoliitto meni vaaleihin uuden puheenjohtajan johtamana, kun vuoden 1992 alussa Raimo Huhtanen hävisi pienimmällä mahdollisella marginaalilla äänin 15–16 puheenjohtajuuden Harri Merisaarelle²⁷¹. Vuosien 1991–1992 toimintakatsauksessa perusteltiin vaihtoa sillä, ettei kunnallisjärjestön johto ollut täysin tehtäviensä tasalla. Myös ”[j]ohdon julkiset erimielisyydet ja ristiriitaiset kannanotot ovat saattaneet jäsenistön ja kannattajakunnan ristiriitaisten tunteiden valtaan ja vaikeuttanut uusien jäsenten tuloa”.²⁷² Ottaen huomioon, että entinen puheenjohtaja hävisi äänestyksen vain yhdellä äänellä, ei johdonvaihdos ollut kuitenkaan niin selvä asia kuin toimintakatsauksessa annettiin ymmärtää.

Vaalien jälkeen Turun taloudellinen tilanne heikkeni. Sauli Saarinen kertoi Turun talouden olevan vuonna 1994 entistä tiukemmalla. Työttömyyden ennakoitiin nousevan lähemmäksi kolmeakymmentä prosenttia sen hetkisestä 23 prosentista. Vasemmistoliittolaiset vaativatkin budjettikäsittelyssä esityksiä työllisyyden ja toimeentulon turvaamiseksi. Kuvaavaa yleiselle tilanteelle oli se, että marraskuussa Vasemmistoliiton suunnittelusihteeri Jarmo Lindèn kertoi edustajistolle, että mahdolliset ennenaikaiset eduskuntavaalit tuli huomioida seuraavan vuoden toimintasuunnitelmia laadittaessa.²⁷³

²⁶⁹ ptk 3.2.1992 Turun Vasemmistoliiton ja SKP:n Turun kaupunkijärjestön neuvottelutilaisuudesta vuoden 1992 kunnallisvaaleja varten. C Neuvottelukokoukset SKP:n Turun kaupunkijärjestön kanssa 1978–92, k52, KansanA.

²⁷⁰ Yhteenveto kunnallisvaaleista 1992, ptk:n 4.6.1992 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁷¹ ptk 28.3.1992. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁷² Katsaus toimikaudelta 1991–1992, ptk:n 28.3.1992 liitteenä. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁷³ ptk 11.11.1993. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

Vuonna 1995 kunnallisjärjestön nimi muuttui virallisesti Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestöksi. Samana vuonna pidettäviin eduskuntavaaleihin nähtiin kunnallisjärjestön lähtöasetelmien sen sijaan olevan haasteelliset. Vaaleja varten tuli varainhankintaa tehostaa, koska muuten vaalityö oli jäämässä vähiin, eikä edes vaalityöntekijää voitaisi palkata. Syynä kireään talouteen olivat edellisten kunnallisvaalien tulos, laman takia vähentyneet ilmoitustulot ja ”hallintokuntien voimakas karsinta”.²⁷⁴ Kunnallissihteerin työaika oli myös vähennetty kuuteentoista tuntiin viikossa²⁷⁵. Vasemmistoliitto menestyi vaaleissa kuitenkin hyvin. Turussa puolueen saama äänimäärä kasvoi noin 2500 äänellä edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna. Kokonaisäänimäärä oli 16101 (17,3 %).²⁷⁶ Kyseessä oli ensimmäinen vaalivoitto eduskuntavaaleissa kahteenkymmeneen vuoteen. Kansanedustajiksi Turun eteläisestä vaalipiiristä valittiin Annika Lapintie ja Mikko Immonen.

Vaalien jälkeen puolue meni Paavo Lipposen johtamaan hallitukseen yhdessä SDP:n, Kokoomuksen, Vihreiden ja RKP:n kanssa. Vasemmistoliiton puheenjohtajan ja ministerin Claes Andersonin erityisavustaja Jarmo Lindèn selosti puoleen hallituspolitiikkaa edustajiston kokouksessa marraskuussa 1995, jolloin aiheesta käydyssä keskustelussa hallituspolitiikkaan suhtauduttiin kriittisehköön sävyyn²⁷⁷.

Vuonna 1996 olivat edessä jälleen kunnallisvaalit. Saman vuoden toimintasuunnitelman mukaan kunnallisjärjestön tuli valmistautua vaaleja varten ”erittäin huolellisesti”. Syynä oli kansalaisten tuntema ”[e]pävarma tulevaisuus” johtuen työttömyydestä ja sosiaalisiin etuisuuksiin kohdistuneista leikkauksista. Epävarmuuden odotettiin näkyvän vaaleissa jälleen äänestyspassiivisuutena, kuten ennakoitiin edellistenkin kunnallisvaalien osalta. Myös puolueen hallitusaseman odotettiin vaikuttavan äänestyskäyttäytymiseen. Tavoitteena oli silti nostaa puolueen paikkamäärä kaupunginvaltuustossa yhdestätoista viiteentoista.²⁷⁸

Vaikka vasemmistupuolueet olivat jääneet vuoden 1992 kunnallisvaaleissa yhden paikan päähän enemmistöstä, olivat voimasuhteet muuttuneet kuluneen valtuustokauden aikana, kun yksi Vihreiden valtuutettu loikkasi SDP:hen. Myös Vasemmistoliitossa tapahtui loikkaus, kun Aki

²⁷⁴ Toimintasuunnitelma vuodelle 1995, ptk:n 17.11.1994 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁷⁵ Katsaus toimikaudelta 1994–1995, ptk:n 16.11.1995 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁷⁶ Katsaus toimikaudelta 1994–1995, ptk:n 16.11.1995 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁷⁷ ptk 16.11.1995. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁷⁸ Turun Vasemmistoliiton toimintasuunnitelma toimikaudelle 1996, ptk:n 16.11.1995 liite 3. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

Lindèn siirtyi sosialidemokraattien ryhmään vuoden 1994 aikana. Alun perin vähemmistöläisten valtuustoryhmässä ollut Lindèn löysi lopulta poliittisen kotinsa SDP:stä. Valtuustoryhmän vuosikertomuksessa ei kuitenkaan pidetty loikkaa negatiivisena asiana: ”Keskimääräinen vasemmistolaisuus ryhmässämme kohosi, ei välttämättä demareilla.”²⁷⁹ SDP:n valtuustoryhmä kasvoi entisestään vielä valtuustokauden lopussa, kun sen ryhmään sitoutumattomaksi loikkasi yksi valtuutettu Keskustasta²⁸⁰. Valtuustokautta varjostivat jälleen julkisuudessa puheet Turun taudista. Syynä olivat kokoomuslaisen kaupunginjohtaja Juhani Lepän tuomitseminen ns. Matintalo-kauppojen takia käräjäoikeudessa ehdolliseen vankeusrangaistukseen sekä jälleen epätavallisen runsaat puolueloikkaukset.²⁸¹

Turun Vasemmistoliiton pelko äänestyspassiivisuudesta vuoden 1996 kunnallisvaaleissa osoittautui oikeaksi. Äänestysaktiivisuus romahti alle kuuteenkymmeneen prosenttiin. Heikommin kaupungissa oli tätä ennen äänestetty kunnallisvaaleissa kuusikymmentä vuotta sitten.²⁸² Puolue kärsi pienen tappion, joka ei kuitenkaan vaikuttanut puolueen paikkalukuun²⁸³. Vuonna 1999 järjestettiin taas eduskuntavaalit, joissa eduskuntaan tulivat valituksi jälleen Annika Lapintie ja Mikko Immonen. Tosin näissäkin vaaleissa puolue kärsi 1,4 prosenttiyksikön tappion 11,9 % ääniosuudella Varsinais-Suomessa²⁸⁴.

Kunnallispoliittisista kysymyksistä nousi 90-luvun alussa esille mm. kaupungin raakaveden hankinta. Suunnitelmana oli, että Turkuun tulisi vesi Pyhäjärvestä. Kunnallisjärjestö asettui vastustamaan Pyhäjärvihanketta edustajistossa käydyn äänestyksen jälkeen. Sen sijaan kunnallisjärjestön kantana oli Aurajoen kehittämissuunnitelman kiirehtiminen.²⁸⁵ Kaupunki jätti asian 90-luvun alussa kuitenkin vielä avoimeksi²⁸⁶. Vuosikymmenen puolivälissä nousivat esille kunnallisjärjestössä, kunnallistoimikunnassa ja valtuustoryhmässä etenkin kaupungin työllisyyttä edistävät toimenpiteet. Raimo Huhtanen teki esimerkiksi aloitteen kaupungin velvollisuudesta tarjota vähintään puoli vuotta kestävä työpaikka niille turkulaisille, joille oli täyttymässä 500 työttömyyspäivää. Vuoden 1996 valtuustoryhmän toimintakertomuksessa valiteltiin, että Vasemmistoliitto oli jäänyt yksin työllisyyttä edistävien ratkaisujensa kanssa. ”[E]ivät edes demarit

²⁷⁹ sama; Vasemmistoliiton valtuustoryhmän toimintakertomus vuodelta 1994, Katsaus toimikaudelta 1994–1995 yhteydessä, ptk:n 16.11.1995 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁸⁰ Jokela 1999, 290.

²⁸¹ Lahtinen 2014, 186; TS 6.10.1996 ”SDP on jyrännyt Turussa koko vaalikauden”.

²⁸² Jokela 1999, 290.

²⁸³ TS 21.10.1996 ”Vaalitulos”.

²⁸⁴ Tilastokeskuksen vuoden 1999 eduskuntavaalitulos vaalipiireittäin.

<<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/suuret puolueet99vp.html>> [luettu 23.11.2014].

²⁸⁵ Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52, KansanA.

²⁸⁶ Lahtinen 2014, 186.

ole tukeneet niitä”. Esille nousivat 90-luvun puolessavälissä myös mm. uuden pääkirjaston rakennuspaikka ja vahvasti myös terveydenhoitoa koskeneet kysymykset.²⁸⁷ Vuoden 1997 lopussa edustajisto myös päätti esittää Vasemmistoliitolle ja Suomen hallitukselle kansanäänestyksen järjestämistä EMU-jäsenyydestä²⁸⁸.

Kunnallisjärjestön taloudellinen tilanne oli edellisten kunnallisvaalien (menetetyistä luottamuspaikoista aiheutunut tulojen vähentyminen) ja laman takia edelleen vaikea. Puolue sai kuitenkin vuoden 1996 kunnallisvaaleja varten huomattavaa vaalitukea ehdokkailta, ay-järjestöiltä sekä Uuden Päivän ilmoitushankinnan osalta entiseltä kansanedustajalta Anna-Liisa Jokiselta. Kunnallisjärjestön talouden osalta on merkillepantavaa, että vuosien 1992–1995 välisenä aikana vain kolme jäsenjärjestöä hoiti jäsenmaksuvelvoitteensa. Jäsenmaksuista saatavat tulot olivat kuitenkin sen verran pienet, ettei niillä ollut merkittävää merkitystä kunnallisjärjestön tuloihin. Maksu kun oli vain kaksi markkaa jäseneltä.²⁸⁹ Koska maksun merkitys oli niin marginaalinen, päätettiin vuonna 1998 edustajistossa, ettei jäsenmaksua peritä enää seuraavalta vuodelta. Kunnallistoimikunta oli alun perin esittänyt maksun pysyvän samana, mutta edustajistossa päätettiin toisin.²⁹⁰

Vuoteen 1990 tullessa oli SKDL:n Turun kunnallisjärjestön järjestötyö heikentynyt. Vasemmistoliiton perustaminen ei tuonut tilanteeseen kaivattua muutosta, vaan tilanne meni päinvastoin entistä huonompaan suuntaan. Puolueen perustamisvuonna 1990 oli kunnallisjärjestöllä 56 jäsenjärjestöä, joista osa toimi erittäin aktiivisesti ja osa taas oli vain nimellisesti olemassa. Edeltävänä vuonna oli jäsenjärjestöjä ollut vielä 65. Vuoden 1992 toimintasuunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi ”toimiva perusjärjestö jokaiselle kaupunginosa-alueelle” ja tavoitteen mukaisesti järjestettiin kaupunginosissa tilaisuuksia. Myös uusia jäsenjärjestöjä perustettiin.²⁹¹

Sytä perusjärjestöjen tilanteeseen haettiin muuttuvasta päätöksentekojärjestelmästä, yleisestä politiikankielteisyydestä sekä päätöksenteon individualisoitumisesta, johon vaikutti ”asioiden lyhyt valmistelu ja erityisesti lyhyt päätöksenteko-aika, joka on merkinnyt, että järjestöt ovat jääneet yhä enemmän syrjään kunnallisessa päätöksenteossa.” Jäsenhankintakilpailu ei myöskään ollut

²⁸⁷ ptk 11.11.1993. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994; Vasemmistoliiton valtuustoryhmän toimintakertomus vuodelta 1996, ptk:n 26.3.1998 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁸⁸ ptk 20.11.1997. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁸⁹ Katsaus toimintakaudelta 1996–1997, ptk:n 20.3.1997 liitteenä. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁹⁰ ptk 5.11.1998. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁹¹ Katsaus toimintakaudelta 1990–1991. D Toimintakertomukset, k52; Vuoden 1992 toimintasuunnitelman luonnos, ptk:n 9.4.1991 liitteenä. Ca SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1989–1991, k3, KansanA.

onnistunut tuomaan mainittavasti lisää jäseniä.²⁹² Järjestöllisten ongelmien katsottiin palautuvan poliittisen kulttuurin ja kansalaisten ajattelutavan muutokseen, joihin perinteisen järjestöväen oli vaikea sopeutua. Toisaalta jo Liike 88:n yhteydessä perinteinen järjestöväki oli suhtautunut epäluuloisesti uusien ihmisten mukaantuloon ja uudenlaisiin toimintatapoihin, mikä näkyi jättäytymisenä Vasemmistoliiton ulkopuolelle.

Koko 90-luvun kunnallisjärjestön suurimpana haasteena oli jäsenhankinta sekä jäsenjärjestöjen toiminnan tehostaminen. Vuonna 1998 perustettiinkin järjestöjaosto vastaamaan järjestötoiminnassa esiin nousseisiin haasteisiin. Jäsenjärjestöjen lukumäärä pyöri 90-luvulla kolmenkymmenen paikkeilla, ollen vuoden 1998 lopussa 34.²⁹³ Jäsenmäärästä kertoo se, että 90-luvun alkupuolella kunnallisjärjestön jäsenjärjestöissä 647 jäsentä ja 19 vapaajäsentä. 90-luvun loppua kohden jäsenmäärä laski edelleen, ollen 502 vuoden 1997 lopussa.²⁹⁴

Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön toiminnan kannalta erittäin tärkeää tiedotustoimintaa kohtasivat 90-luvulla myös suuret haasteet. Talkootyöllä tehty Turun Uusi Päivä oli perustamisestaan lähtien tuottanut voittoa, mutta vuonna 1991 sen tulos kääntyi miinukselle. Syynä olivat vuoden 1991 eduskuntavaalit sekä lamasta johtunut ilmoitustulojen väheneminen. Toimikauden 1991–1992 katsauksessa korostettiin Anna-Liisa Jokisen panosta lehden ilmoitushankinnassa: ”Ilman Anna-Liisan panosta, tappio olisi muodostunut vieläkin suuremmaksi.” Vuoden aikana lehteä levitettiin lähes 200 000 kappaletta sen ilmestyessä pääsääntöisesti 16-sivuisena kahdeksan kertaa.²⁹⁵

Vuonna 1993 lehti muutti nimensä Varsinais-Suomen Uudeksi Päiväksi. 80- ja 90-lukujen taitteessa lehti oli ilmestynyt 7-8 kertaa vuodessa, mutta ilmoitustulojen vähentymisen myötä lehti ilmestyi 90-luvun loppuun asti tavallisesti viisi kertaa vuodessa, vuonna 1994 tosin vain neljä kertaa.²⁹⁶ Jokisen panos lehden ilmoitustulojen hankkijana tuli kunnallisjärjestön 90-luvun toimintakertomuksissa esille. Kun lehden päätoimittajana toiminut Tapio Anttila jätti paikan vuonna 1998, esitti hän ”suuret kiitokset Anna-Liisa Jokiselle uhrautuvasta ja tuloksekkaasta UP:n

²⁹² Toimintasuunnitelma vuodelle 1993, ptk:n 4.6.1992 liite; Katsaus toimikaudelta 1993–1994, ptk:n 29.3.1994 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁹³ Kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma toimikaudelle 1999, ptk:n 5.11.1998 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁹⁴ Katsaus toimikaudelta 1993–1994, ptk:n 29.3.1994 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994; Katsaus toimintakaudelta 1997–1998, ptk:n 26.3.1998 liitteenä. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁹⁵ Katsaus toimikaudelta 1991–1992, ptk:n 28.3.1992 liitteenä. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

²⁹⁶ Katsaus toimikaudelta 1993–1994, ptk:n 29.3.1994 liite. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1992–1994, k3, KansanA.

ilmoitushankinnasta”. Samalla hän kiinnitti huomiota tietotekniikan ja Internetin rooliin ”lehtityön kehittämisessä”.²⁹⁷

Varsinais-Suomen Uuden Päivän merkitys kunnallisjärjestön tiedotuskanavana koettiin koko 90-luvun ajan erittäin suureksi. Kunnallisjärjestö sai esityksiään ja päätöksiään myös paikallisten tiedotusvälineiden avulla aikaisempaa paremmin julkisuuteen 90-luvun puolivälissä. Kyse oli nähtävästi vain ohimenevästä vaiheesta, kun toimikauden 1997–1998 osalta kunnallisjärjestön päätöksiä ja esityksiä ”tarjottiin julkaistavaksi yleisissä tiedotusvälineissä heikoin menestyksin”.²⁹⁸

²⁹⁷ ptk 26.3.1998. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

²⁹⁸ Katsaus toimikaudelta 1995–1996, ptk:n 16.11.1995 liite; Katsaus toimikaudelta 1996–1997, ptk:n 20.3.1997 liite; Katsaus toimintakaudelta 1997–1998, ptk:n 26.3.1998 liitteenä. Ca Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön edustajiston pöytäkirjat 1995–1999, k3, KansanA.

9. Hidasta näivettymistä: Kunnallisjärjestö 2000–2012

Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön haasteet jatkuivat uudella vuosituhanella. Vuonna 2000 pidettiin sekä presidentinvaalit että kunnallisvaalit. Vuosituhannen ensimmäisissä kunnallisvaaleissa puolue kärsi yhden paikan tappion saaden 14,5 prosenttia annetuista äänistä. Huolestuttavampaa oli kuitenkin se, että vaaleissa äänestysaktiivisuus nousi vain hiukan viidenkymmenen prosentin yläpuolelle.²⁹⁹

Kunnallisjärjestö asetti selkeät tavoitteet vuodelle 2001 ja myös välineet niiden saavuttamiseksi. Tavoitteena oli näkyvyyden parantaminen ja osastojen toiminnan edistäminen. Toiminnan painopisteen tuli olla lähiöissä. Näkyvyyden parantamisen osalta tuli laatia yhteinen tiedotusstrategia kunnallisjärjestölle ja valtuustoryhmälle. Sekä yleisö- että lähiötilaisuuksia tuli järjestää sekä uudistaa Uuden Päivän ulkoista ilmettä. Järjestöt olivat aktivoituneet kunnallisvaalien alla ja tämän aktiivisuuden tuli jatkua myös tulevalla toimikaudella.³⁰⁰

Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestö siirtyi uudelle vuosituhanella järjestöjen toiminnan parantamiseen tähänneen suunnitelman siivittämänä. Suunnitelman laadintaan vaikuttavina tekijöinä olivat kunnallisvaalitappio, järjestötyötä ja tiedottamista jo 80-luvun lopulta asti kohdanneet ongelmat sekä ilmeisesti myös kunnallissihteerin vaihtuminen vuoden 2000 alusta lähtien Lauri Lehden jäätyä 27 vuoden jälkeen eläkkeelle. Hänen tilalleen tuli Pekka Heikkilä³⁰¹. Kunnallisjärjestön suunnitelmat järjestötoiminnan tehostamiseksi eivät jääneet vain paperille. Kunnallisjärjestö aloitti kunnallisvaaliehdokkaiden ja erilaisten hallintokuntien yhteiset tapaamiset, joissa käsiteltiin hallintokunnissa käsiteltäviksi tulevia kysymyksiä. Myös asuma-alueilla aktivoitiin järjestämällä eri alueilla tilaisuuksia.³⁰²

Vuoden 2004 kunnallisvaaleja ja sen jälkeistä valtuustokautta varten Turun kunnallisjärjestö laati tavoiteohjelman, jossa esitettiin mm. resurssien lisäämistä julkiseen terveydenhuoltoon, terveyskeskusmaksujen poistamista, kuuden tunnin työaikakokeilua sekä päivähoidon ryhmäkokojen turvaamista.³⁰³ Vaikka puolue lisäsi äänimääräänsä kunnallisvaaleissa, oli tuloksena

²⁹⁹ Tilastokeskuksen vuoden 2000 kunnallisvaalien äänestystiedot. <http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-10-29_tie_001_fi.html> [luettu 11.11.2014].

³⁰⁰ Kunnallisjärjestön tavoitteet ja välineet vuodelle 2001 ja Vasemmistoliiton Turun Kunnallisjärjestö ry:n toimintasuunnitelma toimikaudelle 2001 ptk:n 23.11.2000 liitteenä. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰¹ Katsaus toimikaudelta 1999–2000, ptk:n 30.3.2000 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰² Kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma kaudelle 2002, ptk:n 22.11.2001 liite; Toimintakertomus 2002–2003, ptk:n 25.3.2004 liite; ptk 24.11.2005. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰³ Turun kunnallisjärjestön tavoiteohjelma 2004–2008, ptk:n 2.9.2004 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

silti pienehkö tappio prosenteissa mitattuna (14,1 %, edellisiin vaaleihin verrattuna 0,4 prosentin tappio). Paikkamäärä pysyi silti ennallaan kymmenessä.³⁰⁴

Vaalien ehdokashankinnassa kunnallisjärjestö onnistui hyvin. Edellisissä vaaleissa ehdokkaita oli ollut 81, mutta nyt Vasemmistoliitto sai Turussa koottua täyden listan eli sata henkilöä ehdokkaaksi. Lähes kolmasosa ehdokkaista oli nuoria alle 30-vuotiaita ja Mirka Muukkonen kertoi vaalien jälkeen heidän saaneen kymmenen prosenttia äänistä. Vuoden 2005 vuosikokouksen pöytäkirjaan kuitenkin kirjattiin, että vaalityöstä ja siinä esiintyneistä puutteista keskusteltiin vilkkaasti. Vaalityössä esiintyneitä puutteita lueteltiin kauden 2004–2005 toimintakertomuksessa, joita mainittiin olleen mm. puolueen lennäkin liian myöhäinen valmistuminen, liian vähäinen vaalityökoulutus ja vanhempien ehdokkaiden tai jäsenten liian pieni tuki nuorille ehdokkaille.³⁰⁵

Kunnallispoliittisten asioiden osalta nähtiin kunnallisjärjestön olleen 2000-luvun alkuvuosina vaikuttamassa mm. eläkeläisjärjestöjen harkinnanvaraisiin avustuksiin, kirjaston lisäresursointiin ja Runosmäen sosiaali- ja terveysaseman aikaansaamisen käynnistämiseen. Häviöitä sen sijaan kirjattiin mm. erilaisten työllisyyttä parantaneiden toimenpiteiden sekä opetuksen ja terveystalveluiden tason turvaamisen osalta.³⁰⁶

Vuonna 2003 Vasemmistoliitto osallistui seuraavan vuoden talousarviosta ja vuosien 2005–2006 taloussuunnitelmasta käytyihin neuvotteluihin. Vuosien 2003–2004 toimintakertomuksessa pidettiin puolueen saavuttamaa neuvottelutulosta ”siedettävänä”. Tyydyttävä tulos saatiin aikaan työväenpuolueiden välisellä yhteistyöllä, jonka nähtiin hajottaneen oikeistorintaman. Tämä vaikutti Kokoomuksen ja pienten oikeistopuolueiden siirtymiseen ”sosiaalisemmalle linjalle”, minkä tulkittiin vaikuttaneen budjettisopu-neuvotteluiden alkamiseen. Lopulta Vihreät kuitenkin jäivät sovun ulkopuolelle vastustettuaan sosiaalilautakunnan menolisäyksiä.³⁰⁷ Neuvottelujen ansiosta Vasemmistoliitto sai kaupunginhallituksessa aikaan ”pieniä parannuksia” mm. työterveysaseman, kirjaston aineistohankintojen sekä joukkoliikenteen lippuhintojen osalta. Sen sijaan vasemmiston vaatimus terveyskeskusmaksujen poistamisesta hävisi porvareille äänin 37–30. Toimintakertomuksessa korostettiin yhteistyön merkitystä puolueen asettamisen tavoitteiden saavuttamisen kannalta: ”Yksin äänestämällä ei näitäkään tavoitteita olisi saavutettu”.³⁰⁸

³⁰⁴ Tilastokeskuksen vuoden 2004 kunnallisvaalien äänestystiedot. <http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-10-29_tie_001_fi.html> [luettu 11.11.2014].

³⁰⁵ ptk. 11.11.2004; Toimintakertomus 2004–2005, ptk:n 31.3.2005 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰⁶ Toimintakertomus 2001–2002, ptk:n 21.3.2002 liite; Toimintakertomus 2003–2004, ptk:n 23.5.2004 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰⁷ Toimintakertomus 2003–2004, ptk:n 25.3.2004 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³⁰⁸ sama.

Seuraavan vuoden budjettineuvottelut menivät sen sijaan aivan erilaisten sävelten tahdissa, kun Kokoomus ja SDP tekivät vuoden 2004 lopussa kaupunginjohtajasopimuksen, minkä jälkeen kyseiset puolueet runnoivat ”hallintosäännön ja kaupunginhallituksen johtosäännön mieleiseksi”. Protestoidakseen puolueiden toimintaa Vasemmistoliitto äänestyytti kaikki kaupunginjohtajavalinnat häviten äänestykset selvästi. Puolueen muutosesitykset talousarvioon ja vuosien 2005–2007 taloussuunnitelmaan kaatuivat myös selvin numeroin. Puolue jäi kaikissa äänestyksissä selvään vähemmistöön. Kauden 2004–2005 toimintakertomuksessa kritisoitiinkin valtuustoryhmän menettelyä: ”Nyt on ehkä näin vuosien kokemukselle syytä arvioida, jatketaanko valtuustossa äänestämistä omilla tavoitteilla häviten selvin luvuin, vai pyritäänkö yhteistyöhön ja etenemään neuvotellen pienemmin askelin ja vähemmän uholla.” Muiden ryhmien rakentavia ehdotuksia tukemalla sai Vasemmistoliitto kuitenkin myös joitain omia tavoitteitaan edistettyä.³⁰⁹ Vasemmistoliitto jäi SDP:n, Kokoomuksen, Vihreiden ja RKP:n tekemän hallitussopimuksen ulkopuolelle oppositioon.

Vaikka toimintakertomuksessa annettiin selvästi ymmärtää, että puolueen olisi pitänyt olla hallitussopimuksessa mukana, alettiin kaupungissa kuitenkin seuraavien vuosien aikana harjoittaa entistä oikeistolaisempaa politiikkaa. Vuoden 2006 budjettineuvotteluissa Vasemmistoliitto hävisi lähes kaikki äänestykset selvin luvuin 9-2. SDP:n ja Vihreiden käyttäytymisestä budjettineuvotteluissa pääteltiin, ettei Turussa ollut enää muita vasemmistopuolueita kuin Vasemmistoliitto. Edes terveystakesmaksujen poistaminen ei ollut saanut SDP:ltä tukea yhtä valtuutettua lukuun ottamatta. Hallitussopimuksen tulkittiin myös heikentäneen demokratiaa. Vaikka puolue jäikin oppositioon, tuki se muiden puolueiden ”kuntalaisten palveluja vähäisessä määrin turvaavia esityksiä”. Vuoden 2005 toimintakertomuksen mukaan puolue oli ollut vaikuttamassa ratkaisevasti mm. Portsa-kodin ja Kupittaaan monitoimihallin rakentamiseen.³¹⁰

Vuonna 2008 todettiin Turun Vasemmistoliitossa jättäytymisen hallitussopimuksen ulkopuolelle olleen oikea ratkaisu. Puolueen nähtiin kyenneen vaikuttamaan kaupungin politiikkaan myös oppositiosta, kun sen esityksiä meni näinä vuosina myös kaupunginhallituksessa läpi. Kaiken lisäksi Kokoomus suunnitteli vuonna 2007 kaupungin vuokratalojen myymistä, mikä synnytti mielenosoituksen vuokralaisten puolelta. Myös Vasemmistoliitto vastusti vuokratalojen myyntiä ja sai kiitosta vuokralaisten puolelta. Kunnallisjärjestöllä näyttikin olleen aihetta todetta, että ”[v]asemmistolaisella politiikalla on nyt tilausta turkulaisten keskuudessa”, mille antoi perusteita

³⁰⁹ Toimintakertomus 2004–2005, ptk:n 31.3.2005 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁰ Vuoden 2005 Toimintakertomus, ptk:n 30.3.2006 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

myös ns. Toriparkki -hankkeen vastustus. Vuonna 2008 Vasemmistoliiton valtuustoryhmä myös täydentyi yhdellä henkilöllä, kun Heikki Talvitie siirtyi ryhmään SDP:n valtuustoryhmästä.³¹¹

2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa tapahtui kunnallisjärjestössä kaksi merkittävää muutosta. Vuonna 2008 kunnallisjärjestölle valittiin uusi puheenjohtaja, kun nuijan varteen tarttui Mirka Muukkonen³¹². Seuraavana vuonna kunnallisjärjestön nimi muuttui Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestöstä Turun Vasemmistoliitoksi³¹³. Muukkosta ennen 2000-luvulla olivat puheenjohtajina toimineet vuodesta 2003 asti Pirjo Rinne ja 2000-luvun alussa lyhyesti Jari Ketola, jonka vuonna 2002 alkanut puheenjohtajakausi tosin kesti vain vuoden.³¹⁴

Muukkosella oli vuonna 2008 heti edessään kunnallisjärjestön johdattaminen kunnallisvaaleihin. Vaaleissa Vasemmistoliitto sai saman prosenttiosuuden äänistä edellisiin vaaleihin verrattuna (14,1 %) säilyttäen näin paikkamääränsä kymmenessä. Ehdokaslistalla naisten osuus oli suuri. Sadan henkilön ehdokaslistalla lähes puolet (42) oli naisia, mutta nuorten osuus listalla sen sijaan väheni seitsemällä edellisvaaleihin verrattuna ollen 23. Vaikka puolueen äänimäärä kasvoi, tapahtui vaaleissa kuitenkin historiallinen muutos Turussa, kun Vihreät ohitti Vasemmistoliiton valtuutettujen määrässä. Vihreät nousi yhdellätoista valtuutetulla näin ollen kaupungin kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi.³¹⁵ Vasemmistoliiton kannatuksen pysyminen suhteellisesti samana ja äänimäärän kasvu selittynee lähinnä sillä, että vaalien äänestysaktiivisuus hieman kasvoi.

Vaikka vuonna 2008 todettiin, että jättäytyminen hallitussopimuksen ulkopuolelle oli ollut oikea ratkaisu, meni Vasemmistoliitto samana vuonna kaikkien valtuustoryhmien väliseen sopimukseen mukaan, tosin ”nitisten ja natisten, mutta kuitenkin yksimielisesti”. Kauan sopu ei valtuustoryhmien välillä kestänyt, kun Vasemmistoliitto jo seuraavana vuonna erotettiin sopimuksesta. Syynä oli ilmeisesti puolueen valtuutettujen toiminta vuoden 2010 talousarviokäsittelyssä. Puolue kun oli äänestytännyt omat esityksensä valtuustossa häviten ne selkeästi.³¹⁶ Vasemmistoliitto ei voinut hyväksyä eräitä valtuustossa tehtyjä päätöksiä kuten tuottajaliikelaitosten yhtiöittämistä, joka oli kunnallisjärjestön julkaiseman kannanoton mukaan ryhmien välisen sopimuksen vastainen. Kannanotossa myös arvosteltiin oikeiston SDP:n tuella harjoittamaa politiikkaa. Puolue ei

³¹¹ Turun kaupungin talousarvion käsittely vuodelle 2007, ptk:n 30.3.2007 liite; Turun kaupungin vuoden 2008 talousarvion ja vuosien 2008–2010 taloussuunnitelman käsittely, ptk:n 27.3.2008 liite; Toimintakertomus 2008, ptk:n 26.3.2009 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹² ptk 27.3.2008. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹³ Toimintakertomus 2009, ptk:n 25.3.2010 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁴ ptk 21.3.2002; ptk 27.3.2003; ptk 27.3.2008. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁵ Toimintakertomus 2008, ptk:n 26.3.2009 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁶ Toimintakertomus 2009, ptk:n 25.3.2010 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

myöskään voinut hyväksyä vuokra-asuntojen myymistä.³¹⁷ Puolue sai kuitenkin budjettikäsittelyssä läpi ne asiat, joista valtuustoryhmien välisessä sopimuksessa oli sovittu³¹⁸. Vuonna 2011 sen sijaan nousi työväenpuolueiden välinen yhteistyö esille, kun puolueet tekivät yhteisen kunnallisen välikysymyksen SDP:n aloitteesta. Puolueiden kesken aloitettiin ”yhteistyötunnustelut”.³¹⁹

Vuonna 2012 olivat jälleen edessä kunnallisvaalit, joihin puolue otti tavoitteeksi yhden lisäpaikan saamisen³²⁰. Vasemmistoliitto menetti kuitenkin 0,6 % kannatuksestaan edellisiin vaaleihin verrattuna saaden 13,4 % kannatusosuuden. Puolue menetti yhden paikoistaan sekä valtuustossa, mutta myös kaupunginhallituksessa, jossa sillä oli ollut ennestään kaksi paikkaa. Ilahduttavaa oli Vasemmistonuorten puheenjohtajan Li Anderssonin nousu Turussa vaalien ääniharavaksi 2422 äänellä. Nuorten ja naisten kerrottiin vuoden 2012 toimintakertomuksessa menestyneen vaaleissa muutenkin hyvin.³²¹ Samana vuonna kunnallisjärjestön johto vaihtui, kun puheenjohtajaksi valittiin Asko Mäki. Hän voitti Johannes Yrttiahon äänin 36–21.³²²

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Vasemmistoliiton Turun kunnallisjärjestön kannanottojen aiheina olivat erilaiset kaupungissa esiintyneet epäkohdat. Aiheina olivat usein julkisten palvelujen säilyttäminen tai kehittäminen. 2000-luvun alkupuolella kannanotoissa korostuivat terveydenhuoltoon liittyneet kysymykset kuten mm. kirurgisen sairaalan sekä vanhusten- ja terveydenhuollon liian pienet resurssit. Vuonna 2005 Vasemmistoliitto vastusti lähikoulujen lakkauttamista ja kolme vuotta myöhemmin Martin ja Mikaelin kirjastojen sulkemista.³²³ Vasemmistoliittolaiset aktivoituivat vahvasti myös Toriparkin vastustamisessa. Jäseniä oli mukana keräämässä allekirjoituksia vaatimukseen, jossa vaadittiin hanketta kuntaäänestykseen. Lopulta allekirjoituksia tuli 12000, mutta äänestystä ei.³²⁴

Järjestötoiminnan osalta ei 2000-luku tuonut muutosta 80-luvulla alkaneeseen kehitykseen. 90-luvun lopussa jäsenjärjestöjä oli 34, mutta vuonna 2005 niitä oli viisi vähemmän. Järjestöissä oli yhteensä 450 jäsentä³²⁵. Vuoden 2001 toimintasuunnitelmassa oli asetettu tavoitteeksi jäsenmäärän

³¹⁷ Kannanotto ”Vasemmistoliitto ei myy ihmisten koteja”, ptk:n 26.11.2009 liite; Toimintakertomus 2010, ptk:n 31.3.2011. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁸ Toimintakertomus 2009, ptk:n 25.3.2010 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³¹⁹ Toimintakertomus 2011, ptk:n 29.3.2012 liite. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

³²⁰ Kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma kaudelle 2012, ptk:n 24.11.2011 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³²¹ Toimintakertomus 2012, ptk:n 14.3.2013 liite. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

³²² ptk 29.3.2012. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

³²³ ptk 21.3.2002; ptk 27.3.2003; ptk 25.11.2005; ptk 27.11.2008. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³²⁴ Toimintakertomus 2009, ptk:n 25.3.2010 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³²⁵ Toimintakertomus 2004–2005, ptk:n 31.3.2005 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

kasvattaminen viidestäsadasta 560 jäseneseen, jossa epäonnistuttiin.³²⁶ Vuonna 2013 järjestöjä oli yhteensä kolmekymmentä³²⁷. Toimintakauden 2006–2007 toimintasuunnitelmassa kirjattiin kuitenkin erilaisten aihealueiden perusteella järjestäytyneiden järjestöjen olevan toiminnassaan aktiivisia³²⁸. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa yritettiin järjestötoimintaa jälleen tehostaa perustamalla järjestöjaosto. Jaosto järjesti soppatilaisuuksia Turun eri lähiöissä mm. Pansiossa ja Runosmäessä.³²⁹

Uuden Päivän osalta alkoi 2000-luku heikoissa merkeissä. Vuonna 2002 lehti ilmestyi vain kaksi kertaa, mikä tarkoitti romahdusta 90-luvun alkuun ja puoliväliin verrattuna. Kunnallisjärjestön asettamana tavoitteena oli julkaista lehteä 1-2 kertaa vuodessa³³⁰. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jälkipuolella kuitenkin todettiin sama, mikä oli tullut jo edellisillä vuosikymmenillä selvästi esille: ”Valitettavasti porvarillinen valtalehdistö ei edelleenkään tiedottanut tästä vaihtoehtoisesta (vasemmistolaisesta – HS) politiikasta kovinkaan kattavasti. Uusi Päivä lehti onkin edelleen merkittävä kanava vaihtoehtoisen politiikan esittelyssä.” Uudella Päivällä nähtiin olleen vaikutusta kunnallispoliittisesti mm. tiedottaessaan Vasemmistoliiton vastustavan kannan vuokrataloyhtiöiden myymiseen, minkä tulkittiin vaikuttaneen vuoden 2008 vaalitulokseen.³³¹ 2010-luvulla lehti on jatkanut ilmestymistään, lehden merkityksen tiedostamisesta huolimatta, vain kaksi kertaa vuodessa.

Toisaalta Internetin yhä suurempi merkitys tiedotuskanavana on avannut myös Turun Vasemmistoliitolle mahdollisuuksia tiedotustoimintansa kehittämiseksi. Vuonna 2009 Uusi Päivä ilmestyi verkkoversiona³³². Kunnallisjärjestöllä on omien Internet-sivujen³³³ lisäksi myös oma sähköpostilista sekä sosiaalisessa mediassa Facebook-tili. Tiedotustoiminnan osalta on myös mainittava yhteisöradio Robin Hood, joka toimi yhtenä kunnallisjärjestön tiedotuskanavana 90-luvulta 2010-luvun alkuun asti. 2000-luvulla puolue sai oman radio-ohjelmansa nimeltä Radio Vasuri, jonka tekemisessä puolueen jäseniä myös aktivoitui. Vuonna 2010 Radio Vasuria tehtiin 39

³²⁶ Vasemmistoliiton Turun Kunnallisjärjestö ry:n toimintasuunnitelma toimikaudelle 2001, ptk:n 23.11.2000 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³²⁷ ptk 14.3.2013. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

³²⁸ Kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma toimikaudelle 2007–2008, ptk:n 30.11.2006 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³²⁹ Toimintakertomus 2009, ptk:n 25.3.2010 liite; Toimintakertomus 2010, ptk:n 31.3.2011 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³³⁰ Toimintakertomus 2001–2002, ptk:n 21.3.2002 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³³¹ Turun kaupungin vuoden 2008 talousarvion ja vuosien 2008–2010 taloussuunnitelman käsittely, ptk:n 27.3.2008 liite; Toimintakertomus 2006, ptk:n 29.3.2007 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³³² Kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma kaudelle 2009, ptk:n 27.11.2008 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³³³ <www.turunvasemmistoliitto.fi>

jaksoa ohjelman monipuolistuessa mm. elokuvanurkkauksella.³³⁴ Lopulta kunnallisjärjestö kuitenkin luopui radiotoiminnasta taloudellisiin syihin vedoten³³⁵.

³³⁴ Toimintakertomus 2010, ptk:n 31.3.2011 liite. Edustajistot 2000–2010 -mappi, TurVasA.

³³⁵ Toimintakertomus 2012, ptk:n 14.3.2013 liite. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

10. Johtopäätökset

Suomessa tapahtui sotien jälkeen merkittävä käänne, kun SKP sai toimintaoikeudet ja SKDL perustettiin vuonna 1944. Turussa SKDL sai heti ensimmäisissä kunnallisvaaleissa 35 prosentin kannatuksen ja nousi selvästi kaupungin suurimmaksi puolueeksi. SKDL:n Turun kunnallisjärjestön edeltäjän Turun Sosialistisen kunnallisjärjestön tehtäväksi tuli organisoida SKDL:n kunnallispolitiikka sekä johtaa kansandemokraattisia luottamushenkilöitä.

SKDL:ään liittyi heti sodan jälkeen valtava määrä jäseniä, jäsenmäärän ollessa reilusti yli kuusituhatta. Alkuinnostuksen jälkeen jäsenmäärä väheni ollen 1960 enää n. 4000. Jäsenmäärätietoja ei esiinny tässä tutkimuksessa käytetyissä lähteissä 60-luvulta 80-luvulle asti. Todennäköisesti 60-luvun lopussa ja 70-luvun alussa jäsenmäärä hieman lisääntyi tai sen lasku hidastui suurten ikäluokkien tullessa täysi-ikäisiksi. Jäsenjärjestöjen määrän perusteella jäsenmäärä jatkoi laskuaan 80-luvulla ja Vasemmistoliiton perustamisen jälkeen lasku jatkui. Vuonna 1997 jäsenmäärä oli 502 ja vajaa kymmenen vuotta myöhemmin n. 450. Jäsenmäärän osalta on 2010-luku kuitenkin herättänyt toiveita. Vuoden 2011 toimintakertomuksen mukaan ”[y]hdistykseemme liittyi toimikauden aikana ennennäkemättömän suuri määrä uusia henkilöjäseniä, pääosin keväällä eduskuntavaalien jälkeen.”³³⁶ Vaikka kertomuksessa saatetaan hiukan liioitella, vaikuttaa tilanne ainakin vallinneen kehityssuunnan osalta tarkasteltuna valoisammalta.

SKDL:n ja sen viitoittamaa tietä jatkaneen Vasemmistoliiton kannatus on Turussa tullut rymisten alas. Ensimmäisissä sodan jälkeisissä kunnallisvaaleissa SKDL:n kannatus oli 35,3 % ja vuoden 2012 vaaleissa vain reilut kolmetoista prosenttia. 50-luvulla kunnallisvaaleissa annetuista äänistä kolmasosa meni kansandemokraateille, mutta kannatus alkoi laskea vuoden 1956 kunnallisvaalien jälkeen. Pitkällä aikavälillä syitä kannatuksen laskulle ovat mahdollisesti olleet Suomen luokkarakenteen muutos, elintason nousu, kansainväliset tekijät, tiedotusvälineiden luonteen muuttuminen ja vuoden 1996 kunnallisvaaleista lähtien äänestyspassiivisuus. Todennäköisesti 1960-luvun lopulta 80-luvun alkuun ovat vaalituloksiin vaikuttaneet myös SKP:n sisäiset erimielisyydet, kuten myös SKDL:n ja Vasemmistoliiton hallitusosallistuminen.

Tässä työssä käytettyjen lähteiden perusteella on SKDL ollut kunnallispoliittisesti merkittävästi vaikuttamassa Turun rakentamiseen ja kehittämiseen sotien jälkeen. SKDL oli vuoteen 1976 asti Turun suurin puolue ja myös määrävähemmistöasemansa avulla kansandemokraatit pystyivät vaikuttamaan moniin päätettävänä olleisiin asioihin aina 50-luvun alusta 60-luvulle asti. Myös eri

³³⁶ Toimintakertomus 2011, ptk:n 29.3.2012 liite. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

kaupunginosien, etenkin työläisenemmistöisten, kehittämisessä on SKDL ollut voimakkaasti mukana. Kaupungin liikuntapaikkojen, sairaalaolojen, lastenhoidon, kouluasioiden jne. kehittämiseen olivat kansandemokraatit omalta osaltaan keskeisesti vaikuttamassa. Kaupungin asuntotuotannon lisääminen sekä työttömyyden vähentäminen ovat myös olleet SKDL:n ja Vasemmistoliiton keskeisiä poliittisia vaatimuksia. Vasemmistoliitto on jatkanut SKDL:n viitoittamaa tietä puolustaen hyvinvointivaltion peruspalveluja, sosiaalietuuksia sekä ihmisten työllistymistä. Ympäristökysymykset nousivat hiljalleen esiin 60-luvulta lähtien, mutta etenkin 70- ja 80-luvuilla niiden käsitteleminen lisääntyi. Kansandemokraattien vaikutus Turun kehityksessä vaatii kuitenkin paljon enemmän lisätutkimista.

Jäsenistön osalta on SKDL:ssä kiinnitetty vuosien saatossa Turussa huomiota etenkin nuoriin ja naisiin. 50-luvulla ja 60-luvun alussa alettiin kansandemokraattien keskuudessa kiinnittää huomiota työhön naisten ja nuorison parissa. Sen sijaan 60- ja 70-luvuilla nuoria ja naisia oletettavasti tuli toimintaan mukaan suurten ikäluokkien ja vasemmistoradikalismien mukana. 80-luvun alussa nuorisoa sen sijaan meni uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, mikä jälleen nosti kunnallisjärjestössä esille nuorten ja naisten saamisen mukaan SKDL:n toimintaan. Tämän jälkeen käytettyjen lähteiden perusteella vasta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana on nuorten osalta ollut havaittavissa myönteistä kehitystä. Naisten nousua esille on kunnallisjärjestössä taas ilmentänyt se, että vuoden 2008 kunnallisvaalilistalla naisten osuus ehdokkaista oli suuri sekä se, että 2000-luvulla järjestöä ovat johtaneet kaksi naispuheenjohtajaa. Naisten asema on yleisesti ottaen ollut Turun SKDL:ssä ja Vasemmistoliitossa huomattava, mistä kertovat esim. lukuisat naiskansanedustajat ja kunnallispoliitikot.

Tiedotustoiminnan osalta SKDL:n Varsinais-Suomen äänenkannattajaksi perustetun Uuden Päivän merkitys SKDL:n toiminnan, kunnallispolitiikan ja kannanottojen tiedottajana oli merkittävä sotien jälkeen. Aikakautena, jolloin lehdistö oli jakaantunut puoluepoliittisesti eri puolueiden äänenkannattajiin, oli ensisijaisen tärkeää, että myös kansandemokraateilla oli oma lehtensä Turussa ja Varsinais-Suomessa. SKP:n sisäinen rettelöinti johti kuitenkin lehden lopettamiseen, millä oli kauaskantoiset seuraukset Turun SKDL:lle. 70-luvun puolestavälistä lähtien oman lehden merkitys nousi selvästi esiin, kun SKDL:n Turun kunnallisjärjestössä huomattiin, etteivät kansandemokraatit saaneet näkyvyyttä Turun valtamedioissa. Aikakautena, jolloin vasemmistoenemmistön aikakausi kaupungissa loppui ja jolloin Turun kunnallispolitiikkaa leimattiin julkisuudessa Turun taudiksi, olisi omalle lehdelle ollut tarvetta. Lopulta oman äänenkannattajan merkitystä pidettiin niin suurena, että sitä alettiin tehdä talkootyöllä, kun siihen ei muuten varoja heltynyt. Lehden

ilmestymiskerrat ovat tosin selvästi vähentyneet 80- ja 90-luvuista. Vaikka lehden merkitystä on vuosien saatossa saatettu myös liioitella, pidetään Uuden Päivän roolia Turun Vasemmistoliiton tiedottamiskanavana edelleenkin merkittävänä.

Turun Vasemmistoliiton tulevaisuuden osalta on jo uuden vuosituhaten alussa esiin nostettu järjestöjen toiminnan suuntaaminen lähiöihin tullut entistä ajankohtaisemmaksi. Äänestyspassivisuuden osalta on lähiöiden kuten Pansion, Pernon ja Varissuon äänestysaktiivisuus ollut koko 2000-luvun, mutta etenkin viimeisten kunnallisvaalien osalta, hälyttävällä tasolla. Viime kunnallisvaalien äänestysprosentit etenkin Pansiossa (38,9 %), Pernossa (43,3 %) ja Varissuolla (44,5 %) ovat surullista luettavaa.³³⁷ Jäsenmäärän ja -rakenteen osalta on olemassa ainakin viitteitä paremmasta, kun nuoret jäsenet ovat aktivoituneet. Järjestörakenteen osalta tulee painopiste mahdollisesti olemaan tulevaisuudessa yhä enemmän aihealueittain järjestäytyneissä järjestöissä (esim. Työn ja tutkimuksen vasemmisto, Tervas, Tulenkantajaiset), mikä käy ilmi näiden järjestöjen suuresta osuudesta kaikista järjestöistä³³⁸.

Poliittisesti vasemmistolaiselle vaihtoehdolle luulisi Turussa olevan tilausta. Tästä kertovat esim. Turun työttömyysluvut sekä kaupungin harjoittama säästöpolitiikka. Kaupungissa oli vuoden 2014 puolivälissä yli 22000 työtöntä. Turun työttömyysprosentti oli vuonna 2013 11,3 % ja viimeksi työttömyys oli yhtä korkealla tasolla vuonna 2000 (11,7 %).³³⁹ Valtuuston päätös kohdentaa säästöpolitiikkaansa päivähoidon, päätettyä lakkauttaa kymmenen päiväkotia³⁴⁰, toivoisi aktivoivan kaupunkilaisia puolustamaan julkista päivähoidon. Tilanteessa, jossa lapsiperheköyhyys on Turussa huomattavan korkea (21,1 % perheistä), voi päätöksellä olla raskaita seurauksia monille perheille.³⁴¹ Koulutukseen liittyen huolestuttavana on sen sijaan pidettävä vanhempien kouluvalinnan kasvua Turussa. Opetuksen eriytymisen seurauksena vain noin 60 prosenttia ikäluokasta käy normaalin peruskoulun mukaisen yläkoulun.³⁴²

³³⁷ Tilastokeskuksen vuosien 2004, 2008 ja 2012 kunnallisvaalien äänestystiedot.

<http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-10-29_tie_001_fi.html> [luettu 15.12.2014]. Olen käyttänyt kyseisten kaupunginosien äänestyspaikkojen osalta Pansion nuorisotalon, Varissuon nuorisotalon sekä palvelukeskus Hövelin äänestystietoja.

³³⁸ ptk 14.3.2013. Edustajistot 2012– -mappi, TurVasA.

³³⁹ Turun seudun kehittämiskeskuksen tilasto Turun seutukunnan työttömien määrän kehityksestä 2003–2013 (päivitetty 17.9.2014) ja Turun seutukunnan työttömyys aste 1996–2013 (päivitetty 11.2.2014).

<http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/tad_tyottomuus.html>.

³⁴⁰ TS 16.12.2014 ”Valtuusto kevensi lakkautuslistaa”.

³⁴¹ TS 9.11.2014 ”Lapsiperheet putosivat talouskelkasta Turussa”.

³⁴² Rinne Risto, Sairanen Virve & Seppänen Piia 2012, 29. <<http://www.thl.fi/attachments/yp/2012/1/seppanen.pdf>> [luettu 15.12.2014].

LÄHTEET

Arkistolähteet

Kansan Arkisto (KansanA)

SKDL:n Turun kunnallisjärjestö

Edustajiston pöytäkirjat 1976–1999
Julkaisutoiminta
Järjestämätön aineisto (kansio 60)
Lehtileikkeet
Neuvottelukokoukset SKP:n kaupunkijärjestön kanssa
Turun Järjestötalon historiikki
Toimintakertomukset
Toimintasuunnitelmat
Valtuustoryhmän pöytäkirjat 1956–1976

SKP

Poliittisen toimikunnan pöytäkirjat heinä-syyskuu 1981
Turun aluejärjestön ja kaupunkijärjestön vuosikokousten pöytäkirjat 1946–1993

Turun Vasemmistoliiton Arkisto (TurVasA)

Turun Vasemmistoliiton edustajiston pöytäkirjat 2000–2013

Turun Kaupunginarkisto (TKa)

Turun kaupunginvaltuuston arkisto

Kaupunginvaltuuston vuoden 1961 keskustelupöytäkirjat

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto

Valtiollisen poliisin I arkisto

Aimo Aaltosen henkilömappi (A:3509)

Lehdet

Uusi Päivä (UP) 1952–1969

Yksittäisiä artikkeleita seuraavista lehdistä:

Helsingin Sanomat (HS) 1983
Kansan Uutiset (KU) 1972, 1973, 1975
Turun Sanomat (TS) 1982, 1996, 2014

Muu alkuperäisaineisto

Turun kunnallinen toiminta totuuden valokeilassa. SKDL:n Turun kunnallisjärjestö, 1953.

SKDL – Vasen voittoon, yhteistyöllä Turku kuntoon. SKDL:n Turun kunnallisjärjestö, 1980.

Hajotustyön todelliset kasvot. SKP:n Turun piirijärjestö, 1968.

Julkaisemattomat opinnäytteet

Dellinger Misha, *Vasemmistoliiton syntykivut Turussa.* Poliittisen historian pro gradu -työ, Turun yliopisto 2013.

Postinen Pertti, *SKDL:n järjestörakenteen kehitys Turussa 1944–1954.* Poliittisen historian pro gradu -työ, Turun yliopisto 1978.

Sundholm Henri, *SKP:n hajoamisen vaikutus Liike 88:n perustamisessa SKDL:n näkökulmasta.* Poliittisen historian kandidaatin -työ, Turun yliopisto 2012.

Sundholm Henri, *Suomen Kommunistisen Puolueen vallan vaihtuminen 20. edustajakokouksessa vuonna 1984 ja siihen johtanut puolueen sisäisen tilanteen kehitys.* Poliittisen historian pro gradu -työ, Turun yliopisto 2014.

Tilastot

Eduskunnan kansanedustajien hakupalvelu.

<<http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm>>

Suomen virallinen tilasto XXIX B:3, *Kunnallisvaalit 1968.* Tilastokeskus, Helsinki 1969.

Suomen virallinen tilasto XXIX B:4, *Kunnallisvaalit 1972.* Tilastokeskus, Helsinki 1974.

Suomen virallinen tilasto XXIX B:5, *Kunnallisvaalit 1976.* Tilastokeskus, Helsinki 1977.

Suomen virallinen tilasto XXIX B:6, *Kunnallisvaalit 1980.* Tilastokeskus, Helsinki 1981.

Tilastokeskuksen vuoden 1999 eduskuntavaalitulokset Varsinais-Suomen vaalipiiristä. Verkkoersio <<http://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/suuretpuolueet99vp.html>>.

Tilastokeskuksen vuosien 2000, 2004 ja 2008 kunnallisvaalien äänestystiedot. Verkkoersio <http://www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-10-29_tie_001_fi.html>.

Turun seudun kehittämiskeskuksen työttömyystilastot. Tilastokeskuksen verkkoersio <http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/tad_tyottomyys.html>.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1956/57. Turun sanomalehti ja kirjapaino oy, Turku 1958.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1960/61. Turun sanomalehti ja kirjapaino oy, Turku 1962.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1972/1973. Turun kaupunginkanslia, Turku 1974.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1978/1979. Turun kaupungin painatuskeskus, Turku 1980.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1994/1995. Turun kaupungin kaupunginkanslian painatusosasto, Turku 1997.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2000/2004. Turun kaupunginkanslian painatuspalvelukeskus, Turku 2006.

Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013. Hankinta- ja logistiikkakeskus, Turku 2003.

Tutkimus- ja muu kirjallisuus

Andersson Claes & Hokkanen Matti, *Kohti Vasemmistoliittoa – muistikuvia vuosilta 1987 – 1989.* Artikkelit teoksessa *Etusivu uusiksi! Kansan Uutisten viisi vuosikymmentä.* Toim. Leppänen Veli-Pekka. Kansan Uutiset, Helsinki 2007.

Grönholm Jouko & Vanamo Tuija, *Punaiset liput. Suomen Kommunistisen Puolueen Turun Piirijärjestön historiaa.* Kirjapaino Sanan Tie, Tampere 1977.

Grönroos Matti, *Synnytys- ja Naistentautienklinikka.* Luku teoksessa *TYKS. Keskussairaalaaliiton aika 1958–1990,* toim. Lalesmaa Risto. Hansaprint, Turku 1997.

Haikara Kalevi, *Isänmaan vasen laita.* Otava, Keuruu 1975.

Hyvärinen Matti & Paastela Jukka, *The Finnish Communist Party: The Failure of Attempts to Modernize a C.P.* Tampereen yliopiston tutkimuksia 39, Tampere 1985.

Jokela Arto, *Paremmen maailman rakentajat. Turun Sosialidemokraattisen Kunnallisjärjestön historia 1906–1996.* Tammer-Paino, Tampere 1999.

Katainen Elina, *Akkain aherrusta aatteen hyväksi – Suomen Naisten Demokraattinen Liitto 1944–1990.* Tammer-paino, Tampere 1994.

Klami Hannu Tapani, *Turun tauti. Kansanvallan kriisi suomalaisessa ympäristöpolitiikassa.* WSOY, Juva 1982.

Kokoomuksen Turun aluejärjestö (julkaisija), *Kolme vuosikymmentä Kokoomustyötä Turussa.* Turku 1999.

Lahtinen Anu, Ojala Sini & Vainio-Korhonen Kirsi, *Naisten kaupunki. Turkulaisten Naisten historiaa.* Bookwell Oy, Porvoo 2010.

Lahtinen Rauno, *Turun Historia.* Newprint Oy, Raisio 2014.

Lehtonen Pekka, *Uusi Päivä kaiken muuttaa voi. Turkulainen työväenlehti ajan ja aatteiden aallokossa.* Repro-Seppo, Kaarina 2007.

Leppänen Veli-Pekka, *Kivääri vai äänestyslippu? Kommunistisen puolueen hajaannus 1994–1970.* Edita, Helsinki 1999.

Metsämäki Mikko & Nisula Petteri, *Aktivistit. Suomalaisten kansalaisliikkeiden tarina*. Edita, Helsinki 2006.

Paastela Jukka, ”SKP:n hajaannus”. Kirja-arvostelu julkiasussa *Työväentutkimus 1999*. Verkkoersio <<http://www.tyovaenperinne.fi/tyovaentutkimus/1999/TTkir7.htm>>.

Poliittinen kalenteri (ei mainittu tekijää), *SKP:n hajotuksesta puolueen uudelleenrekisteröintiin*. Kalenteri teoksessa *Kolme kirjainta – SKP:n yhdeksän vuosikymmentä*. TA-tieto, Helsinki 2008.

Rentola Kimmo, *Niin kylmää että polttaa. Kommunistit, Kekkonen ja Kreml 1947–1958*. Otava, Keuruu 1997.

Rinne Risto, Sairanen Virve & Seppänen Piia, *Suomalaisen yhtenäiskoulun eriytyvät koulutiet. Oppilasvalikointi perusopetuksessa, esimerkkinä Turun koulumarkkinat*. Artikkelit lehdessä *Yhteiskuntapolitiikka 77/2012*. Verkkoersio <<http://www.thl.fi/attachments/yp/2012/1/seppanen.pdf>>.

Teräs Kari, *Paikallisten työmarkkinasuhteiden kausi. Ammattiyhdistykset ja työsuhteiden säätely Turussa 1880-luvulta 1950-luvulle*. Grafia Oy, Turku 1995.

Uljas Päivi, *Hyvinvointivaltion läpimurto. Pienviljelyhegemonian rapautumisen, kansalaisliikehdinnän ja poliittisen murroksen keskinäiset suhteet suomalaisessa yhteiskunnassa 1950-luvun loppuvuosina*. Into, Helsinki 2012.

Uusitalo Sinikka, *Turun kaupungin historia 1918–1970*. Toinen nide. Turun Sanomat 1982.

Viiialainen Matti, *Neljä järiskyttävää päivää. SKP:n puolinainen vallanvaihdos*. Edita, Helsinki 2005.

Liitteet

Liite 1

SKDL:n/Vasemmistoliiton menestys kunnallisvaaleissa 1945–2012

Vuosi	Äänimäärä	Prosenttiosuus	Paikkaluku	Äänestysprosentti
1945 ³⁴³	13569	35,3 %	18/47	61,3 %
1947	14011	28,9 %	14/47	71,1 %
1950	15169	33,1 %	18/53	65,6 %.
1953	17982	33,5 %	18/53	73,6 %
1956	16835	33,7 %	18/53	66,0 %
1960	19307	32,3 %	18/53	73,3 %
1964	21399	30,9 %	17/53	78,2 %
1968	19618	26,2 %	14/53	73,1 %
1972	22437	26,1 %	16/59	70,0 %
1976	24657	25,3 %	17/67	77,7 %
1980	22737	23,4 %	16/67	77,3 %
1984	19274	20,9 %	14/67	72,6 %
1988 ³⁴⁴	10175	11,3 %	8/67	70,5 %
1992	14942	16,5 %	11/67	71,8 %
1996	12401	15,7 %	11/67	59,6 %
2000	10513	14,5 %	10/67	51,3 %
2004	11391	14,1 %	10/67	56,0 %
2008	12015	14,1 %	10/67	58,6 %
2012	11251	13,4 %	9/67	55,6 %

³⁴³ Vaaliliitossa SDP:n kanssa. SDP sai 18,5 % äänistä ja yhdeksän paikkaa.

³⁴⁴ SKDL ja Deva olivat omilla listoillaan vaaleissa. Deva sai 6945 ääntä (7,7 %) ja viisi paikkaa valtuustoon.

Liite 2

Lista kunnallisjärjestön puheenjohtajista

1945–1947	Ines Kytölä
1947–1954	Heikki Heimo
1954–1958	Oiva Laine
1958–1975	Kalle Koskinen
1975–1976	Heli Astala
1976–1982	Yrjö Paajanen
1982–1990	Pentti Wallander
1990–1992	Raimo Huhtanen
1992–2002	Harri Merisaari
2002–2003	Jari Ketola
2003–2008	Pirjo Rinne
2008–2012	Mirka Muukkonen
2012–	Asko Mäki

Liite 3

SKDL:n/ Vasemmistoliiton kannatus eduskuntavaaleissa Turussa

	Äänimäärä	Prosenttiosuus	Äänestysprosentti	
1945	17119	36,0 %	80,6 %	
1948	15367	31,4 %	77,3 %	
1951	16880	33,7 %	73,8 %	
1954	18662	32,8 %	77,3 %	
1958	18844	36,1 %	69,5 %	
1962	22854	32,5 %	86,1 %	
1966	23359	30,6 %	83,7%	1970
22291	25,9 %		79,3 %	
1972	23420	26,2 %	78,9 %	
1975	26821	27,5 %	77,9 %	
1979	25355	24,7 %	79,9 %	
1983	19861	19,2 %	80,3 %	
1987 ³⁴⁵	11470	11,8 %	75,8 %	
1991	13679	15,2 %	70,9 %	
1995	16123	17,3 %	73,1 %	
1999	13647	14,9 %	67,7 %	
2003	13131	13,4 %	69,5 %	
2007	12358	13,0 %	67,0 %	
2011	12901	12,7 %	71,0 %	

³⁴⁵ SKDL ja Deva menivät omilla listoilla vaaleihin. Deva sai 8175 ääntä ja 8,4 % Turussa annetuista äänistä.

Lähteet: Uusitalo 1982, 31, 284; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1972/1973, 221–222; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1978/1979, 207–208; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2000/2004, 164; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013, 154.

Liite 4

Lista SKDL:n/Vasemmistoliiton/Devan Turusta valituista kansanedustajista

- 1945 Eino Roine
- 1948 Eino Roine
- 1951 Paavo Aitio, Judit Nederström-Lunden
- 1954 Paavo Aitio, Eino Roine, Judit Nederström-Lunden
- 1958 Paavo Aitio, Eino Roine, Judit Nederström-Lunden, Inkeri Virtanen
- 1962 Paavo Aitio, Eino Roine, Judit Nederström-Lunden
- 1966 Paavo Aitio, Pekka Silander (vuodesta 1968 hänen tilallaan Ensio Laine)
- 1970 Paavo Aitio, Ensio Laine, Oili Suomi, Anna-Liisa Jokinen
- 1972 Paavo Aitio, Ensio Laine, Anna-Liisa Jokinen
- 1975 Paavo Aitio (vuoteen 1977 asti. Tilalle Oili Suomi), Ensio Laine, Arto Merisaari
(vuoteen 1978 asti), Anna-Liisa Jokinen
- 1979 Ensio Laine, Heli Astala, Anna-Liisa Jokinen
- 1983 Ensio Laine, Heli Astala, Anna-Liisa Jokinen
- 1987 Ensio Laine³⁴⁶, Heli Astala, Anna-Liisa Jokinen
- 1991 Ensio Laine, Heli Astala
- 1995 Annika Lapintie
- 1999 Annika Lapintie
- 2003 Annika Lapintie
- 2007 Annika Lapintie

³⁴⁶ Valittiin Devan listalta.

Lähde: Eduskunnan kansanedustajien hakupalvelu <<http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm>> [luettu 15.12.2014].

Liite 5

Äänestysprosentit sukupuolen mukaan Turussa

Kunnallisvaalit

	Miehet	Naiset
1945	62,4 %	60,4 %
1947	72,8 %	70,0 %
1950	67,8 %	64,0 %
1953	76,3 %	71,7 %
1956	68,7 %	64,0 %
1960	74,5 %	72,4 %
1964	83,2 %	74,4 %
1968	75,3 %	71,4 %
1972	69,1 %	70,7 %
1976	76,7 %	78,6 %
1980	77,3 %	77,3 %
1984	72,2 %	72,9 %
1988	68,2 %	72,3 %
1992	69,8 %	73,4 %
1996	58,6 %	60,6 %
2000	50,2 %	52,6 %
2004	54,4 %	57,4 %
2008	56,7 %	60,2 %
2012	54,3 %	56,8 %

Eduskuntavaalit

	Miehet	Naiset
1945	80,6 %	80,6 %
1948	78,4 %	76,5 %
1951	75,9 %	72,2 %
1954	79,5 %	75,6 %
1958	73,3 %	66,8 %
1962	87,1 %	85,3 %
1966	84,4 %	83,2 %
1970	78,6 %	79,8 %
1972	81,3 %	77,0 %
1975	78,9 %	77,0 %
1979	79,5 %	80,3 %
1983	80,9 %	79,8 %
1987	75,5 %	76,1 %
1991	74,0 %	68,4 %
1995	72,3 %	73,7 %

1999	67,1 %	68,1 %
2003	67,7 %	70,9 %
2007	65,2 %	68,5 %
2011	70,5 %	71,4 %

Lähteet: Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1978/1979, 207; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 1994/1995, 180; Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013, 154.